حاجی بایرام ولی کرسیسنده :

— برنجی —

وعظ

دیانت ایشلری رئیسلکی هیئت مشاوره‌سی اعضاسندن
کوی خواجه‌سی غزته‌سی صاحب امتیازی
ذیبالی زاده شکی زهیر

ایکنجی طبعی

آنقره
حاکمیت ملیه مطبعه‌سی
۱۹۲۶

حاجی بایرام‌ولی کرسیسنده :

— برنجی —

وعظ

دیانت ایشلری رئیسلکی هیئت مشاوره‌سی اعضاسندن
کوی‌خواجه‌سی غزته‌سی صاحب امتیازی عریانی زاده

علی وحید

ایکنجی طبعی

آنقره
حاکمیت ملیه مطبعه‌سی
۱۹۲۶

حاجی بایرام ولی کرسیسنده :

وعظ

اعوذ بالله من الشیطان الرجیم . بسم الله الرحمن الرحیم. قل لعبادی الذین آمنوا یقیموا الصلوة وینفقوا مما رزقناهم من قبل ان یأتی یوم لابیع فیه ولاخلال . الله الذی خلق السموات والارض وانزل من السماء ماءً فاخرج به من الثمرات رزقاً لکم . وسخر لکم الفلك لتجری فی البحر بامره وسخر لکم الانهار . وسخر لکم الشمس والقمر دائبین وسخر لکم اللیل والنهار . وآتیکم من کل ماسألتموه وان تعدوا نعمة الله لاتحصوها . ان الانسان لظلوم کفار

حق سبحانه و تعالی حضرتلری قرآن عظیم الشاننده ؛ سورهٔ ابراهیمك بو آیت کریمه سنده پیغمبریمزه افندیمزه بویوریورکه :

« قل لعبادی الذین آمنوا » مؤمن قوللریمه سویله ،

امر ایت‌که حبیبم : «یقیموا الصلوة» نمازی کوزلجه
قیلسینلر . یعنی شرطنی شروطنی یرینه کتیره‌رکدن
بولیله ، ارکانیله ادا ایتسینلر . أویله پاچاورا کبی باشدن
صاوما نماز قیلماسینلر . ثم حضوریمه کلیرکن تمیزلنسینلر
پاکلنسینلر . ادبلرینی طاقینارق ، نره‌یه واردقلرینی
بیله‌رك دیوانمه طورسونلر . ایسته‌که ، کوکل آرزوسیله
عبادت ایتسینلر . کندیلرینی قارشیمده کورسونلر .
عادتا بنی کورور کبی اولسونلر . دنیا غائله‌سنی بر
طرفه آتسینلر . آزیجق بنی دوشونسونلر که بن کیمم ،
اونلر کیم ؟! . نره‌دن کلدیلر ، نره‌یه کیدیورلر .
شیمدی‌ده نه کبی شیلرله مشغول اولیورلر ؟ طوتدقلری
ایش نه‌در ، کیتدکلری یول نصل بر یولدر . بونی ایجه
دوشونسونلر ، شاشینلرده بر آز کندیلرینه کلسینلر .
أویله اولو اورتا کیدیورلرسه ، شاید قیاسی‌یه بر ایش
طوتیورلرسه ئنلرینی بر آز چکسینلر ، چویرسینلر .

حبیبم ، سوکیلی پیغمبرم ! ایشته سن مؤمن قوللریمه
امر ایت . حضوریمه بویله کلسینلر . دیوانمه بویله طوروب
فائده بولسونلر . یوقسه أویله قالیبنی سجاده‌ده براقوب

عقلینی فکرینی اوراده بوراده کزدیرمه‌سینلر . هم قلبلریله همده قالیبلریله برلکده صاحیجی نماز قیلسینلر .

صوکره ساده بوقدرله‌ده قالماسینلر : «وممارزقناهم ینفقون» اونلری رزقلندیردیغمز شیلردن زکات ، صدقه ، اعانه ویرسینلر . یعنی بنم یاراتدیغم نعمتلری ینه بنم ویردیکم قول ایله قوت ایله ، عقل ایله فکر ایله قازانوب زنکین اولونجه فقیرلری عاجزلری اونوتماسینلر . ملتك ، مملکتك محتاج اولدیغی شیلری اصلا خاطردن چیقارماسینلر .

بن او نعمتلری اونلره کوپلرینی دولدورسونلر ، ساده عالمه چالیم صاتارق کزوب طورسونلر دیه ویرمه‌دم . هم کندیلری راحت یاشاسینلر ، کوزل کوزل کچینسینلر ؛ همده محتاجلری کوروب کوزه‌تسینلر ، اونلری‌ده حاللرینه کوره کچیندیرسینلر دیه ویردم . صره‌سی کلنجه ملت ؛ مملکت اوغرینه خرج ایتسینلر دیه احسان ایتدم .

سن اونلره سویله حبیبم ! بنم ویردیکم رزقلرك اوسـتنه اوطوروبده محتاجلری ، عاجزلری ؛ یتیملری

احبابلردن آدامه بر خیر کلمز . اونلرك هپسی أولوم دوشه کنه قدردر . هایدی بر آز دها ایلری کیتسین ؛ قبره قدردر . اوندن أوته ؛ نه ویردکسه ألکله ، او کیدر سنکله . بر خیرك حسناتك یوقسه هپسی بوشدر.

دنیا مالی نه قدر چوق اولسه ینه دنیاده قالیر . اصل معرفت اونی صره‌سنده ویرنده ، یولنده قوللانمقدر . ایشته مسلمانلغك ایسته‌دیکی ده بودر . یوقسه مسلمانلق بزه : زوکورت اولیك ، صاقین پاره صاحبی اولمایك دییور . پاره‌یی قاصه‌یه کیسه‌یه قویك ، کوکلکزه ، یوره‌ککزه قویمایك دییور . قازانیك ! لکن یری صره‌سی کلنجه‌ده اونی صرف ایتمکدن چکینمه‌یك دیه امرلر ویرییور . سزه صورارم ؛ فنامی ایدییور ؟ ! .

آمان بنم پاره‌جقلریمه دوقونمایك‌ده ملت مملکت نه نه اولورسه اولسون دیه‌ن آدام صاییلیرمی ؟ ! . بتیشیکنده آچلقدن یتیم یاوروجقلر صیزلانوب طورورکن ؛ زواللی طول آنالر یوقسوللقدن قاصیم قاصیم قاوورولورکن بریده طوقلغندن نه یاپه‌جغنی بیلمه‌ین ، او محتاجلری اصلا دوشونمه‌ین انسانه انسان دینیرمی ؟ ! . صوکر

عجبا او أسیرکه‌نوب صاقلانان پاره‌لرك او کیمسه‌لره بر خیری اولورمی ؟ حاشا وکلا ! أویله ایکرنج پاره‌یی طاشیانك، أویله منحوس پاره‌یی صاقلایانك ایر کیچ الله بیك درلو بلاسنی ویرر . نصل‌که أویله‌لرك عاقبتی‌ده چوق کورولمشدر.

ایشته مسلمانلغك بکنمدیکی زنکینلر بویله زنکینلردر. یوقسه فقرا باباسی اولان زنکینلر هرزمان باش تاجیدر.

« الله‌الذی خلق السموات والارض » ربکز الله اولدرکه ؛ کوکلری ویری یاراتدی . « وانزل من‌السماء ماءً » صوکره‌ده کوکدن صو ایندیردی . یعنی یاغمورلر یاغدیردی . « فاخرج به من‌الثمرات رزقاً لکم » سزه رزق اولمق ایچونده او یاغمورلر سببیله دورلو دورلو یمشلر چشید چشید محصوللر چیقاردی .

ایشته بوندن اولکی آیت کریمه‌ده ، بولیله ارکانیله نماز قیلماکزی ، فقیرلره محتاجلره باقماکزی امر ایدن الله بویله بر اللهدر . یرلری کوکلری یوق ایکن وار ایدن ، یاغمورلری یاغدیروب بیك درلو یمشلر ییه‌جکلر میدانه کتیرن هپ اودر . اونك بزه دها نیجه لطف کرمی واردرکه اونلرك بعضیلری بو آیتده و بوندن

صوكره‌كی آیتلرده سویله‌نوب برر برر كوزیمزك اوكنه كتیرلمشدر .

هپ فائده‌سی بزه دوقونان بونعمتلر دائما كوریلوب ایدیلوبده ایجه دوشونلمه‌ین شیلردر . چوق كوره كوزه بز آرتق یری كوكی كورمز اولمشز . نه یاغمورلرك یاغماسنی دوشونیورز . نه‌ده اوتلرك آغاجلرك یتشمه‌سنه تعجب ایدییورز . صانكه بونلر اهمیتسز شیلرمش : صانكه بونلر أویله دوشونوب طاشینمغه لایق بر شیلر دكلشده اونك ایچون هیچ آلدیریش ایتمیورز . اطرافمزده اولان بیته‌ن شیلردن خبریمز اولمقسزین أویله قالیب كزدیروب كیدییورز .

ایشته جناب حق بزم بویله دالغین كیدیشمزه راضی اولمیور . دائما اویانیق بولنمامزی امر ایدییور . بونك ایچون قرآن عظیم‌الشانده نمازدن نیازدن ، عبادتدن طاعتدن زیاده اویانیق بولنمامز حقنده امرلر ، آیتلر واردر . قرآن كریم قدر انسانی عقلیله فكریله دائما كوكلرده یرلرده طولاشدیران بر كتاب یوقدر . بو مبارك كتابك هانكی سوزه‌سنه باقسه‌كز هانكی

صحیفه‌سنه کوز کزدیرسه‌کز اوساعت بکا حق ویررسکز.
کیم نه دیرسه‌نه دیسون ؛ برقرآن کریمه باقان ، برده
یکی کوریپورمش کبی یره کوکه باقارق دوشونجه‌یه
دالان کیمسه چوق شیلر دویار ، چوق کیزلی شیلر
سه‌زه‌ر .

ایشته بویله ، بویله سه‌زیش پك بیوك برعبادتدر .
سزده بویله یاپیك ! قرآن کریمدن فیض آلارق دوشونیك!
دوشونیك‌که بو یرلر بو کوکلر نه‌در ، نه‌یك نه‌سیدر .
بویاغمورلر نصل یاغیور . بو آغاچلر نصل اولیور .
بو روزکارلر نصل أسیور . بو ییلدیزلر ، بو آیلر
کونشلر نصل اولیورده باطوب چیقیور . بونلر أویله
کوریلوب کوریلوبده کورمه‌مزلکه کلینه‌جك شیلرمیدر ؟
بر انسان ییلدیزلی کیجه‌لری کورورده بر شیلر دویمازمی؟
بر آدم سرین روزکارلی کیجه‌لرده مهتاب سیر ایدرده بر
شیجکلر آکلامازمی ؟ بو اولور شیمیدر ؟

آمان یاربی ؛ نه‌در اویشیل چنلرده اوتلایان سویملی
قوزولر ؟ ! . زمرد کبی آغاجلرك داللری آره‌سنده
أوتوشه‌ن طاتلی دیللی قوشلر ؛ او آغاجلرك آلتندن

كچن الماس كبی صولر ؛ اومسكلردن عنبرلردن دها كوزل قوقان رنك رنك چیچكلر ؛ اولذتنه دویولماز بیك بر چشید یمشلر ؟ . صوكره هپ بونلرك باشندن كچن صباحلر آقشاملر ، شفقلر سحرلر بهارلر ، یازلر قیشلر ؛ دوكوب صاچقله بیتمز توكنمز دورلو دورلو حاللر . .

انسان تختهدن اونالی كه بونلره قارشی دوشونجهیه وارماسین . بوقدر انجه عجایب شیلره اهمیت ویرمهینلره كوره یر كوك ؛ تام طاقیر ، قیرمیزی باقیردر . أویلهسنه كوره هیچ بر شیئك قیمتی ، اهمیتی یوقدر . لكن برده دوشونلره صوریك بودنیانك قیمتنی ! باقیك اونلر نهلر كوریورلر ، بو یرلری بوكوكلری نصل بولیورلر . .

بر لالهنك رنكی ، بر سنبلك ، بریاسمینك قوقوسی اونلری نه یاپیور . بو قوشك أوتوشی ، بر روزكارك أسیشی اونلری نهحاله كتیرییور . او آلتسز كورونمهین عیقروپلردن ، او دوریسز سهچیلمهین ییلدیزلردن مراقلیلری نهلر آكلایور . قرق ییلده كلوب كچن عجایب شیلردن اربابی نهلر سهزییور . اونك ذوقنی آنجه

اونلر بیلور . بر طاش پارچه‌سنك قیمتنی ، بر دمیر
تقیرپینتیسنك اهمیتنی آنجه اونلر آكلار .

وقتیله پارس رصدخانه‌سنده مدیرلك ایدنلردن برینك
سوزی هیچ ایچمدن چیقماز :

« دوربینك قارشیسنه كچوب كوكاره باقمازمی‌یم ،
بالله بنی بر تیتره‌مه آلیر . او اینجه حسابلر ، او
عجایب ترتیبلر نظاملر قارشیسنده زانغیر زانغیر
تیتره‌رم . »

كوروپورسكزیا آداجغز مسلمان دكل . دكل اما
اللهك كوكاره ویرمش اولدیغی ترتیبی نظامی هركسدن
ای كوروپور ، هركسدن ای آكلایور . اونك
ایچون تیتره‌یور . نصلی تیتره‌مه‌سین كه ، اك خیزلی بر
شمندوفرله یوز یتمش سنه‌ده وارییلابیله‌جك قدر اوزاق
اولان كونشك ضیاسی بزه سكز دقیقه‌ده كلیركن قطب
یلدیزینك ضیاسی قرق آلتی سنه‌ده كله‌بیلیور . ضیاسی
یوزلرجه سنه‌ده كلنلرده وار . بونلرك ایچنده سونوب
كیدوبده حالا ضیاسی كسیلمه‌مش ، یكیدن طوغمشده
هنوز ضیاسی بزه كلمه‌مش اولانلرده وار .

بو سوزلر دیله قولایدر اما حسابه کلنجه عقل شاشار . نه‌دن دیرسه‌کز ضیا ، ایشیق دینیلن شی ثانیه‌ده اوچیوز بیك کیلومترولق یره قدر کیدر . یعنی کوز قیرپنجه‌یه قدر یر یوزینی دولاشه‌بیلیر . بو قدر خیزلی اولان ضیانك کونشدن بزه سکز دقیقه قدر بر زمانده کلمه‌سنی دوشونیك ؛ صکره بزده ضیانك قطب ییلدیزندن بزه آنجه قرق آلتی سنه‌ده که‌بیلمسنی دوشونیك . آره‌ده‌کی فرق ذهنلری طوردیره‌جق قدر اهمیتلیدر .

ضیاسی بزه سکز دقیقه‌ده کلن کونش ، اك خیزلی شمندوفرله یوز یتمش سنه‌ده کیدیله‌جك قدر اوزاق اولورسه ؛ یا ضیاسی قرق آلتی سنه‌ده که‌ن قطب ییلدیزینك بزه نه قدر اوزاق اولماسی لازمکلیر . آرتق اوراسنی دوشونمه‌لی . اکر الکزه قلمی آلارق حساب ایدرسه‌کز او وقت قارشیکزه چیقاجق رقملردن شاشیریر قالیرسکز.

ضیاسی قرق آلتی سنه‌ده که‌ن قطب ییلدیزی بزه بو قدر سنه‌لك اوزاق اولورسه ، یا ضیاسی یوزلرجه بیکلرجه سنه‌ده که‌بیلن ییلدیزلر بزدن نه قدر اوزاق اولمالیدر . عجبا بونی دوشونه‌بیلیرمیسکز ؟ بو کوکلرك

کنیشلکی ذهنکزه صیغدیره بیلیرمیسکز ؟ نه ممکن . .

ایشته بزم ایمان ایتدیکمز الله ؛ ایشته بوندن اولکی آیت کریمه‌ده سزه امرلر ویرن جناب مولا بویله بوقدر کنیش کوکلرده بو قدر اوزاق ییلدیزلر یارادان اللهدر . انسان بونی ایجه دوشوندیکده اللهك اولولغنه قارشی حیرتلره دالوب سجده‌لره قاپانمالیدر . ویریلن امرلرکده پك بویوك یردن اولدیغنی بیلوب اوکا کوره داورانمالیدر .

ایشته یرده کوکده اولان شیلری بویله‌جه ایجه الیوب صیق دوقویارق اللهك عظمتنی قدرتنی دها آچیق کوسترجك اولان علملر بو کونکی کونده هپ آوروپالیلرك الندەدر . بر وقتلر بو میدانك اری بز ایدك . بو ایشلرك اربابی بوتون بزلردك . بو اوغورده حسابلر یاپوب ، کتابلر طولدیرانلر هپ بزم علمامز ایدی . او نه موطلو کونلر ، نه موطلو زمانلرمش که علمامزك بر طاقی یرلری کوکلری اولچرکن بر طاقی‌ده دها دنیاده کیمسه‌نك بیلمه‌دیکی غایت اینجه حساب اصوللرینی بولوب عالمه اعلان ایدردی . بر طاقلری‌ده

حکیملکده ایلری کیدوب خسته خانه‌لر آچارلر ، بیك دورلو درده درمان بولورلردی .

او زمانلر سوزیمز کچر ، خاطریمز صایلیر ، دنیانك هر طرفنده آدیمز آ کیلیردی . نه وقت که او علملری براقدق ؛ او ساعت نه‌وریمز دوندی . یاواش یاواش اعتباریمز قالمادی . کیت کیده اسامیمز اوقونماز اولدی . نهایت فقیر دوشدك ، جاهل قالدق . وقتیله ایجاد ایتدیکمز علملر ، میدانه کتیردیکمز صنعتلر باشقه‌لری النده ایلریله‌دکجه ایلریله‌دی . بز اونلرك یکیلرینی بیله‌مز اولدیغمز کبی اسکی بیلدکلریمزی‌ده اونوتدق . بابادن دده‌دن قالما صنعتلردن‌ده اولدق . ایکنه‌دن ایپلکه قدر هر شیده آوروپایه محتاج بر حاله کلدك .

بر وقتلر قارشیمزده دیز چوکن آوروپالی اسکی چیراقلرمز شیمدی بزه اوسته‌لق ایدییورلر . بیلمدکلرمزی قفامزه اوره‌رق درهم درهم صاتیورلر . بونك ایچون نه یاپوب یاپوب آوروپانك علمنی ، صنعتنی بر آیاق اول کندیمزه مال ایتمك کرکدر .

وسخر لکم الفلك لتجری فی البحر بامره وسخر لکم الانهار .

ربکز الله ؛ یرلری کوکلری یارادوب یاغمورلر یاغدیره‌رق سزه رزقلر چیقاردیغی کبی : و سخرلکم الفلك لتجری فی‌البحر بامره » دکزلرده ایسته‌دیککز طرفه کیده‌بیلمه‌کز ایچون‌ده کمیلری سزه بویون أکدیردی. یعنی اونلرك قوماندا‌سنی سزك ألیکزه ویردی . بر حیوانی نه یانه ایسترسه‌کز سوروب کوتوردیککز کبی بر کمی‌یی‌ده اللهك امریله ، اللهك اذنیله دکزده آرزو ایتدیککز طرفه چویروب کوتوره بیلیرسکز . بویله‌لکله دنیانك بر اوجندن أوبر اوجنه‌یوکلریکزی قولایلقله طاشیه‌بیلیرسکز. ایشته بونده اللهك بویوك بویوك نعمتلری ، حکمتلری واردر.

انسان ایلك دفعه کوریورمش کبی شویله طوروبده بر دکزی سیر ایتمه‌لی . او صویك یوزنده سوزولوب کیدن قایقلره ، کمیلره ، واپورلره باقوبده درین درین دوشونمه‌لی . . دکزك او هر ساعت باشقه بر رنکه کیرمه‌سی هرساعت باشقه بر قیلق باغلاماسی نه خوشدر . صباحلرینه آقشاملرینه ، هله مهتابلی کیجه‌لرینه هیچ طویوم اولماز . لکن اونلرك هپسنی بر طرفه براقالم . یا او دکزك کندی نه‌در ، نه عجایب شیدر ؟

مبارك نه طاشه بكزر ، نه طوپراغه بكزر . بام باشقه بر شی . طاغلر کبی اینیشی چیقیشی یوق اما اوزرنده کزمك قوشمق شویله طورسون بر آدیم بیله آتمق قابل دکلدر . طاش طوپراق اوستنده ایستدیکی کبی قوشوب کزمکه آلیشان انسان دکزك اوزرنده پك عاجز قالیر . باصمق ایستهسه باصاماز ، طوتمق ایستهسه طوتاماز . نهیاپاجغنی شاشیرر قالیر . یوزمه بیلهنلر بیله دکزك اورتهسنده اولسهلر بر یوزرلر ، بش یوزرلر ، نهایت قوللری ، قنادلری کسیلنجه بوغولوب کیدرلر .

ایشته دکز بویله بو قدر انسانك ایشینه کلمز بر شی ایکن اللهك اذنیله انسانلر دکزك اوستنده پك اعلا طورابیلورلر . ایستدکلری طرفه راحت کیدوب کلهبیلیرلر . بوده نه ایله اولیور ؟ نه ایله اولاجق ؟ قوص قوجه آغاجلردن ، قوجه قوجه دمیرلردن ، صاجلردن یاپیلوب چاتیلان کمیلرله ، واپورلرله اولیور . پك اعلا ؛ آغاجدن اولسون ، دمیردن اولسون اوقوجه تکنهلر دکزك یوزنده نصل طورویور ، نصل اولیورده باطمادن کیدوب کلیور ؟ ایشته بو اللهك حکمتیدر .

اویموشاق وقاپینجاق اولان دکزك یوزنده اوقوجه تکنه‌لری یوزدیره‌ن الله یوزدیریور . او آغیر یوکلری باطیرمیان الله باطیرمیور . جناب حق هوایی صویی ؛ وکمی یاپدیغمز آغاجلری ، دمیرلری أوله یاراتمش ؛ کمیلری وابورلری کوتوره‌ن ایشله‌تن روزکارلری ، کمورلری أویله بر وار ایتمش که یولینی ایزینی بیلنجه طاغ کبی کمیلر دنیا قدر یوك قالدیرابیلیور . بیکلرجه آدامی آلوب بریاندن أوبر یانه قولایجه کوتوره بیلیور . ایجه دوشونوله‌جك اولورسه بو آز شی دکلدر . هرشیئك بویله بر برینه اویغون اولارق یارادیلیشنده بیوك بیوك عبرتلر واردر .

آغاج کسیلمه‌سه ، ده‌میر دوکولمه‌سه حال نیجه اولوردی ؟ یل اوفورمه‌سه ، صو کوتورمه‌سه نه‌یاپیلابیلیردی ؟ کمور یانماسه ، ماکنه دونمه‌سه عجبا کیم نه دیه‌بیلیردی ؟ کیمسه‌نك برشی دیمکه حقی یوق . لکن الله لطفیله کرمیله هرشیئه بر طاقم خاصه ویرمش . هر بری بر سردن عبارت اولان او خاصه‌لر بر برینه پك اویغون کلمش . انسان اوغلی‌ده بونلری یواش یواش سه‌زمش . شوندن شو اولور ، بوندن بو اولور دیرکن اورتایه کمی چقمش .

ایشته بویله بیکلرجه اسرارك برآرایه کلمسندن میدانه چیقان کمی اللهك بیوك برنعمتیدر . جناب حق قرآن کریمنده قاچ یرده بونی بزه بیلدیریبور . بونعمتك بیوکلکنی تکرار تکرار بزه خاطرلاتیور . شو آیت کریمه‌لرده‌ده بزه نعمتلرینی صایارکن یاغموردن بیه‌جکدن صوکره الك باشه کمی‌یی قویبور . أکینجیلکدن صوکره دکزجیلکی هرشیئك اوست طرفنه چیقاریبور . بواکرام بوشینه دکلدر . بوترتیب روزکار آتیشی کبی کلیشی کوزل اولنامشدر . الله کلامنده آچیقدن آچیغه امرلر اولدیغی کبی اینجه‌دن اینجه‌یه‌ده اشارتلر واردر . آکلایانه کوره بونلرك قیمتی پك چوقدر . آکلامایانه کوره‌ده هیچ برشیجکلرك اهمیتی یوقدر .

ایشته بز مسلمانلر او امرلری طوتاجق ، او اشارتلری آکلایوب اوکا کوره داوراناجقدق . اونعمتلرك قدرینی بیلوب دکزلرك پادشاهی اولاجقدق . دنیانك الك بیوك حوضلرینی بز یاپاجقدق . دنیانك الك بیوك ترسانه‌لرینی بزلر قوراجقدق . یرینه وزمانه کوره یلکنله ، کموره ، غازله ، ألکتریقله بتون دکزلرده کمیلر طولاشدیراجقدق .

مالمزی ، متاعمزی جهانه صاتاجقدق. چلیکدن دوکلمش قلعه کبی زرهلیلرله وارلغمزی عالمه اعلان ایده جکدك . کندیمزی کیمسه یه چیکنتمیه جکدك .

اکر بز بویله یاپمش اولایدق بوکون تارلالریمز ، طوپراقلریمز بویله بوم بوش قالمازدی . غازلریمز ، دمیرلریمز ، کمورلریمز ، داها بیك درلو معدنلریمز یرآلتنده یاتوب طورمازدی . هرکس ایش بولور ، هرکس راحت حضور کوروردی . کیمسه ده کوزینی مملکتمزه دیکه مزدی . لکن بز بویله یاپمادق . صانکه حاشا جناب حق بزه صاقین دکز تجارتنده بولونه ایك دیمش کبی بزده اونك ایچون دکزجیلکه خور باقدق . دکزلرك نه بیوك بر لطف اولدیغنی آکلایامادق اللهك بزه ویردیکی امرلرك برچوغنی باشقه لری طوتدی . جناب حقك بزه مدح ایتدیکی نعمتلرك قیمتنی دشمنلریمز بیلدی . جهانی تیتره ته جك زرهلیلری اونلر یاپدیلر . دنیانك تجارتنی أله کچیره جك کمیلری اونلر ایشلتدیلر . هپ زنکین اولدیلر ، هپ سلطانلر کبی یاشادیلر . بز قیط قناعت کچینه مز اولدق . دیشیمزدن طیرناغمزدن آرتیرا بیلدیکمز بش اون پاره یی ده

کوتوروب اوتلرك کیسه‌سنه قویمغه مجبور قالدق. کوردیکمز بلالر، چکدیکمز محنتلر، مشقتلرده اوسته جابا.

آغالر، بکلر! بیلمش اولیك که بز مسلمان اولدیغمز ایچون بویله اولمیورز. هپ مسکینلك، هپ بجریکمزلك ایتدیکمز ایچون بو حاله کلیورز. حاشا وکلا مسلمانلقده بویله ذلیللك، بویله سفیللك یوقدر. دین بزه؛ بجریکسز اولیك، مسکین اوطوریك دیمه‌یور. بزه أویله أولو کبی یاشامغی امر ایتمیور. دین دائما بزی اویانیق، دائما بزی قوتلی بولندیرمغی ایستیور. هپ بزه تجارت ایچون سیاحت ایچون اوزاقلری کوسترییور. قرآن بزه آلتونی، کموشی مدح ایتمیورده دمیری مدح ایدییور. کمیلری، دکیزلری کوزیمزه صوقمق ایسته‌یور. ملتك مملکتك سلامتی سعادتی ایچون آرسلانلر کبی چالیشوب چابالامامزی امر ایلیور. دها نه یاپسین، دها ناصل بزم ایلکمزه چالیشسین؟ هانکی ملتك دیننده، هانکی ملتك کتابنده بودیدکلرم واردر؟.

«وسخر لکم الانهار». باقیك جناب حق؛ أکینجیلك دکزجیلك نعمتلرینی صایدقدن صوکرده ایرماقلری ایلری

سوروبور . بز یوزنده‌کی آقار صولری کوزیمزك أوکنه کتیره‌رك : وسخرلکم الانهار » بیوربیور . ربکز الله ، دکیزلرده ایسته‌دیککز طرفه کیدوب کله‌بیلمه‌کز ایچون کمیلری سزه بویون أکدیردیکی کبی بز یوزنده ایرماقلری‌ده سزه بویون أکدیردی . یعنی اونلری‌ده سزك ایشیکزه یارار برحالده یراتدی . عادتا اونلرك قوماندا‌سنی سزك ألیکزه براقدی . نصل‌که برحیوانی ایستدیکز کبی قوللانیرسکز . اونك أتندن ، سوتندن ، کوجندن قوتندن درلو درلو فائده‌لر کوروسکز . ایرماقلرده طبق بوئك کبیدر . اکر سز ایسترسه‌کز ، اکر یولیله ایزیله ایش طوتارسه‌کز ایرماقلرده‌ده سوز کچیره‌بیلیرسکز . اونلری‌ده ایسته‌دیککز خدمتلرده قوللانه‌بیلیرسکز . ایشته بوده بیوك برنعمتدر .

صاقین ایرماق دیبوب کچمه‌یك ، آقار صولره اهمیت ویرمه‌مزلك أیله‌مه‌یك ! اونلر مملکتك عادتا جان دامارلریدر . بز یوزنده‌کی صولرك آقیشنده کچیشنده اللهك بیوك بیوك نعمتلری ، بیوك بیوك حکمتلری واردر . لکن بوده آکلایانه ، قدر قیمت بیله‌نه کوره‌در . یوقسه

آکلامایانه کوره هیچدر . ساده هیچ دکل بالکه‌ده بیوك
بربلا بلاسیدر .

دنیاده قدری قیمتی ، یولی یوردامی بیلنمه‌ین برچوق
نعمتلر آدامك باشنه بلا اولورلر . فائده یرینه انسانه زیان
ویررلر . بوده قیمت بیلمه‌مزلکك برجزاسیدر . باقیك
آتش مثلا ، نه‌قدر لازملی برشیدر . هیچ اونسز اولا
بیلیرمزیز ؟ همان هرشیئه لازم کبی برشی .

ایشته آتش بزم ایچون عادتا برنعمت ایکن ، یرینه
کوره بیوك بربلا اولدیغی‌ده چوق اولور . انسان بر
دقتسزلك ایدرسه ، اونی ایجه قوللانمانك یولینی بیله‌میه‌جك
اولورسه آتش نعوذبالله برآفت اولور . نه مال دیر ،
نه جان دیر . أوکنه کله‌نی یاقار ، یوق ایدر .

ایشته حق تعالی حضرتلرینك بزم ایچون نعمت دیه
صایدیغی ایرماقلرده بویله‌در . یولیله ایزیله اداره اولنمازسه
اونلرده یرینه کوره برر آفت کسیلیرلر . دەلی ، طولو آقوب
آدامه دورلو دورلو ضرر ، زیان کتیررلر . لکن الله آدامه
عقل فکر ویرمشدر . یالکز آچارق ، کمور یاقارق دکزلرده
کزه‌ن انسان ، ایسترسه ایرماقلرده‌ده پك اعلا حکم ایده‌بیلیر .

ایشینی بیلن آدام اوغلنه قارشی صولر ایرماقلر آزغینلق طاشقینلق ایده‌مزلر . علیم‌الله شویله قوزو کبی اولوب آق دیدیکی یرده آقارلر ، کیت دیدیکی یردن کیدرلر . فائده‌دن باشقه هیچ بر ضررلری اولماز . آقار صو دیمك اللهك انسانلره باغشلادیغی غایت قوتلی ، غایت معرفتلی برخدمتکار دیمکدر . ایرماق دیدیکك أویله عجایب بر مخلوقدرکه سز ایسترسه‌کز یوك طاشیر ، تارلا صولار ، أکین بیچر ، اودون کسر . اون أوکوتور ، ایشیق ویرر ، یمك پیشیرر ، دینك دوندورر . دمیر دوکر ؛ معدن أریتیر ، بیك بر چشید معرفت کوسترر . دنیاده بوندن دها کوچلی قوتلی ، بوندن دها ایشیمزه ألویریشلی برخدمتکارمی اولور ؟

الله توکلی‌می قرآننده ایرماقلریده نعمتلردن صاییور ؟ جناب مولا بوشینه‌می دکزلردن کمیلردن صوکره آقار صولری بزه خاطرلاتوب کوزیمزك أوکنه کتیرییور . انسان آزیجق دوشونسه بونی آکلار . لکن ایرماقلرك نه‌نعمت اولدیغنی دها ایی آکلامق ایچون یا آوروپالیلرك بر طاقم کتابلرینی اوقومالی ، یاخود کیدوب اونلرك ایرماقلرینی کوزدن کچیرملی‌ده آقار صو دینیلان شی نعمتمی ایمش ، آفتمی ایمش آکلاملی .

او بکنمدیکمز آوروپالیلرك مملکتلونده ایشه یارایوب بیك درلو معرفت کوسترەن ایرماقلر بزده باشی بوش حایلاز حایلاز آقوب کیدرلر . معرفت کوسترمك شویله طورسون بر چوق حشریلکده بولونورلر . هیچ اولمازسه یوللرینی آزیتوب سازلق باطاقلق یاپارلر . اورتالغه خستەلق صاچوب بیکلرجه انسانك اولومنه سبب اولورلر . آدامه میلیونلر قازاندیرەجق قدر برکتلی اولان او جانم ایرماقلر اویلەجه بوشی بوشینه کچوب کیدرلر .

ایشته بزم اك بویوك زیانلریمزدن بریده بودر . بز او ایرماقلریمزه صاحب اولاجقدق . برینه کوره قایقلر ، واپورجقلر ایشلتەجکدك . یوکلریمزی یولجیلریمزی اوجوزجه قولایجه طاشیەجقدق . آلیجیسی یوق دیه یتشمزی ، ذخیرەمزی اویله اولدیغی یرده ایکی پارەلق ایدوب چوروتمیەجکدك . صوکره بونکاده قالمیوب او ایرماقلرده تارلا ، طوپراقده صولاتاجقدق .

اما بزم صولادیغمز یرلر یوقمی دیەجکسکز . بیلیورم وار . لکن اویله تارلا صولامقله ایش اورەمز . بوزمانده هر شی ؛ هر صنعت اینجەلتمش ، هر علم حالنه کلمش .

بر چوق تجربه‌لر یاپیلمش حدسز حسابسز کتابلر یازلمش . هر شیئك بر چاره‌سی ، هر ایشك بر قولایی بولنمش . بو کونکی کونده طوپراق صولامانك ، ایرماقلردن صو آلمانك‌ده بر علمی واردر . بز عالمك بو بجریکلکنه قارشی کوز یوموب أویله اولدم اولاسی‌یه کیدرسه‌ك هم چوق یورولورز . همده ألیمزه برشیجکلر کچمز .

بز ایرماقلردن ساده صو آلوب تارلا صولامغی أوکرنمکله‌ده قالمامالی‌یز . او صولردن ؛ دها پك چوق فائده‌لر بکله‌ملی‌یز . هله او آقار صولری دکرمنلر ، حزارلر ایچون شیشیروب برآز یوکسکدن چرخه دوکدیکمز آبی «دینامو» دینیله‌ن ماکنه‌یه ایلیشدیریله‌جك برچرخه‌ده‌دوکه‌جك اولورسه‌ق عجبا او ماکنه بزه نه‌لر یاپماز ، نه ایشلر کورمز . هیچ کومور ، اودون یاقمقسزن ساده صویك قوتیله دونن او دینامویه هانکی ماکنه‌نك قایشنی طاقسه‌کز بر لحظه‌ده دنیا قدر ایشکز کورولور . ایسترسه‌کز بو قوتله حرمنکز بیله دوکولور . هم تمیزلك ، هم چابقلق همده قولایلق . دها بوندن اعلا نه اولور دنیاده ؟

ایی خوش اما او ماکنه‌لری کیم آلاجق ، کیم

قوللانه‌جق . اونلرك بر طرفی قیرلدیغنده کیم تعمیر ایده‌جك ؟ . ایشته بزم اصل بلیمزی بوکن بودر دکلمی ؟

خایر مسلمانلر ، خایر ! . بن أویله دیمیورم . بن دییورم که ، او ماکنه‌لری آلاجق بزز . اونلری قوللانمه‌نك یولینی بیله‌جك ینه بزز . بر طرفلری قیریلدیغنده‌ده تعمیر ایده‌جك ینه بزلرز ! آرتق الی‌الله و رسوله .. یتر بو مسکینلکمز ، بو ایسته‌کسزلکمز .

نه زمانه قدر یاهو بو ماکنه دینیلن شیشه قارشی بویله یابانجی قالاجغز ؟ آدام والله هم عیب ، هم کناه ! . حریفلر بزی یوتمق ایچون کیجه کوندوز دیدینوب چالیشیورلر . بز بریده ایکنه ایله قویو قازیورز . حضرت آدمدن قالما اصوللر ایله ایش کورمکه چالیشیورز .

ماکنه دینجه أودیمز پاطلایور . بر درلو آلوبده قوللانمغه قیشامیورز . ده‌میر ده‌لمك ، تنکه قیورمق ایچون بر ماکنه چیقار . باقارسك بر یهودی یاخود بر خرستیان همان نه یاپار یاپار ، بر دانه آلوب دکاننه قویار . قولایلقله ایشینی کورور . آرادن سنه‌لر کچر ، او ماکنه بر مسلمانك دکاننه بر دورلو کیره‌مز . أوته‌کیلر ایشلرینی

ماکنه‌یه کوردیروب تمیز ایش یاپارلر ، قولانیجه‌جق پارہ طوتارلر . بریکی زواللی مسلمان چکیجکزیله دمیر دملکه ، تنکه قیویرمغه اوغراشیر . صوکره بوکالنجه‌ده: یاربی بزی نیه بویله دارده قویارسك ؟ » دییه عصیان ایتمکه قالقیشیر .

به اللهك قولی ! سن دنیانك سبب دنیاسی اولدیغنی نیه بیلمیورسك ، عقلکی نه ایچون ایجه قوللانامیورسك؟ پاره‌کی بوجاق بوجاق صاقلایه‌جغکه یاخود دوکون درنك یاپارق دوکیلوب صاچیلاجغکه او پارالرله برماکنه‌جك آلسه‌ك اولمازمی ؟ سن‌ده ایل عالم کبی چالیشوب چابالامانك یولینی بیلسه‌ك فنامی ایدرسك ؟

نه‌عالمدن کری قال ؛ نه‌ده صوکره قباحتی ـ حاشا ـ اللهه بولوب عصیان ایت ! بن اونی بونی بیلمم . بز اکر بو دوکوب صایدیغم ایشلری کوچلری هر کس کبی قولانیجه‌جق یاپمانك یولینی بولمازسه‌ق ، او علملری ، او صنعتلری جان عشقیله شویله کندیمزه مال ایله‌مزسك علیم‌الله سکسان کره محاربه قازانسه‌ق ینه بلیمزی طوغرولتامایز . ینه بلالری اوستمزدن آتمش اولامایز !

محاربه میداننده نصل آرسلانلر کبی چارپیشوب یوزیمزی آق ایتدکسه ؛ علم ، صنعت میداننده ده اویله‌جه چالیشوب چابالایاجغز . نه یاپوب یاپوب بودنیاده هیچ کیمسه‌دن کری قالمامانك چاره‌سنه باقاجغز . علمجه ، معرفتجه جهانك الك ایلری کیتمش ملتلری صره‌سنه کچمکی کندیمزه فرض بیله‌جکز . أویله ما کنه دینجه ؛ آمان بز یاپامایز ، ایده‌مه‌یز دییه تیتره‌یوب طورمیه‌جغز . شویله ما کنه‌نك قوردی اولاجغز . ألکتریکك ایجیغنی جیجغنی بیله‌جکز . أویله شیلرك اربابی کسیله‌جکز . معدنلریمزی چیقاراجغز ، دکزلرده طاغ کبی کمیلر طولاشدیره‌جغز . ایرماقلرده آزی کبی واپورجقلر کزدیره‌جکز . آقار صولرك خیزیله ألکتریق چیقاروب ایشلریمزی بیك دورلو ما کنه‌لره کوردیره‌جکز . یرینه کوره شمندوفرلریمزی بیله بو صولرك قوتیله یوروته‌جکز .

آز مصرف ایده‌جکز ؛ چوق قازانه‌جغز . کاریمزی قازانجمزی‌ده کیمسه‌لره قاپدیرمیه‌جغز . کندیمز دوقویاجغز کندیمز کییه‌جکز . کیمسه‌جکاره کندیمزی خدمتکار ایتمیه‌جکز . سوزك قیصه‌سی ، عسکرلکجه وارلق

کوستردیکمز کبی عامجه عرفانجه‌ده عائله قارشی وارلق کوستره‌جکز .

ایشته نعمت قدرت بویله بیلینیر . ایشته بو مبارك مملکتك شکری بر آز بویله اوده‌نیر ! یوقسه اویله ساده حیوان صوواروب چماشیر یقامقله ، ساده کنارنده اوطوروب سینك اولامقله ایرماقلرك قدری بیلنمز . بویله‌لکله بو مملکته صاحب چیقلماز .

«وسخرلکم الشمس والقمر دائبین وسخرلکم اللیل والنهار .» ربکز الله ؛ کمیلرك قومانداسنی الیکزه ویروب دکزلری ، نهرلری سزه بویون اکدیردیکی کبی : وسخرلکم الشمس والقمر » . کونش ایله آی‌ده سزه خدمتکار ایلدی . اونلری‌ده سزك ایشیکزه یارایاجق بر صورتده یاراتدی . همده اویله حالده‌که « دائبین » طورمازلر ، دیکلنمزلر ، هیچ عادتلرینی ترتیبلرینی بوزمازلر . نه نظام اوزرینه قونولمشلرسه دائما اویله‌جه دونرلر ، دولاشیرلر . وظیفه‌لری نه ایسه ، نه‌دن عبارتسه اوندن اصلا شاشمازلر . دقیقه‌سی دقیقه‌سنه ایش کوررلر .

او قدر منتظم او قدر حسابلی‌که بو کیدیشله شو

نقدر بيك سنه صكره فلان آيك فلان كوننده كونش
قاچده دوغاجق ، آی قاچده باطاجق ، ثانيه‌سی ثانيه‌سنه
بيلينه‌بيلير . ايشته ربكز ؛ آی ايله كونشی بويله‌جه سزه
خدمتكار ايلديكی كبی : وسخر لكم الليل والنهار » . كيجه
ايله كوندوزی‌ده سزك ايشيكزه يارايه‌جق بر حاله قويدی .
اونلرك أويله بری برينك آردی صيره كيدوب كلمسی ،
يرينه وموسمنه كوره كونلرك كيجه‌لرك اوزايوب قيصالماسی
هپ سزك ايشيكزه ألويريشليدر . بونك ايچون آدام سن‌ده
آی ، كونش ، كيجه كوندوز دكلمی دييوب كچيوير مه‌ملی .
اونلر بزه اللهك بويوك بويوك نعمتلريدر . او نعمتلری
هيچه صايمق يك قبا وچيركين بر نانكورلكدر .

انسان كونشك بو بزم عالمزه اولان خدمتنی بر براقوب
ساده اونك كندی طاسلاغنی دوشونسه والله عبرت ايچون
ساده بو كافيدر . زيرا اللهك قدرتنه ، عظمتنه قارشی
كونش بزه ذره اولاماز اما بزم شو اوزرنده كزديكمز
دنيايه قارشی چوق بويوكدر . اوقدر بيوكدركه ، كونشك
اوزرنده لكه كبی كورينه‌ن چوقورلردن برينی طولديرمق
ايچون بو بزم دنيامز كبی درت ، بش دنيا لازمدر .

اوزرنده‌کی بر چوقور بوقدر بیوك اولورسه آرتق آکلاملی بر کره‌که کونشـك کندی بیوکلکی نه‌قدردر . اللهك ویردیکی عقل فکر سایه‌سنده کونشك چوقورینی موقورینی بیله‌ن انسانلر اونك کندی بیوکلکنی کچوکلکنی‌ده پك اعلا بیلمشلر ، بولمشلردر .

کوك یوزنده بر چوره‌ك قدر کوردیکمز کونش بزم دنیـامزدن بر میلیون اوچ یوز اون بر کره بویوکدر . میلیونك تورکجه‌سی بیك بیك دیمکدر . دیمك که بیك کره بیك دانه دنیامزك اوستنه اوچیوز اون کره بیـك دنیا داها قویارسـه‌ق او وقت کونشـك بویوکلکنی بولمش اولاجغز . سویله‌سی دیله قولایدر اما انسان دوشونه‌جك اولسه عقلی زیوانه‌سندن چیقاجق کبی اولور .

ایشته بو قدر بویوك اولوب اطرافنه جهنملر صاچان کونش بزه‌ده پك اوزاقدر . اوقدر اوزاقدرکه ؛ اك خیزلی بر شمندوفر آنجه یوز یتمش یدی سنه‌ده وارابیلیر . طوپ آغزندن چیقان بر کله آنجه اون ایکی سـنه‌ده کیده‌بیلیر . بزمله کونش آره‌سنده کوپری قورمق فرض

ایدلسه بو دنیا کبی بلکه اون ایکی بیك دانه دنیایی بر صره‌یه دیزمك لازم کلیر .

سز بو اوزاقلغه اوقدر شاشمایك . چوبان ییلدیزی کبی کونشك اطرافده دونوب دولاشوب دائما یرینی ده‌کیشدیرن بر طاقم بیوك کچوك ییلدیزلرك اوزاقلغنه‌ده اوقدر تعجب ایتمه‌یك . اصل شاشیلاجق شی ؛ کندی آرالرنده هیچ یرلرینی ده‌کیشدیرمه‌ین اولکر ، ترازی ، ایتی قارده‌شلر ، یدی قارده‌شلر کبی ییلدیزلرك اوزاقلغیدر . بونلرك بزه اك یقینی اولان بیوك کوپك ییلدیزینه طوپ کله‌سی بر قاچ بیك سنه‌ده واره‌بیلیر . هله بر شمندوفر میلیونلرجه سنه‌ده کیده‌بیلیر . آرتق دوشونملی بر کره . ییلدیزلرك اك یقینی ایله آرامز بوقدر اولورسه ، اك اوزاغی ایله آرامزك نه‌قدر اولاجغنی آنجه الله بیلیر .

ایشته بوقدر اوزاق اولان ییلدیزلرك هر بری بر کونشدر . اونلرده کندی عالملریله برابر طوپاچ کبی دونه دونه دولاشیرلر . اوییتمز توکنمز بوشلقلر آره‌سنده او اوجی بوجاغی بولنماز کنیشلکلر ایچریسنده اویله آری کبی اویانه بویانه طوغرو اوچوشوب کیدرلر . پك زیاده

اوزاق اولدقلرندن بز اونلری هپ یرلرنده طورور کبی کوریرز . ایشته بزم کونشمزده اونلردن بریدر . اوییلدیزلرك اك یقینی اولدیغی ایچون بزه اونلردن بویله بیوك کورونمکده‌در .

کونش‌ده کندی اطرافنده دونه‌ن ییلدیزلریله برابر ثانیه‌ده اوتوز کیلو مترو قدر بر خیزله قاصیرغه‌یه طوتلمش کوچوك قوم پارچه‌سی کبی بوروله بورولە اوچار ؛ بزم دنیامزده او قوم پارچه‌سنك اطرافنده اینجه‌جك بر توز دانه‌سی کبی ئه‌وریله چه‌وریله برابرجه کیدر . بزم آی‌ده بو فرطنه‌دن اصلا کری قالماز . اوده بزم اطرافمزده پروانه کبی دونوب دولاشه‌رق برلکده سوزولوب کیدر .

لکن بو سوزولوب کیتمه‌لر ، بو ئه‌وریلوب چه‌وریلمه‌لر اویله جوربا کبی قارما قاریشیق دکلدر . هپسی بر طاقم اینجه اینجه حسابلر ، بر طاقم عجایب ترتیبلره نظاملره اوزرینه‌درکه هیچ بری بوندن قیل قدر شاشماز . کیمی آتشلر صاچان ، کیمی سونمش بولنان او قوجه لومبورتولر اوقدر کنیش بوشلقلر ایچریسنده بر برینی ایته‌رك ، بر برینی چکه‌رك أویله حسابلی دونرلر ، أویله

ترتیبلی نظاملی کیدرلرکه دەمین دیدیکم کبی بونلرك بیکلرجه سنه صکرەکی هیئتلری بیلینه بیلیر . هانکیسنك کولکەسی هانکیسنك اوزرینه نه زمان و نصل دوشەجکدر ؛ بو کولکه هانکی یردن کوروله‌جك ، هانکی یردن کورونیه‌جکدر . بو هپ اینجەدن اینجەیه حساب ایدیلوب بولونه‌بیلیر .

نم بویله کوکلردن چوقجه بحث ایدیشمه باقوبده : یاهو سن وعظمی ایدییورسك ، یوقسه قوزموغرافیا درسیمی ویرییورسك ؟ » دیەنکز بلکه بولونور . لکن کیم نه دیرسه دیسین ؛ وعظك بر قسمی‌ده بویله قوزموغرافیا ایله قاریشیق اولمق ایجاب ایدر . صرەسی کلنجه دها باشقه برطاقم علملردن، فنلردن‌ده ممکن مرتبه بحث ایدلمك اقتضا ایلر . ذاتاً طوغرو اولدیغنده ، صحیح اولدیغنده شبهه قالمایان علملر ، فنلر هپ قرآن کریمی تفسیر ایدرلر . انصافسزلق ایدوبده اونلری أویله اولو اورتا یابانه آتمق جائز دکلدر . علمی ، فنی یابانه آتمق شویله طورسون اونلری باش تاجی ایتمك بوینمزك بورجیدر .

الله ، کتابنده علمی مدح ثنا ایدییور . پیغمبر ، کلامنده علمه ، عرفانه صاحب چیقیور . اونلره خور

باقامزه میدان ویرمیور . بونی کورهن ، بیلهن بویوك
عالملرمزده وقتیله کتابلرینیهپ علماه، حکمتاه طولدیرییورلر.
یردن کوکدن ، انساندن حیواندن ، علمك ، فنك آکلادیغی
شیلری امت محمده بیلدیرمکه چالیشیورلر . بو اوغورده
پك چوق غیرت ایدوب زمانلرندهکی علملرك ، فنلرك
الڭ برنجی اهلی اربابی اولویورلر . دنیاده نه اولمش نه
بیتمش هپسنی بیلییورلر . هر هانکی ملتدن اولورسه
اولسون کلمش کچمش علمانك ، حکمانك حسابلرینی
کتابلرینی مکمل صورتده آکلایورلر . ساده اوقدرلهده
قالمیوب اونلرك یاکلشلرینی دوزهلتیورلر . أکسیکلرینی
تماملایورلر . اونلرك هیچ بیلهمدکلری بولامادقلری بر
طاقم علملریده یکی باشدن ایجاد ایدوب اورتایه قویورلر .
یرلری کوکلری اولچوب اینجه اینجه حسابلر یاپیورلر .
قوجه قوجه کتابلر یازییورلر .

بز اونلری هپ اونوتیورز ، او مبارکلرك بو غیرتلرینی
بو همتلرینی بیلمز بر حاله کلیورزده علماه ، فناه بز دیمز
قایناشمز ظن ایدییورز . بونك ایچون کاوور سوزی دیه
آوروپانك علمنه ایناتمیورز ، اهمیت ویرمیورز . حالبوکه

اوروپالیلر او علملری بزم علمامزك براقدیغی یردن آلوب ایلری کوتوردیلر . چالیشه چابالایه بوکونکی حاله کتیردیلر . بزم عالملریمزده اسکیسی کبی هپ همت ایده‌ایدیلر ، هپ اویله‌جه چالیشوب چابالایوب کیده ایدیلر اونلرده بوکون آوروپانك میدانه قویدیغی علملری فنلری میدانه کتیریرلردی .

نه بونده شبهه اولمدیغی کبی یرلر ، کوکلر حقنده بوتون جهانك قبول ایتدیکی حسابلرده کتابلرده‌ده هیچ شبهه یوقدر . بن ایناندم ، سزده ایناننیك . اوقودیغم آیت کریمه‌لری تفسیر ایدرکن آیلر کونشلر حقنده سویله‌دیکم اینجه اینجه حسابلره ، عجایب عجایب ترتیبلره نظاملره اعتقاد ایدیك . اونلردن سزه ضرر کلمز ؛ فائده کلیر . بونی بن دیمیورم ، دین دییور . سزی بویله عقلکزله فکریکزله کوکلرده بن کزدیرمیورم ، الله کزدیریور .

بکا اینانمازسه‌کز قرآن کریمه باقیك ، اهلنه اربابنه صوریك . کوره‌جکسکز ، ایناناجقسکزکه ؛ الله کلامی انسانك کوزنی کوکلینی ، عقلینی فکرینی کوکلره چیقوران آیتلوله طوپ طولیدر .. ایشته اونلرك بر دانه‌سی‌ده سزه اوقودیغم

شو آيت كريمه‌در . بونك ايچون بن نه ديسه‌م ، نه قدر چوق سويله‌سه‌م يری واردر .

علم وفن بزم دينمزك بر طاشنی بيله دوشوره‌مز ؛ بز علمدن ، فندن قورقمايلك ! ساده بزم ؛ كندی دينمزی ايجه آكلايامامقلغمزدن قورقيلك . اصل قورقولاجق شی بودر .

اگر بز دينمزی لايقيله آكلايامازده بوتون دنيانك شكسز شبهه‌سز صاريلديغی علملره قارشی دشمن كسيليرسه‌ك ايشته او وقت ايش فنادر . او زمان آرتق يامالی اثوابمزی اورتر كبی دينمزی صاقلايوب كيزله‌مكه مجبور قاليرز . مسلمانز ديه عالمه قارشی چيقمغه صيقيلوب اوتانيرز . اما دينی گوزلجه آكلادقدن صوڭره بزم ايچون قورقمق ، قوجونمق يوقدر .

علم نه قدر اينجه‌ليرسه بزم ايمانمز او قدر آرتار . فن نه قدر ايلری گيدرسه بزم دينمزك قيمتی‌ده او قدر ميدانه چيقار . نه موطلو بونی بويله بيلوب دينه ايمانه صاحب اولانلره !. نه موطلو اللهك عظمتی قدرتی يردن گوكدن آكلايوب ايمانه ايمان قاتمش بولنانلره ؟ ! .

ایشته سزه اوزون اوزادی‌یه آکلاتدیغم کبی طورمادن دیکلنمه‌دن دونه دونه ؛ بوروله بوروله کیدن و کیدرکن‌ده اطرافنده‌کیلری ایته‌رك چکه‌رك برابر کوتوره‌ن اوقوجه کونشی زبکز الله ؛ سزه خدمتکار ایلدی . محتاج اولدیغکز حدسز حسابسز شیلری هپ اوکا یاپدیردی . بر طاقم ایشلریکزی‌ده حالا اوکا یاپدیرمقده‌در . کورمزمیسکز ؛ اورته‌لغی آیدینلاتوب سزه اطرافکزی کوسترن کونشدر . یر یوزینی ایصیتوب سزه ییه‌جك ایچه‌جك یتیشدیرن ینه کونشدر . قارلر ، یاغمورلر ، روزکارلر دها بونك کبی نیجه شیلر اللهك امریله هپ کونشك معرفتیدر .

جناب حق ؛ عظمتیله قدرتیله کونشی او بیچیمده یاراتمش که اونك أویله یارادیلیشی انسانلر ایچون هر یوزدن یانه بویوك بر نعمت اولمش . ایشته الله بزه اولان لطفلرینی صایارکن بو کونش نعمتنی‌ده خاطرلاتیور . اونك اهمیتنی کوزیمزك أوکنه کتیریور . صوکره آیدن ، کیجه ایله کوندوزدن بحث بیوریور . بونلرده هپ کونش یوزندن اولوب بیتدکلری حالده بزم ایچون پك اهمیتلی اولدقلرندن جناب حق اونلری آیریجه‌ده نعمت اولارق صاییور .

اونلردن كورمكده اولديغمز فائده‌لری بزه دوشوندیرمك ایستیور .

حقیقةً انسان شویله ایلك دفعه كوریيورمش كبی كیجه‌یه كوندوزه باقارق دوشونه‌جك اولسه شاشوب‌شاشوب حیرتلرده قالیر . نه‌دن دیرسه‌كز دنیا او زیفیری كیجه قاراكلقلری ایچریسنده ایكن سحر وقتندن صوكره شفق سوكمكه باشلایوب اورته‌لغك آغارماسی ، صوكره یاواش یاواش آیدینلق آرتوب كونشك طوغماسی نه كوریله‌جك بر حالدر . صوكره قوشلق وقتی ایریشوب كیت كیده اوكله ؛ ایكندی اولماسی ، دیركن كونشك صاراروب صولوب قیزیللقلر ایچریسنده باطماسی نه قدر عجایب برشیدر .

بوندن صوكره اطرافه آقشام غریبلكی چوكوب صولرك قارارماسی ، كونش باطدیغی طرفده‌كی یالانجی بیاضلق غایب اولوب بیلدیزلرك چیقماسی ، برآز اول كون كونش ایچریسنده پارلایان بر یوزینه قاراكلقلر چوكوب كیجه اولیویرمه‌سی ، قورت قوش یوواسنه كیروب اورته‌لقدن اُل آیاق چكیلمه‌سی ، هله صوكره بیریل بیریل آی طوغوب اورته‌لغك نورلره غرق‌اولماسی نه قدر دوشونیله‌جك شیلردر .

ساده بونلره باقمق ، ساده بونلری سیر ایدوب وقت کچیرمك معرفت دکلدر . اصل معرفت بوتون بونلرك بزه اولان فائده‌لرینی دوشونوب عبرت آلمق واوكا کوره داورانمقدر . ایشته جناب حق بزدن بونی ایستیور . اطرافمزده‌کی شیلره قارشی کوزیمزك کوكلمزك قاپالی قالمامسنی امر ایدییور . بونك ایچون بزه ویردیکی نعمتلرك پك بللی باشلی اولانلرینی صایوب کوزیمزك اوکنه قویدقدن صوکره : « و آتیکم من کل ماسألتموه » بیوزییور .

یعنی ربکزك نعمتلری ساده شو اوقودیغمز آیت کریمه‌لرده صاییلان شیلردن عبارت دکلدر . الله سزه ساده آی کونش ، کیجه کوندوز ، نهر دکز ، یاغمور ، یمش نعمتلرینی ویرمکله قالمادی . بونلردن باشقه‌ده نه‌ایسترسه‌کز ، نه‌یه محتاجسه‌کز هپ اونلری‌ده ویردی . عادتا سزی نعمتلرینه غرق ایلدی . او درجه‌ده‌که : « وان تعدوا نعمة‌الله لا تحصوها ! » اکر اللهك نعمتلرینی صایالم دیسه‌کز صایامازسکز ، کوجکز یتمز ؛ او قدر چوقدر .

الله کوکلرك یاغدیروب یرلرك بیتیردیکنه قارشی انسانی کوس کوتوك یاراته‌رق یره یاپشدیرمامشدر . آل آیاق ،

كوز قولاق ، ديل دوداق‌ده ويرمشدر . صوكره هپسندن
اوستون اولارق‌ده عقل فكر احسان ايتمشدر . انسانك
بر يوزينه صاحب اولماسی ايچون نه لازمسه هيچ برينی
أسيركه‌مه‌مشدر . يرده كوكده نه وارسه هر برينی حالنه
كوره هپ انسانه عادتا خدمتكار أيله‌مشدر .

او غافل آدم اوغلينك هر يوزدن يانه كيفنی كتيرەن
جهان ، بوحاله كلنجه‌يه قدر نه قيامتلر قوپمش ، نه جهنملر
يانمش طوتوشمش ، نيجه زمانلر كلمش كچمش‌ده ير ، كوك
بو قيليغه ، بو قوامه كلمشدر . انسان كوكلری شويله بر
طرفه براقوب ساده شو باصديغی طوپراغك آلتنده كيزلی
طوران آتشك بويوكلكنی بيلسه ؛ صوكره او آتشك
بويوكلكنه كوره يموړطه‌نك قبوغی قدر كله‌ين طوپراغك
اوزرنده‌كی أوينی كوينی ، باغنی باغچه‌سنی دوشونسه‌ده
هر آتديغی آديم ايچون سجده‌لره قاپانسه يری واردر .

او انسان اوغلی ينه بركره دوشونسه‌كه اونك برلقمه
أكمكی ميدانه كلنجه‌يه قدر نه كوكلر كورله‌مش ، نه
شمشكلر چاقمش ، نه يلديرملر دوشمش ، نه ياغمورلر
ياغمش ؛ نه ده‌ميرلر دوكولمش ، نه طوپراقلر سورولمش ،

نه خرمنلر اولمش ، نیجه روزکارلر أسمش ، نیجه صولر آقمش ، نیجه دکرمنلر دونمش ؛ نیجه اودونلر کسیلمش فرونلر یانمش ، نه قدر حدسز حسابسز ایشلر کورولمشدر . بونك ایچون انسان أوکنه کلن أکمکی یمزدن اول هر لقمه‌سنی أوپوب باشینه قویسه بالله یر واردر .

ایشته بویله‌جه بیك قالیبه کیروب بیك قیامتلر کچیره‌رك میدانه کلان أکمکی آلوب یه‌بیلمك‌ده آیری بر نعمتدر . خسته اولوب‌ده أکمکه حسرتله باقانلر یاخود أکمکی آلوب آغزینه کوتوره‌جك ألی اولمیانلر بونك قیمتنی دها ایی بیلیرلر . انسان خسته فلان اولمایوب ألی قولی یرنده اولسه‌ده لکن نعوذ بالله آغزینی أورته‌جك دوداغی اولماسه ، یاخود دوداغی اولسه‌ده الله ایتمه‌سین لقمه‌یی دوندیروب طولاشدیراجق دیلی اولماسه نه فلاکتدر .

انسان چیکنه‌یوب یوتمق دنیلن شیئك نه قدر اهمیتلی بر ایش اولدیغنی دوشونمه‌لی‌ده انصافه کلملی . بر لقمه‌دن آغزه قویور ، چیکنه‌نوب کیدیور اما ناصل اولیور ، ناصل کیدیور هیچ دوشونمه‌یورز . انسان ساده بونی

بیله‌رك دوشه‌نسه کافیدر . یر ، کوك شویله بر طرفه قالسین . تپه‌دن طیرناغه قدر ساده انسانك وجودی ؛ آدامه اللهی طانیتمق ایچون الك برنجی معجزه‌در .

هانکی برینی سویله‌یه‌یم ، هانکی برینك سرینی حکمتنی آکلاتمغه چالیشایم . بن شاشیروب قالیورم . ساده کوزده‌کی ، ساده بینده‌کی اسراری آکلاتمغه قالقسه بووعظك اونی یکرمیسی قدر سوز سویله‌مك ایستر . ساده‌سویلمك‌ده کافی کلمز . هیچ اولمازسه ایجاب ایدن شیلرك رسمنی‌ده یاپمق اقتضا ایدر . دها ایی اکلاتمق ایچون مطلقا تشریح ماصه‌سنك باشنه کچمك ایستر . .

پك اعلا بیلیرسکز که یمکه باشلایوبده ایلك لقمه‌یی آلیر آلماز همان آغزیکزك ایچنده ، آووردیکزك یوقاری طرفلرنده اینجه اینجه صیزلامه کبی بر شیلر اولوب کچر . سز بوکا اهمیت ویرمزسکز . لکن بو چوق اهمیتلی بر شیدر .

اللهك حکمتی قولاق آلتنده ، دیل وچکه آلتنده بر طاقم کیزلی بزلر واردر . اونلرك هر بری عجائب بر ماکنه‌در . اونلرك الحنده ، دائما توکوروك

دینیلەن برطاقم صوڭر ، علاجلر حاضر بولونور . انسان
یمکه باشلاینجه آغیز ایچندەکی اینجەجك سیکیرلر همان او
بەزلرە صانکه تلغرافلر چکرلر ، اشارتلر ویررلر . آغزه
بر شی قوندی ، توکوروك یوللایك دیه امرلر کوندریرلر .
همان او آنده قولاق ، آلتندەکی دیل وچکه آلتندەکی
او بەزدن ماکنەلر ایشلەمکه باشلایوب آغزك ایچینه
صولر یاپیلیر .

ایشك تحفی نرەدە ؟ او صوڭرك بعضیسی سادە ایلیق
وقاپنجاقدر . لقمەیی یالکز ایصلاتوب یوموشاتمغه یارار .
بعضیسیدە عادتا برنوع علاجدر . أکمکك نشاستەسنی
همان دها آغزدە ایکن حل ایتمکه باشلار . او صرەدە
صاغه صوله ، آشاغییە ، یوقارییە ، ایلرییە کرییە
کیدوب کلەن دیلدە آغزدەکی لقمەیی أویرە چەویرە
ایجه ایصلاتوب دیشلرە طوغرو ایتەر . دیشلرکدەکسکینلری
کسر ، سیوریلری دیدەر ، یصصیلریدە کوزلجه أوکوتور .
بویلەجه حمور کبی اولان لقمەیی دیل ؛ آغزك آرقەسنه
ایتوب براقیر . او زمان لقمه یاواش بر درت یول
آغزندە بولونور .

یولك بری آغز یولی ، بری گکرز یولیدر ، بریده آلتوب ویردیکمز صولوقلرك جکرلریمزه کیروب چیقدیغی یولدر . دردنجی یولده ییوب ایچدکلریمزك کیتدیکی معده یولیدر . بو یوللرك هر برنده بیکلرجه اسرار واردر . هر برینك حالی ، چالیمی ؛ طبیعتی باشقه‌در . ایشته لقمه بو درت یول آغزنده ایکن انسان اوغلی چوق آجینه‌جق بر حالده‌در .

نه‌دن دیرسه‌کز ؛ اولقمه‌یی قایدیروب کوتورن چشید چشید سیکیرلر طوریویرسه ، او دورلو دورلو صیویشیق صولر قورویه‌یویرسه انسان نه یاپار ، نه صیقینتیلر چکر ؟ زیرا لقمه ؛ بوغاز دنیلن درت یول آغزنده بولندقجه نفس یولی قاپالی اولاجغندن صولوق آلمانك امکانی یوقدر . اکر انسان بوحالده قالسه ، یاخود او لقمه نفس یولینه کیتسه اوساعت بوغولوب أولمك محققدر . یمك ینیرکن بر پرنج دانه‌سی ککزه قاچینجه یاخود جکرلره طوغرو کیدنجه انسانك نه حاله کلدیکنی پك اعلا بیلیرسکز .

ایشته بوقدر تهلکه‌لی بر زمانده اللهك بیوك بیوك لطفلری قولك امدادینه یتیشیر . اوجلری تا انسانك بینده

اولان برطاقم سیکیرلر ایشله‌یه‌رك کگز یولی ایکی یاندن دارلاشوب برله‌شیر . کوچوك دیلده آرقه‌یه یاتوب بسبتون او یولی قاپاتیر ، لقمه‌نك ککزه کیتمه‌سنه میدان ویرمز . برطرفدن‌ده ؛ جکرلره کیدن نفس یولینك آغزنده‌کی قپوجی همان او یولی قاپاتوب ایچری‌یه بر شی قاچیرماز .

ایشته بویله‌جه کندینه سلامت یولی آچیلان لقمه ؛ توکوروکلرك قایپنجاقلغی و معده یولنده‌کی بوغم بوغم خلقه‌لرك ؛ جلالی دریلر آرقه‌سندن اوینایوب قیملداماسی یوزندن طوغروجه معده‌یه اینوب کیدر .

معده ده‌نیلن او عجائب طوربه‌نك دیوارنده‌کی غایت اینجه یوللردن کلن برطاقم علاجلی صولر او خمور کبی اولمش اولان یمکلری اینجه ایصلاتوب أریتمکه باشلار . معده‌نك خفیف خفیف آچیلوب قاپانماسی‌ده بو ایشه یاردیم ایدر . یمکلر بوزا قوامنه کلنجه معده‌نك آلت باشنده‌کی قپوسندن کچوب باغیرصاقلره کچر . معده‌ده أریمه‌ین شیلرده باغیرصاقلرده حل اولنمغه باشلار .

« أود » دنیلان کیسه‌دن صفرا کلیر . داها باشقه عجایب یوللردن برطاقم علاجلی صولر دوکیلیر . اللهك

حكمتنه باقيك كه صفرانك ، او علاجلى صولرك باغيرصاقده‌كى شيلره تأثير ايتمسى ايچون آز چوق بر زمان كچمك ايستر . بوزمان كچنجه‌يه قدر او بوزا كبى شيلردونسون دولاشسين‌ديه باغيرصاقلر پك اوزون ياراد لمشدر .

ايشته بويله‌جه حل اولان شيلر باغيرصاقلر ايچ يوزنده‌كى پك اينجه وغايت نحف يوللردن صاچ كبى قان دامارلرينه سينه‌رك كچر . اورادن‌ده بربرى ايله برلشه‌رك بويوين سياه قان دامارلرينه كچه‌رك قره جكره كيدر . باغيرصاقلرده سوزولوب قالان پوصالرده دها قالين وآشاغيكى باغيرصاقلره كچه‌رك پسلك حالنده ديشارى‌يه آتيلير . هنوز قيرميزيلاشمامش اولان قانده‌كى شكرك فضله‌سنى ، أكسيكنى‌ده قره جكر آلوب ويردكدن صوكره قان بيوك بر يولدن قلبك بر كوزينه دوكيلور .

باغيرصاقلرده بسبتون حل اولونه‌مدن هضم اولنان غدالرده بشقه درلو حل ايدلدكدن صوكره بام باشقه يوللردن كلوب اونلرده قلبه دوكيلور . ايشته بويله‌جه كلوب قلبك كوزينه دولان قان باشقه بر كوزه كچدكدن صكره قلبدن چيقوب آق جكره كيدر . حالا سياه بر حالده

اولان قان آق جکرلره یایلنجه آلوب ویردیکمز صولوق بوزندن بوتون زهرینی آتوب قیزیل قان حالنه کلیر .

بوندن صوکره قان باشقه بر یولدن تکرار قلبه دونوب باشقه باشقه ایکی کوزدن کچه‌رك بوتون وجوده یاییلیر . اتلره دریلره ، ایلکلره ، کمیکلره ، دامارلره ، قاشلره ، دیشلره ، بینه ، بل کمیکنه الحاصل وجودك هرطرفنه لازم اولان رزق قان ایله برلکده کوندریلیر .

وجودك هر طرفی قانده‌کی غدایی آلارق حیات بولوب کری قالان سوپروتی‌یی ، برطاقم ضررلی شیلری تکرار قانه ویرر . بویله‌لکله کیرله‌نوب زهرله‌نن ، سیاهلانان قانده‌کی سیدیك دنیله‌ن زهرده بوبره‌کلرده سوزوله‌رك قاندن آیریلوب ادرار اولارق چیقار ، کیده‌ر . قان بوبره‌کلردن صوکره ینه قلبه ؛ ینه آق جکرلره ؛ صوکره ینه قلبه کیرر چیقار . ینه وجوده تمیز غدا کوتورور . ینه دونر ینه کوتورور . بویله بویله انسان یاشار . بویله‌لکله آدام دیرلك بولوب کزر قوشار .

بز سزه قارشی سوزی بو قدر اوزاتدیغم حالده انسانك وجودنده اولوب بیته‌ن شیلرك علیم‌الله بیکده برینی

سویله‌مه‌مشمدر . ایشته بو بیکده بر قدر کله‌ین شیلرك هر بری بر نعمتدر . بونلرك الك آشکاری‌ده صولوق آلمق نعمتیدر .

پك اعلا بیلیرسکزکه دنیا قدر مالی اولان بر آدام نعوذ بالله طیقانوب نفس آلامایورسه او صیقینتی ایچروسنده چیرپینوب طوریرکن بر دفعه صولوق آلوب فرحلانمق ایچون بوتون مالنی او آنده هپ فدا ایدر ، اصلا چکنمز . ییمك ، ایچمك‌ده بویله‌در . صره‌سی کلنجه بر یودوم صو ، بر لقمه أکمك‌ده دنیالر ده کدجك قدر قیمتلی‌در .

ایشته بویله‌جه برصویه ، بر صولوغه دنیایی فدا ایده‌جك قدر ضعیف ومحتاج اولان انسانی الله حدسز حسابسز نعمتلرینه غرق ایتمشدر . هر نه‌یه محتاجسه اونی انسانك أوکنه قویوب کندیسنه‌ده کوچ قوت ، عقل فکر ویرمشدر . بوتون جهانی عادتا اوکا خدمتکار أیلمشدر . بویله ایکن : « ان الانسان لظلوم کفار » . هر یوزدن یانه اللهك بونجه لطفنه ، کرمنه نائل اولان انسن ینه پك ظالم ، پك نانکوردر .

هیچ حالنه باقمازده اللهنه ، پیغمبرینه ظلم ایدر . مالنه ، جالنه ، اولادینه ، عیالنه ظلم ایدر . آناسنه باباسنه ، بویوکنه کوچوکنه ظلم ایدر . ملتنه ظلم ایدر ، مملکتنه ظلم ایدر . ظلم ایدر اوغلی ایدر . میراث یدیلر کبی حسابی کتابی بیلمه‌دن آلوب ویردیکی نفسلری ، یدیکی ایجدیکی شیلری اونوتارق دورلو دورلو نانکورلکارده بولونور . عقل فکر ، صحت عافیت نعمتلرینی هیچه صایار . کندی قوماندا سنه ویرلمش اولان دنیانی کورمیوب عالمك ألنده‌کی حاضر مالی کورر . بولیله ایزیله چالیشوب چابالایارق مال ملك صاحبی اولمق ایشینه کلمزده : هرکسه بونی بولی ویرییور ، بکا ویرمیور » دییه حاشا مولاسنه کوسر . نه یاپدیغنی ، نه سویله‌دیکنی بیلمه‌یوب درلو ماسقارالقلرده بولونور .

آدم اوغلی بونلرك برینی یاپمادسه یالکز مولاسنه ، یالکز آناسنه باباسنه قارشی ظالم اولسه ساده بوکافیدر . بویله یاپمقدن انسان چوق بویوك بر نانکورلك ایتمش اولور . اك بویوك بر کناه ایشله‌مش بولونور . بولاف

ذكل أویله برظلمدرکه بر کوك بوکا قارشی تیتره‌ر، دایاناماز .
طاغلر طاشلر بونك کناهنی چکوب قالدیراماز .

انسانك بوحالنه شاشماملق ألدن کلمز . قوجه غافل
دیسه بریسی ؛ هیچ دوشونمزمیسك که بر زمانلر سنك
خمورك ، چامورك صولرك سیللرك آراسنده ایدی . بیك
درلو کچیدلر کچیره‌رك دنیایه صولوجانلردن دها عاجز بر
حاله کلدك . آغلامقدن صیزلامقدن باشقه ألکدن برشی
کلمزدی . سویله‌یه‌مزدك، ایده‌مزدك، یه‌ده‌مزدك کوزی آچیلمامش
کدی یاوروسی قدرده بجرکلیلك کوستره‌مزدك .

صکره یاواش یاواش بیومکه ، کوندن کونه سرپیلوب
سیوریلمکه باشلادك . دیرکن دیرکن بیودك ، قوجه آدام
اولدك . طاغلری ده‌ویره‌جك ، ییلدیزلره کمند آتاجق بر
حاله کلدك . شیمدی او اسکی کونلریکی اونوتدك‌ده آناکه
اباکه ، سنی بوقدن یارادانه قارشی کلیورسك ها ؟ ! . .
ازیقلر اولسون ! . اللهك بونجه نعمتلرینه ؛ آناکك باباکك
ونجه أمکلرینه ، ایلیکلرینه قارشی سکا بویله‌می یاقیشیق
وشردی ؟ بویله بو قدر اینجه ، بوقدر نازك یارادیلان
سان ایچون بو نه قابالق ، نه‌چیرکین برصایغیسزلقدر ؟.

یرده کوکده ، کیزلی آشکار بونجه ترتیبلره نظاملره بونجه عجایب عجایب شیلره قارشی بیلمم که نصل اولورده انسان؛ اللهی طانیمامازلق ایدر ؟. هم روزکارلر ، مهتابلر ، سحرلر ، شفقلر اولسون ؛ یاسمینلر ، سنبللر ؛ کللر ، بلبللر بولونسون . حمده الله اولماسین ، دنیایی بوقیلیغه بر قویان بولونماسین بوقابلمیدر ؟ .. او کوزهلم شیلر ، اوسوتلی انسانلر ، او دورلو دورلو حیوانلر هپ کوری کوزینه کلیشی کوزل اولیوریسین ؛ بوممکنمیدر ؟.

او جانم قوقولره ، او جانم رنکلره ؛ او کوزهل کوزهل سسلره قاپیلوب جنتلره طوغرو کیدن کوکل طاش خاتلاسه اللهی انکار ایدهمز ! بویله بو قدر اینجهلوب بوکسهلن برآدام ، بویلهلکله مولاسنی سهزوب ملکلهشهن برکیمسه قابل دکل آناسنه باباسنه قارشی کلهمز ، اونلری طانیمامازلق ایدهمز.

بونك ایچون اللهه عبادتدن صوکره بیسوتمزك بیوك بورجی آنایه بابایه اطاعتدر . او ولی نعمتلرك حقلی سوزلرینی طوتوب یرینه کتیرمك ، حقسز سوزلرینه قارشیده سس چیقارمیوب دائما ایی معامله ایتمك اوزریمزه فرضدر فرض !.

آنام بابامسه وارسین اولسون ، بن حقسزلغه کلهمم دیه اونلره قارشی کلمیهجکمز . دوکسهلرده سوکسهلرده اونلره نعوذ بالله أل قالدیرمق دکل دیل بیله اوزاتمیهجغز . أوف بیله دیمهیهجکمز . زار ، زور بوکا تحمل ایدهجکمز .

ایلکه قارشی ایلك قولایدر . هر کسه قارشی یاپیلان برشیدر . اصل ییکیتلك کملکه قارشی ایی معاملهده بولونمقدر . بو هرکسه یاپیلماسهده آنایه بابایه قارشی مطلقا یاپیلاجقدر . انسانلق حالی اونلرك ترس تورس سوزلرینه قارشی صبر ایدیلهجك ، اونلرك کوکلری آلنمغه غیرت ایدیلهجکدر . اللهك امری بویلهدر . بونك باشقه هیچ چارهسی یوقدر . . . صرهسی کلدکجه سویلهمکدن کندیمی آلامام . کلستان اسمندهکی مشهور کتابی یازان شیخ سعدی مرحوم دییورکه :

« کنجلکمده ، نصلسه برکون آننهمه قیزوب : ئهی‌ی‌ی سنده !! . » دیه یوزینه قارشی باغیردم . اوساعت کوزلری یاشله طولان آننهم بکا دوندیده : سعدی ! سعدی : . دیدی . سنك أویله بر زمانك اولمشدی‌که ؛ سنی أمزیرمسهم ، سنی تمیزلهیوب ایتمهسهم حالکه کوپکلر کولردی .

او قدر عاجز ، اوقدر بیچاره برحالده ایدك . بن راحتمی حضوریمی ، بوتون طاتلی اویقولریمی ترك ایده‌رك بیلك محنت ومشقتله سنی بویوتوب بو بویه کتیردم . سن او کونلری اونوتدك‌ده شیمدی بنم یوزیمه هایقیریورسك‌ها ؟! سندن کوره‌جکم مکافات بومیدی ؟!..» دیه آغلامغه باشلادی .

بن بو حالی کورنجه یوره‌کم پارچه پارچه اولدی . یاپدیغمه ایتدیکمه بیلك کره پشیمان اولوب همان آننه‌مك ألینه آیاغنه دوشدم . آمان آننه‌جکم ؛ بن ایتدم سن بنم قصوریمه باقما ، بنی عفو ایت دیه یالواروب یاقاروب کوچ حال ایله کوکلینی آلدم . »

شیمدی کله‌لم انسانك قرآنه قارشی اولان ظلمینه . . قرآن کریمه قارشی ظلم ؛ اونی ایچه آکلامامق ، اونی بر اهلندن اربابندن لایقیله اوکرنمه‌مکدر . بوده بویوك بر نقصاندر . چونکه کوکللرده ایمان اویاندیراجق ، او ایمانی دائما تازه‌لندیروب شکلردن شبهه‌لردن ، دورلو دورلو فورطنه‌لردن محافظه ایده‌جك شی قرآندر . انسانك کوکلینی ایسلندیروب پاصلاندیران کناهلری ، فنالقلری اخلاقسزلقلری سیلوب تمیزله‌یه‌جك شی الله کلامیدر

او بر باشقا خزینه‌سیدر که روحلرك طوتولاجغی بوتون خسته‌لقلرك دواسی هپ اونك ایچنده‌در . ساده شو وار که هانکی دوا هانکی دردك درمانیدر ، بونی بیلمك لازمدر.

بونی بیلنمزده مسلمانلق یاپیورم دیه یاکلش یاکلش ایشلر یاپیلیرسه بوقرآنه قارشی بویوك بر ظلمدر . چونکه اونك امرلرینی یرلی یرنده قوللانمامقدر . بویله یاپان کیمسه هم برفائده کورمز . همده قرآنه قارشی دشمن پیداهلار . بو کتابله عمل ایدنلر تنبل اولیورلر، بتون عالمدن کری قالیورلر کبی سوزلرك سویله‌نمه‌سنه میدان ویریر. ایشته بونك ایچون قرآن کریمی ایجه آکلامق ؛ اونی براهلندن اربابندن لایقیله اوکرنمك ایجاب ایدر. بوده‌پك اهمیتلی برشیدر.

نه‌دن دیرسه‌کز ؛ انسان باقار ، بر باشی صاریقلی کورور . نه‌یك نه‌سیدر بیلمز . اهلدر ظن ایدر . طوتار اوندن اللهك امرینی اوکرنمك ایستر . اوده اوکا الله امریدر دیه بعضی شیلر بیلدیریر . حالبوکه یا سویله‌مسنی بجره‌مز ، فضله اکسیك سویلر . یاخود صوریلان‌شیئك جوابی اولمیان بر شیئی بیلدیریر . بویله‌لکله اوآداجغز یاکلش یاکلش یوللره کیدر .

ایشته یاریم هکیم جاندن ایدر؛ یاریم خوجا دیندن ایدر دیدکلرینك حکمتی بودر . بر انسان وجودینك صاغلغی ایچون ارباب بر هکیم آرادیغی کبی دینك سلامتی ایچون‌ده بر اربابنی آرایوب بولمق کرکدر . بوده کتابده واردر دیه بیلیر بیلمز هر شیئی اوکنه کلندن آلمق طوغرو دکلدر .

باشی آغریبان ، دیشی صیزلایان برآدام براجزاخانه‌یه کیرسه‌ده شفا نیتنه صاغدن برنجی رافده‌کی شیشه‌دن برآز برشی ایچسه ، صولدن ایکنجی رافده‌کی قوطودن بر آز برشی یسه ؛ راست کلدیکی حاپی یوطسه ، الینه کیردیکی حجامت طاقمیله حجامت اولمق ایسته‌سه ؛ الحاصل بونك کبی کلیشی کوزل برشیلر یاپوب باشینك دیشینك آغریسنی صیزیسنی کیرمك ایسته‌سه ؛ بوآدام ایچون شفا بولمانك امکانی وارمیدر ؟ یوقدر .

اما : بو آدامك نیتی ایی ایمش ، ایچی تمیز ایمش ، اللهه توکلی تام ایمش . نه‌بیلیرسك جناب مولا بلکه بو آدامه زهری شفا ایدیویرر ، الله نه‌یه قادر دکلدر ؟ » .

ایشته بو سوزلر هپ یا کلش ویرمش علاجلر کبیدر .

بو مسئلەدە بو سوزلرك ، بو کبی اعتقادلرك بر فائدەسی یوقدر. نیت ایلـکنك تمیزلـکنك یری باشقەدر . اللهە متوکل اولوب صدقنی بتون ایتمەنكدە یری باشقەدر . بونلر راست کلدیکی علاجی شفا نیتنە ایچەن آدامك ایشینە یارایاجق شیلر دکلدر .

الله هر شیئە قادردر ، آمنا . لـکن ینە اللهك بو دنیایە قویدیغی بر قاعدە بر نظام واردرکە اوکا عادت الله دینیر ، سنةالله دینیر ؛ طبیعت دینیر . سنك نیتـکك ایلـکیلە ، بر ایچیمك تمیزلـکیلە او قاعدە ، او نظام اصلا دە کیشمز .

الله هر علاجە ، هر شیئە نە خاصیت ، نە طبیعت ویرمشسە برینە کورە اونك تأثیری کوریلەجکدر . زهرسە زهر ، شفاسە شفا . بونی بیلمەمك خطادر. بوکا ایناغامق بر طاقم آیتلری انکار ایتمکدر . ان الله علی کل شیءٍ قدیر آیتنە ایناغیورمیدە : ولن تجد لسنةالله تبدیلاً . ولن تجد لسنةالله تحویلا . » آیت کریمەلرینە ایناغامق اولورمی ؟ .

قرآن عظیم الشانك بوتون آیتلری بر برینە باغلیدر . برینی آلوب اوتەکیلرینی براقمق طوغرو دکلدر. صوکرە الله کلامندن باشقە بر اوقدردە پیغمبر کلامی واردر .

بونلرك هپسنی کوز أوکنده طوتمق کرکدر . بونلرَدنده ایشینه کله‌نی آلوب ایشینه کلمیه‌نی یابانه آتمق روا دکلدر . آیتلرك حدیثلرك هپ بربرلرینه مناسبتلری واردر .

بز اونلری لایقیله آکلامادن، دیکله‌مه‌دن دیلیمزه بر مسلمانلقدر دولارز . کور کورینه بر صوفولقدر طوتدپررز .

حالبوکه بز قرآن کریمی یالکز اوقومقله ، یالکز آکلامقله قالمیه‌جغز . بلکه اوقویوب اوکا کوره داوراناجغز . ایل عالمدن کری قالمایوب دنیا وآخرتده سلامته ایرمك ایچون او کتاب بزه نه یول کوستریبورسه اویولی طوتاجغز . اصل مسلمانلغمز بو اولاجق . اصل مؤمنلکمز بونی ایجاب ایتدیره‌جك .

حالبوکه بز هیچ بویله یاپمایز . اصلا بو یولی طوتمایز . ساده ؛ قرآن کریم الله کلامیدر دیه أوپوب أوپوب باشمزه قویارز . ساده دیوارلره آصارز . ساده رافلرده دولابلرده صاقلارز . بلکه أولولر ایچون آرا صره اوقورز . بلکه رمضاندن رمضانه بر ختم ایندیریرز . بر آز عقلی ایره‌نلریمزده اوطوروب ساده قرآنی مدح ایدرلر . هیچ

بر ملتك ألنده بويله بر كتاب اولمديغنى سويلرلر . جهان بر آرايه كلسه بويله فصيح ، بويله مكمل بر شى اورتهيه قونامیهجغنى افتخار ايدەرك آ كلاتيرلر ... ايشته قرآنله اولوب اولاجق ايلشيكمز بوندن عبارتدر . اوقو اوقو ، ديكله ديكله . سنككى سنده ، بنمكى بنده . ميدانده بر شيلر يوق . ينه اسكى حمام ، اسكى طاس . ايشته حق تعالى حضرتلرينك ! ان الانسان لظلوم كفار » بيورمسنك بر سببى ده بودر .

انسان نصل ظالم و نانكور اولمازكه ألنده آدامك باشنى كوكه ايرديرەجك بويله بر كتاب واركن علمسزلك اخلاقسزلق ، بجريكسزلك يوزندن ذليل ، سفيل اولان بر كيمسه ظالم دكلده نەدر ؟ بويله بر دينه ، بويله بر كتابه كور كورينه صاحب اولوبده : الله عجبا بزى نەيه بويله دارده قويار ؟ » ديه ألنى قوينده كزەن بر آدام نانكور دكلده نەدر ؟

بى شاشقين ديسه بريسى : الله قرآنى أوپولسون أوپولسوندە رافلرده صاقلانسين ديەمى بزه ويردى ؟ اوقونسون اوقونسونده ساده أولولرك روحنه يوللانلسين

دیه‌می بزلره کوندردی ؟ حاشـا و کلا ؛ او أولو کتابی دکلدر . أوپولمك ، مدح اولونمق ، نسـخه یاپیلوب بویونه آصیلمق ایچون ده کلمه‌مشدر . او هر کون ، هر آنده دنیانك بیك دورلو محنتنه مشقتنه کوکس کره‌جك اولان انسـانلرك دردینه درمان اولمق ایچون کلمشدر . روحلره غدا اولارق ، کوکلره صفا ویره‌رك طوغرو یولی کوسترمك ایچـون اینمشدر . او بر نوردر . اونك آیدینـلاتوب کوسـتردیکی یوله کیتمك کرکدر . یوقسه سـاده أوپوب باشه قویمقله ایش بیتمز .

بو طبقی نه‌یه بکـزر بیلیرمیسـکز ؟ بر آغا ، بر افندی هر نه ایسـه طوتسه باشقه بر مملـکتده اولان آدامنه ، بر مکـتوب یازوب : مکـتوبمی آلیر آلماز همان فرصت قاچیرمادن فلان شـیئی آل ، فلان شیئی صـات ، فلان بورجلریکی أوده ؛ فلان فلان ، شیلری‌ده شویله شـویله یاپ . بوسـنك حقـکده چوق خیرلی اولاجقدر !. » کبی بر طاقم امرلر ویروب عقل أوکرتسه یول کوسترسه ، فضله اولارق‌ده بر چوق پاره کوندرسـه ؛ او آدام ولی نعمتندن بو مکـتوبی ، بو پاره‌یی آلنجه نه یاپمق ایجاب ایدر ؟

همان اومکتوبده نه دیندیسه یاپمق ، نه یول کوسترلدیسه
طوتمق اقتضا ایتمزمی ؟ ایشـته بویله یاپمق لازم ایکن او آدام
طوتسه اومکتوبی اوقودقدن صوکره اوپسه باشنه
قویسه ، صوکره ایپکلره چیچکلره صاروب باشی اوجنه
آصسه . صکره باقیك بزم آغا ، بزم افندی نه کوزل
مکتوب یازمش ، نه ایی دوشونمش ، نه قدر حسابلی
بر یول کوسترمش . ایشته بونی کیمسه دوشونه‌مز .
ایشته بونی کیمسه خاطرینه کتیره‌مز . » کبی سوزلرله
مکتوب صاحبینی مدح ایدوب طورسه‌ده او مکتوبده
کوستریله‌ن ایشلرك برینی یاپماسه . نه آله‌جغی آلسه ،
نه ویره‌جکی ویرسه . او پاره‌لری ده اور پاطلاسین دیه
ییوب تلف ایتسه ، بویله‌لکله او آلاجقلرك ویره‌جکلرك
وقتی کچسه ، او برطاقم کوزل کوزل فرصتلر الدن
کیتسه . صکره کونك برنده یوز یوزه کلنجه او افندی
او آدامه صورسه : نصل مکتوبمی آلدکمی ، دیدکلریمی
یاپدکمی ؟ » دیسه . اوده جواب اولارق : اوت افندم .
مکتوبی ، پاره‌لری آلدم . دیدکلریکزك برینی‌بیله یاپمادم
اما او کوزل مکتوبکزی اوقودم ، اوزرله‌دم . حتی هر

کون اللی دفعه اوقویوب أوپدم باشـمه قویدم . » دیسه
کولونج اولمازمی ؟ . افندیسی اوکا قارشی : های سرسم
های ! بن سـکا او مکتوبی أوپ ، أزبرله دیه‌می
کوندردم ؟ کاشـکه بر دفعه اوقوسه ایدك‌ده دیدکلریمی
یاپسه ایدك . » دیمزمی ؟

ایشته انسـان بویله اولمالی . قرآن کریمی هم
اوقویوب آکلاملی . هم‌ده اونکله عمل ایدوب سلامتی
بولمالی . بویله یاپیلیرسه قرآنه حرمت رعایت ایدلمش
اولور . یوقســه انســان بو تمثیلده‌کی آدامه بکـزه‌مش
اولورکه ؛ بوده قرآنه قارشی بیوك بر ظلم ، بیوك
بر نانکورلکدر .

انسانك پیغمبرینه قارشی ظلمنه کلنجه بوده ایکی درلو
اولور . یا اونك حق پیغمبر اولدیغنه ایناتماز . یاخود
ایناتیر ، لکن دیدکلریتی طوتمق ایشینه کلمز . ایسترأویله
اولسون ، ایستر بویله اولسون . بونك ایکیسی‌ده ظلمدر .
ایکیسی‌ده بر یره واریر .

چونکه ایناتمیان آدام نه یاپارسه پیغمبرینك دیدیکنی
طوتمیان آدام‌ده اونی یاپار . اما بونلرك بری مؤمن

صایلیرمش ، بری صایلمازمش . نه صایلیرسه صایلسین.
بویله شیده بر آدامك کیدیشنه باقیلیر ، آدینه سانه ،
قورو قورو عنوانه باقیلماز قلیغنه قیافتنه‌ده او قدر
اهمیت ویرلمز .

بر کیمسه‌نك کیدیشی فنا اولدقدن صوکره آرتق
اونك قیافتی اولیا ، انبیا قیافتی اولسه ینه هیچدر .
چونکه أویله‌سی مطلقا یالانجیدر . یا کندینی آلداتیر .
یاخود بشقه‌لرینی قاندیرمق ایستر . بونك هیچ أوته‌سی
یوقدر .

پیغمبرینی طانییان اونك دیدیکنی یاپمازمی ؟ بر آدام
هم پیغمبرینی طانیسین ، سه‌وسین . همده شیطانله برلك
اولوب دائما اوکا اویسون ؛ دائما اونك کوستردیکی یولی
طوتسون . . بو نه دیمکدر . پیغمبر بویله‌می طانینیر ؟
پیغمبره بویله‌می محبت ایدیلیر .

ایشته بز طبق بویله‌یز . ساده لافله مسلمانلغی
کیمسه‌لره ویرمه‌یز . آه جانم دین آه جانم پیغمبر
سوزلرینی هیچ دیلیمزدن دوشورمه‌یز . بر طرفدن‌ده
ینه بیلدیکمزدن دونمه‌یز . ساده لافدن نه چیقار ؟

ساده قورو قورو پیغمبری مدح ایتمکدن نه فائده حاصل اولور؟ بونی هیچ دوشوندیکمز یوق . باقیك سزه بونك ایچون بر تمثیل کتیره‌یم :

بر آدام کیجه‌نك قاراکلغنده یولینی شاشیرسه‌ده صاغنی صولینی بیلمز بر حاله کلسه . . اولور آ انسان حالی ناصلسه قراکلقده آدامك ترسی دونر . یولینی غائب ایدوب نه یاپاجغنی ، نه طرفه کیده‌جکنی بیله‌مز . بویله‌جه بوکالوب قالدیغی صیره‌ده پك طانیدیغی ، پك سودیکی مبارك بر ذات ألنده غایت کوزل بر فنارله قارشیسنه چیقسه‌ده او آدامه یولینی کوستریویرسه ، ساده بوقدرله قالمایوب او ألنده‌کی فناریده اوکا ویرسه و شویله نصیحت ایتسه :

« آمان اوغلم دقت ایت . صاقین یا کیلوبده باشقه یوللره صاپما ! اورادە بورادە آوونوب أکله‌نوبده یولکدن قالما ! صوکره یرینه واروب سلامتی بولمادن غاز بیتر ، فنار سونر . سن‌ده قاراکلقلرده قالیرسك ؟ یولك هم اوزاق هم چاپراشیق ، همده تهلکه‌لیدر . چامورلر ، چوقورلر ، اوچورروملر چوقدر . اوکا کوره داوران

صوکره سن بیلیرسك . ایشته آریلیورم. هایدی اوغورلر اولسون ! . »

ایشته بویله‌جه ألنه فناری آلوب اونصیحتلری دوشونه دوشونه یولینه کیدن آدامك او کنه هیچ طانیمادیغی قوپوغك بری چیقسه‌ده آرالرنده شو سوزلر کچسه :

— وای کوزیمك ببکی ؛ بویله عجله عجله نره‌یه ؟

— ... هیچ ؛ أوه کیدییورم . کیچ قالدمده ..

— کل آدام شوراده بر آز محبت ایده‌لم .سن بنی پك طانیمازسك اما بن سنی طانیرم . رحمتلی پدرکده عزیز احبابمدی . ایچدیکمز صو آیری کیتمزدی .

— کوزل اما طورمغه وقتم یوق . بزم أو بورایه چوق اوزاق، فنارك غازی‌ده آز . انشاءالله بر باشقه‌وقت.

— آدام اوقدر تلاشك نه ؟ أو قاچمیور یا ، نه وقت اولسه کیدرسك . نه وار شیمدی همان کیدوب أوه قاپاناجق . وقت ایرکن ، دها صباحه بر بیل وار . فنارك غازی ماشاءالله بول . اودها أیکی کیجه اداره ایدر .

— کوزل اما یولجی یولنده کرك .

— آدم سن‌ده ؛ بول دیدیکك نه‌در . بوده

صانکه یولی ؟ سن بابا یکیتسك اللهه امانت . بر صولوقده واریرسك . باق شوراسی نه کوزل چمنلك. آص فناری شوداله . بنم یانمده بیه‌جك ایچه‌جك‌ده وار . هله بر توتونم وارکه آغزیکه لایق . صار باقالم بر چیغاره ! سن بنم نصل بر بابا دوستی اولدیغمی صکره آکلارسك .

— صوکره کیچ قالیرسه‌م ؟ !

— قالمازسك ، قالمازسك ؛ بن سنی أویکه قدر اولاشدیریرم ، مراق ایتمه ! »

آغالر بکلر ؛ شیمدی رجا ایدرم . یولینی شاشیروب قراکلقلرده قالمشکن ألینه اللهدن بویله بر فنار کچن آدامه نه یاپمق دوشر ؛ او مبارك ذاتك ویردیکی نصیحتلری طوتارق کیمسه‌نك لافنه ، دعوتنه قولاق آصمادن طوغروجه أوجکسزینه‌می کیتمك ایجاب ایدر ؛ یوقسه نه اولدیغی بللیسز بر سرسرینك سوزلرینه قاپیلارق اوراده بوراده آوونوب وقتمی کچیرمك یاقیشیق آلیر ؟

ألبته طوغروجه أوینه کیتمك ایجاب ایدر دکلمی ؟

ایشته بویله ایکن او آدام ؛ او قویوق حریفك سوزلرینه

قاپیلارق فناری آغاجه آصسه ، صویونوب دوکونوب یمکه ایچمکه باشلاسه ؛ اورادن کلوب کچنلره قارشی‌ده شویله سویلر اولسه :

« یاهو کوردیکزمی شو فناری ؟ بونی بکا اللهدن اولاجق برذات ویریویردی . اکر بو الیمه کچمسه ایدی حالم یاماندی . دقت ایدیورمیسکز ، فنارده نه فنار ؟ ایچنده‌کی لامبه‌ده نه لامبه ! . شیسه‌ده ایی، ماکنه‌ده کوزل. فتیل‌ده بولنده ؛ هپسی مکمل . هله بونلری بکا ویرن ذات شریفی بر کورسه‌کز ، بابیلیرسکز . أویله مبارك أویله مبارککه دیل ایله تعریف اولونماز . الله نور دییه یاراتمش ، نور نور . دنیاده اونك أشی ماندی بولونماز . هر سوزی طوغرودر . هر دیدیکی صحیحدر . اولور ایسه الله ایچون بو قدر اولور . آه بن کندیسنی پك سورم . عادتا اونك اوغرینه جانمی فدا ایدرم . سزده یاهو اونی بویله بیلیك ! سزده اونك سوزینی طوتیك ؛ دیدیکنه اینانیك ! »

ایشته بو سرسم آدام بر طرفدن کله‌نه کچنه قارشی او فناری ویرن ذاتی مدح ایدر ، بر طرفدن‌ده او اویغونسز

حریفله ییوب ایچوب لاق لاق ایده‌رك وقت کچیرر طورور . نهایت کندیسنی اویقو باصدیرر . هله شویله اوزانوب بر آز اویقو کسدیره‌یم‌ده صکره قالقار کیده‌رم فلان دیرکن برده کوزینی آچار باقارکه نه باقسین . غاز بیتمش قنار سونمش . او بابا دوستی سرسری‌ده بونك نه‌سی وار ، نه‌سی یوق هپسنی آلمش کیتمش .

ایشته بزم حالمز طبقی بوکا بکزر . یولجی بزز . او یول کوستروب فنار ویره‌ن ، نصیحت ایدن ذات پیغمبر افندیمزدر . او یولجی‌یی یولندن آلیقویوب صوکنده خیرسزلق ایدن‌ده نفسدر ، شیطاندر . شیطانك ایشی کوجی آدام آیارتمق ، آدامك باشنی بلایه صوقمقدر . اما انسانك‌ده وظیفه‌سی عقلنی باشنه آلوب آلدانمامق ، قاپلمامقدر .

نفسه ، شیطانه اویوب‌ده پیغمبرینك کوستردیکی یولی طوتمیان آدام‌ده طبقی بو تمثیلده‌کی یولجی کبی هم سرسم هم ظالم ، هم‌ده نانکوردر . آرتق ایسترسه اونك آدی حاجی اولسون ، خوجا اولسون . ایسترسه او آدام أولونجه‌یه قدر پیغمبر افندیمزی مدح ایتسون طورسون . بوندن اوکا بر فائده یوقدر .

نەدن دیرسەکز ؛ پیغمبر افندیمز دنیایه مدح ایدلمك ایچون کلەمشدر . اونك مدح اولنمغه ، ثنا اولنمغه احتیاجی یوقدر . انسانلر اوکا اویمغه ، اونك آچدیغی یولی طوتمغه محتاجدر . سوزك طوس طوغروسیده بودر . کری قالانی هپ قورو لافدن عبارتدر .

بر آدامك کندی مالنه جانه قارشی اولان ظلمنه کلنجه ؛ بونك درلوسی واردر . لکن باشلیجەلری سرخوشلق ، چاپقینلق ، مسرفلك ، قماربازلق کبی شیلردر .

اللهك انسانلره بویوك بر نعمتی اولان اّلە کنیشلکنك ، وجود صاغلغنك قدری پك بیلنمز . ایلك اوکجەدن بونلره او قدر اهمیت ویرلمز . بر وارلقدر هپ بویله کیدیلیر صانیلیر . بر کنجلکدر ، بر وجود صاغلیغیدر . هپ بر قرارده قالیر ظن ایدیلیر . او وارلغك برده یوقلغی اولدیغی هیچ دوشونولمز . او صاغلغك ، او صاغلاملغك برده خستەلغی ، برده سقطلغی ، چوروکلکی اولدیغی هیچ خاطره کتیرلمز . اور پاطلاسین ، چاك اویناسین دیه بول کیسەدن آتیلارق ماله قیلیر ، جانه قیلیر . کنجلك ، عافیت یردن یره اورولور . صوکره

کمی شاپه اوطورنجه آدامك عقلی باشنه کلیر اما ایش ایشدن‌ده کچر . او وقت آرتق دوکونمك ، پشیمان اولمق فائده ویرمز . ایشی اصل اولدن حسابلی طوتوب اوکا کوره داورانمق کرکدر .

ایشته بونك ایچون پیغمبر افندیمز : اغتنم خمساً قبل خمس ! » بیوریور . صوکره بویله پشیمانلغه دوشمه‌مکلکمز ایچون أوکجه‌دن عقلمزی باشیمزه آلمامزی آرزو ایدییور . بش شیدن اول بش شیئك قیمتنی بیلمکلکمزی امر بویوریور .

دنیاده بش شی واردرکه او بش شیئك پشی صره‌ده باشقه بش شی واردر . ایشته اصل معرفت او صوکره‌کی بش شی کلمزدن اول او ایلك بش شیئك قیمتنی بیلمکدر . بو پك اهمیتلی بر شی اولدیغندن پیغمبر افندیمز وقتیله بزم کوزیمزی آچمق ایستیور . . باقالم بونلر نه‌لرمش ، نه کبی شیلرمش أوکره‌نه‌لم . بز اونلرك قیمتنی بیلیورمی یز ، بیلمه‌یورمی یز آکلایه‌لم .

« حیاتك قبل موتك » ایشته او بش شیئك بری حیات دینیلن دنیا دیرلکیدرکه اونك پشی صره أولوم

دینیله‌ن بر اوماجی واردر . کوزلرینی آچمش ، طیرناقلرینی حاضرلامش ، دیشلرینی غیجیرداته‌رق قوشیور ، کلوب یتیشمك ایستیور .

اونی کری چویرمه‌نك امکانی یوقدر . کری چویرمك شویله طورسون . دنیا بر آرایه کلسه بر دقیقه بیله اونی طوردیره‌مز . بونك ایچون او اولوم کلوب انسانی قاپمازدن اول یاپیلاجق شیلری یاپمق لازمدر .

شیمدی سز بنم بو سوزیمه قارشی : خوجا دکلیسکز ساده اولوم اولوم . باشقه بر شی بیلمزسکز . سلام علیکم دیر دیمز همان اولومی آدامك کوزینه صوقارسکز » دیمه‌یك ! اولومی نه قدرده چوق سورسکز دیه انصافسزلق ایتمه‌یك ! اکر بن سزه : اولوم وار اولوم ! نه یاپاجقسکز بو فانی دنیاده چالیشوب چابالامغی ؟ آلیك الیکزه تسبیحی چکیك باشیکزه عبایی . وارسین شمندوفرلری ، فابریقه‌لری کاوورلر یاپسین . مسلمانلرده عبادتنه باقسین ! » دییورسه‌م ؟ اولومی کوستره‌رك سزی دنیادن واز کچیرمك ایستیورسه‌م او وقت نه دیسه‌کز حقکز واردر . لکن بن نعوذبالله اویله‌می دییورم ، اویله‌می یول کوستریورم ؟ حاشا وکلا !

بن آمانین أولوم کلیور . بوندن قورتولمه‌نك چاره‌سی
یوقدر . أولوم کلنجه‌یه قدر نه یاپارسه‌کز او کاردر . فرصتی
ألدن قاچیرمایك . أکه‌جکمیسکز ، بچه‌جکمیسکز ،
اوقویاجقمیسکز یازاجقمیسکز ، علم صنعت أوکره‌نه‌-
جکمیسکز ؛ أوکره‌ته‌جکمیسکز ؟ نه یاپاجقسه‌کز یاپیك ؛
فابریقه‌لرمی آچاجقسکز ، شمندوفرلرمی یاپاجقسکز ؛
معدنلرمی چیقارجقسکز ، بر خیر و حسناتده‌می بولنه‌جقسکز
الحاصل حالکزه کوره نه معرفت کوستره‌جکسه‌کز بر
آن اول کوستریك ! » دییورم . بوکونکی ایشیکزی
یارینه براقمایك ، لازملی ایشلر طورورکن عمریکزی
بوشه کچیرمه‌یك دیه تلاش ایدییورم . یوقسه أولومی
سودن ، أولومه عاشق اولان یوق ! دنیاده أولومدن
دها صغوق بر شی‌می اولور ؟

أولوملی دنیاده نه اولاجقمش چالیشمق ، چابالامق
دیه‌ن اولورسه ، بونی دیه‌نده خلق آراسنده علمادن
صاییلیورسه ایواه اوسوزلری دیکله‌ین امت محمده ایواه !
بویله‌لرندن مسلمانلغك کوردیکی زیان ؛ دین دشمنلرندن
کوردیکی زیانلردن چوق زیاده‌در . چونکه آچیقدن

آچیغه هجوم ایدن دشمنه قارشی انسان تدارکلی طاورانیر .
لکن بویله خوجا قیافتده اولانلرك بیلمه‌یه بیلمه‌یه ملته
ایتدیکی دشمنلقدن کیمسه‌نك خبری اولماز .

« فانی دنیا بزم نه‌مزه کرك . او کاوورلرك اولسون .
وارسین اونلر چالیشسینلر ، بز ساده الله ، الاالله دیه‌لم ،
بز ساده آخرتمزی معمور ایتمکه باقالم . » دیمك نه
دیمکدر ؟ . بر مسلمانلك قفاسنه بویله بر اعتقادی یرلشدیرمك
عادتا او آدامجغزی کوتوروب دشمنلرك قپوسنه کوله
ایتمك دیمکدر . بو عادتا بیلمه‌یه بیلمه‌یه ؛ مسلمانلرك
قانی اویوشدیرمقدن ، مسلمانلغك تملنی ییقمقدن باشقه
بر شی دکلدر .

بویله‌سی ؛ دینه خدمت ایده‌یم ، عالمه ایلك یاپایم
دیرکن چوق بویوك ضررلر ایدرده خبری اولماز . نصل‌که
عجمی دلالك ألنده پك قیمتلی بر مال ایکی پاره‌لق اولور .
اوسته دلالك ألنده‌ده چوروك بر مال چوق رواج بولور .
داریلمایالم ، کوجنمیه‌لم اما بز بر طاقم صاریقلیلر دینمزه
ایی دلاللق ایده‌میورز . کندی عجمیلکمز یوزندن ایلك
عالمه قارشی دینمزه لکه سوریورز ، سوز کتیریورز .

بو حالمزی بیلسه‌ك‌ده باری بوندن صکره کندیمزی بر آز چکوب چویرسه‌ك .

مسلمانلغك قبول ایده‌میه‌جکی بر طاقم شیلری مسلمانلغك تملی ایمش کبی رحله باشندن ، کرسی اوزرندن صاف خلقمزه سویله‌مك بویوك ، پك بویوك بر کناهدر . بو ساده سویله‌یه‌نه کناه اولمقله‌ده قالماز . دردینی بلاسنی بتون ملت چکر .

« و صحتك قبل سقمك » پیغمبر افندیمزك بویوردیغی بش شیدن اول قیمتی بیلنمسی لازمکله‌ن بش شیئك ایکنجیسی وجود صاغلیغیدرکه اونك‌ده پشی صره علت خسته‌لق دینیله‌ن بر بلا واردر .

اصل معرفت ؛ صاغلغك قدرینی پشیندن بیلوب علتلردن ، خسته‌لقلردن ، قوروئمق قاچینمقدر . صکره‌دن شیمان اولوب آه واه دیمه‌نك فائده‌سی یوقدر . خسته‌لق صاغلق ویره‌ن آللهدر . لکن کندینی قورومق ؛ کندی وجودینی بیپراته‌جق ، خیرپالایاجق شیلردن محافظه ایتمك‌ده انسانلرك بیونه بورجدر . بو بورجی طانیمایوب وجود صاغلغنه اهمیت ویرمه‌ین کیمسه‌لر ایچون آغریلر ، صیزیلر

آجیلر صبانجیلر ، ایکرنجی عاتلر ، قورقونج خسته‌لقلر هپ حاضردر .

انسان کندی سببیت ویروب بو بلالره برکره چناق طوتماسین یوقسه ، علیم الله هپسی بربری آردی صیره کلوب آدامی پاچاورایه چویریرلر . اوزمان انسان آکلار صحتك ، عافیتك قدرینی . بر طاقم آجی آجی علاجلر صیقی صیقی پرهیزلر آدامك کوزینی شوبله فال طاشی کبی آچار .

خسته‌لق دییوب کچیورمه‌ملی . او أویله بر آتشدرکه دنیاده اوندن دها کوچ بر شی یوقدر. یات یاتامزسك، قالق قالقامازسك . ایده‌مزسك ، ییده‌مزسك . کیجه‌لر ییللرقدر اوزار . دون بره دون ، بر درلو صباح اولمق بیلمز. کیجه‌یی راحت بر اویقو ایله کچیرمه‌نك نه بویوك بر نعمت اولدیغنی انسان خسته اولمانجه آکلاماز .

او نه دولتدرکه بر آدام آقشامدن کوزینی قاپار ، برده صباحلین آچار . صانکه کیجه دیدیکك بر دقیقه‌دن عبارتمش . بورو کبی ساده ایکی باشی آچیق ، اورته‌سی دلیکسز بر اویقو . . بویله کچن اویقونك قیمتنی خسته‌لره

صورمالی . کیجه‌لرك اوزونلغنی قیصه‌لغنی نه منجملر بیلیر ، نه‌ده موقتلر . اونی اصل آجی آغری چکوب صباحلره قدر کوزنی قیرپمیان خسته‌لر بیلور . خسته‌نك باشی اوجنده طوروب بکله‌ینلر بیلیر .

ایشته اوقودیغمز آیت کریمه‌ده اللهك ظالم و نانکور دیدیکی انسان ؛ خسته‌لرك سقطلرك چکدیکنی دوشونمزده وجودینك عافیتنی آیاقلر آلتنه آلیر . ایکی دقیقه‌لق بر کیف ایچون کوتورور کندینی تهلکه‌لره ، آتشلره آتار . دورلو علتلری ، دورلو خسته‌لقلری باشنه دعوت ایدر . یاخود صحت و عافیت نعمتنی هیچه صایارده اوطورر حالندن شکایت ایدر . خسته‌خانه‌لرده ، تیمارخانه‌لرده ایکله‌ینلرك حالنی دوشونوب کوز اوکنه کتیرمزده اللهك بنده نه نعمتی وار دیه نانکورلکده بولنور .

انسان اوغلی چوق عجایبدر . مالجه ملکجه کندندن اوستون برینك بر آز آتوب طوتمسنی کوردیمیدی آرتق بیتدی . او ساعت چیله‌دن چیقار . کوزی دنیایی کورمز اولور . کندینی ، کندی الندکینی ، کندی اوزرنده‌کینی اصلا بکنمز بر حاله کلیر . نیچون

او اوندن آشاغی اولمالی ایمش . نیچون او اوندن اوستون اولمامالی ایمش .

قوجه نانکور « نیچون ، نیه ؟ » دیه دیه کندی کندینی یر بیتیرر . یاخود بنده یوقده اونده نیه اولسون دیه طوتار شیطانلرك بیله عقلنه کلمیه‌جك اخلاقسزلقلرله او قیصقاندیغی آدامی پریشان ایتمك ایستر . یاخود الا که بن‌ده اونك کبی اولاجغم . دیه ایی کوتو هر شیئی کوزه آلدیرر .

ایشته کوزی بوقدر قیزمش اولان آدامی کوتوروب خسته‌خانه‌لری ، تیمارخانه‌لری کزدیرمه‌لی . کنج ، اختیار ؛ فقیر ، زنکین هر بویدن اورالره دوشمش اولان بیچاره‌لرك حالنی بر بر اوکا کوسترملی . بر طاقم زواللیلرك نه‌لر چکدکلرینی او ترسی دونمش آدامك کوزینه صوقوب اونی ایجه دوشوندیرملی . ایشته اویله‌سی آنجه بویله‌لکله کندینه کلیر . کندنده . اولان نعمتك قدرینی آنجه بویله‌لکله بیله‌بیلیر .

بن بر کون آنقره تیمارخانه‌سنه اوغرامشدم . باقدم بر زواللی اوطورمش آغلار . اما نصل آغلامق ؟

اوقدر حزین ، اوقدر حزین‌که چالغیلرك الڭ یانیق نغمه‌لرندن دها حزین . یوره‌کلری پارچالایه‌جق ، طاشلری بیله ایکله‌ته‌جك بر آغلایش . صانکه بوتون دنیانك ماتمی ، بوتون دنیانك غمی ، ألمی هپ او بیچاره‌یه ویرلمش . زواللی طورماز آغلار . جان اولسونده دایانسین .

بونك قارشوسنده‌ده بر باشقه زواللی اوطورمش هم کولر هم باغیرر . اما نه کولوش ، نه باغیریش ؟ نعوذبالله او کولمکه او باغیرمغه نه بوغاز دایانیر ، نه نفس . صانکه دنیالر اونك اولمش‌ده سوینجندن نه یاپاجغنی بیلمیور . کولیور ، باغیرییور چاغیرییور .

عجبا او زواللی نیه آغلار ، بو بیچاره نیچون کولر ؟ نه معلوم‌که یاریم ساعت صوکره اونك آغلامسی ، بونك کولمه‌سی کچوب او کولمکه ، بو آغلامغه باشلامیه‌جق ؟ بونلری بویله آغلاتیرکن کولدیرن ، کولدیررکن آغلاتان نه‌در ؛ بونی انسان بر دوشونمه‌ملی‌میدر ؟ .

صوکره اورادن چیقوب خسته‌خانه‌یه کچدم . اوراده‌ده برینی بایلتمشلر ، عملیات یاپیورلر ، بر آیاق کسیورلر .

زواللی بایلمش ، کندینی بیلمیور . دیل سویله‌میور اما
بوغازندن « غاغا ، غاغا ، غاغا » دیه آجی آجی عجایب
بر صدا چیقوب اورته‌لغی ایکله‌دییور . بو فریادی‌ده بوتون
قغوشـلرده‌کی خسته‌لر ایشـیدییورلر ./ بر آزدن اونلره‌ده
عملیات یاپیلاجق ، اونلرده بویله فریاد وفغان ایده‌جکلر ؛
بونی بیلیورلر . بونك ایچون او زواللیلر درین درین
دوشونیورلر . بتلری بکزلری اوچمش ، قیملدامیورلر .
نفسـلرینی کنیش کنیش آلامیورلر . سـاده أویله
قربانلق قویون کبی طورییورلر . صره‌لرینی حلجانله
بکلیورلر . ایشته اصل صحت ، عافیت نه دیمك اولدیغنی
الك زیاده او زواللیلر بیلیرلر . .

کوچوك ایدم ، هیـچ اونوتمام . آغابکمك محمد علی
اسمنده بر مکـتب ملکیه آرقاداشی واردی . هنوز اون
سکز ، اون طقوز یاشـلرنده اولان بو بیچاره دلیقانلی
غیرتلاق ورمی اولمش یاتیوردی . آغابکمله بر کون اونك
خاطرینی صورمغه کیتمشدك .

وقتیله کولوب اوینایان ، دائما شن ، شاطر و شاقاجی
بولنان او کنـج ؛ آمان یاربی أویله بر حاله کلمشـدی که

یوزینه باقمغه یورەك دایانمازدی . وجودی أریمش ، أریمش ؛ بر دری بر کمیك قالمش . نفسینی کوچلکله آلیوردی . یانلرینه یاصدیقلر قویمشلر ، أویلەلکله بر آز اوطورتمشلردی . بزی کورونجه زواللی هم سویندی ، هم آغلار کبی اولوب یاته یاته بر آه چکدی ؟ دەمین سزك أوککز صره بر آز دالمشدم . . . بر رؤیا کوردم دیدی .

بر قاچ آرقداشله مکتبه کیدیورمشم . . نه خستەلق ، نه حالسزلك . . هیچ بر شیجکم یوقمش . . قوشیور ، کیدیوردم . . سوقاقلری قوش کبی کچیوردم . صانکه هر طرف یوزیمه کولیوردی . . دنیا بکا جنت قدر کوزل کلیوردی . آه نەقدر فرحدم . نەقدر نشئەلی ایدم . . کوزیمی آچدم ، کندیمی بو حالده کورونجه بیلسه‌کز نه فنا اولدم ، دیدی . کوزلرینی بوزەرك دوداقلرینی ، یوزینك دریلرینی بوروشدیرەرق آغلادی . دها طوغروسی آغلامق ایستەدی . لکن بیچارەنك کوزلرنده یاش بیله قالمامشدی .

آغا بکم کندیسنی تسلی ایتمك ایستدی : قاردەشم انشاءالله بنه أویله قوشه قوشه مکتبمزه کیدەرز . »

دیدی . او زواللی بر آه دها چکوب باشنی صاللادی ::
أویله شیلر محمد علی ایچون کچمش اولا . » دیدی .
بنی شیمدی اوچ کیشی کوچ حال ایله ، یاتدیغم یردن
قالدیروب اوطورته بیلدیلر . . آرتق بن بیتمشم دیه تکرار
یوزینی بوروشدیروب آغلار کبی اولدی ، دوداقلری
آراسنده قانلی صولر کوروندی . صوکره کسیك کسیك
سوز سویلیه‌رك بزه نصیحت ایتدی :

« آمان عقلکزی باشیکزه آلیك . . هانی او سیرلرده .
سیرانلرده ، أکلنتیلرده ؛ قینه کیجه‌لرنده جاهلکله ایچدیکمز
زهرلر ، سوردیکمز صفالر یوقمی ؟ ایشته اونلر بنی بو
حاله قویمشدر . بن کندی قباحتلریمی بیلیورم . وقتیله
دوشونمه‌دك . . کولدك اوینادق ، أکلندك اما صوکی
بویله اولدی . . بو قوملری هپ او زمانکی سیللر
کتیرمشدر » دیدی .

ایشته بو آجیقلی حال ساده محمد علی مرحومك
باشنه کلمش بر شی دکلدر . بو کوزلر أویله نیجه محمد
علیلر کورمشدرکه هپ بویله صوکره‌دن دوداقلرینی
ایصیره‌رق ، دیزلرینی دوکه‌رك پشیمانلقلر کتیرمشلردر .

دورلو بلالر چکه‌رك ، دورلو فلاکتلر کوره‌رك پریشان اولوب کیتمشلردر . ایشته بونلر هپ وجود صاغلغنك قیمتنی بیلمه‌مك بلاسیدر . باشقه هیچ بر شی دکلدر .

هکیملك نه دیرسه مسلمانلقده اونی دیر ، حتی هکیملرك دیه‌مدیکنك دها اعلاسنی‌ده دیر اما کنجلك ، غفلت انسانی اوردم دویماز ایدر . باصدیغی یری بیلمز بر حاله کتیرر . باقارسك آرسلان کبی بر دلیقانلی ، کوز کوره کندینی تهلکه‌لره ، آتشلره آتیور . دایانامازسك یوره‌کك یانار . طوتارسك :

« اوغلم ، اولادم ایتمه کل کندیکه آجی . هیچ اولمازسه آننه‌جککه ، باباجغکه آجی ! آدیملریکی بر آز حساب ایله آت . أویله بر طاقم مناسبتسز یرلره کیتمه . أویله بر طاقم تهلکه‌لی یوللرده دولاشما ! صکره سکا یازیق اولور ! » دیه‌جك ، یاخود دیدیرته‌جك اولورسك . وای افندم وای » سنمیسك بونی سویله‌یه‌ن ؟ .

سن کیم اولیورمشسك . اوکا کیم قاریشه‌بیلیرمش . هرکس اونك کیفنك کهیاسیمی ایمش . او حر ایمش ، فاعل مختار ایمش . ایشك أوکنی ، صوکنی دوشونمیه‌

جكمش ایشته !.. هپ برونك طوغرولغنه كیده‌جكمش .
كیم نه دیه بیلیرمش ؟ ! » نه بیله‌یم داها بونك كبی
بر ظاقم لافلر . . آجیرسك ، آجینیرسك ، دیركن
آرادن بر زمان كچر . برده كونك برنده باقارسك كه ؛
فلاكت . . هپ قورقولان شیلر اولمش . هپ اوركوله‌ن
شیلر باشه كلمش .

أوللری یوزینه باقمغه انسانك قییامادیغی الماس كبی
بر دلیقانلی ایكی پارالق اولمش ، پاچاورایه دونمش . .
یوزی قالای چالمش كبی صغوق بر رنك باغلامش . دریلر
ده‌كیشمش ، أوته‌ده بریده فنا فنا ، درین لكه‌لر
پیدا اولمش ، او هپ طوغرولغنه كیتدیكی برون نهایت
بلاسنی بولمش ، موسمور پاطلیجانه دونمش . صاچلر
سیركله‌شمش . دیشلر دوداقلر چیركینلشمش . میدانده
كورینه‌نی بو . لكن ایچ یوزی داها آجینه‌جق بر
حالده‌در . یاره‌لر ، چیبانلر یوزندن نه حمامه كیده‌بیلیر ،
نه بربره طراش اولابیلیر . نه‌ده بر كیمسه‌نك یاننه
یاناشابیلیر .

هركس كندینه یان باقار . . هركس كندندن اوزاق

قاچار . أشی دوستی هپ کوزل کوزل أوله‌نیرلر بارقلانیرلر .
بو زواللینك ایچنـدن قان کیدر . اویله‌سـنه کیم قیزینی
ویریر ؟ کیم بیله بیله جکر پاره‌سنی کوتوروب أویله علتلی
آدامك شـاقاغنه یاپشـدیرر . هر کس دیوانه‌می ؟ هر کس
أولادینی سوقاقده‌می بولدی ؟ شاید بر کیمسه‌سز قیزجغزی
آلاجق اولسه او بیچاره‌نك‌ده قانه کیره‌ر . او زواللی‌ی‌ده
زهرلر . چوق کچمه‌دن اونی‌ده کندینه دوندوریر . اوندن
دنیایه کله‌جك یاوروجقلری‌ده داها آناسنك قارننده ایکن
ماسقارایه چویریر .

چوجوقجغزلرك طالعی وارسه یاشـامایوب أولورلر .
طالعسز باشلری وارسه چیبانلر ایچریسنده طوغوب آقارق
قوقارق بویورلر . یوره‌کلر آجیسی اولارق انسانلر آراسـنه
قاریشیرلر . اونلرك او حاللرینی کوره‌ن آنانك هـله او
ظالم بابانك یوره‌کنه آتشـلر دوشر . او چوجوقلرك
أویله بویونجقلری بوکوك ، علتلی علتلی کزمه‌لری آدامی
چیلدیرتاجق بر حاله کتیریر .

صـوکراده بو بلا سـاده بوقدرله‌ده قالماز . أولاددن
أولاده‌ده میراث قالیر . بر وقتلر باروت کبی سرت

اولوب آتش پوسکوره‌رك : یاپاجغم ایده‌جکم ، صوکنی‌ده
دوشونمیه‌جکم ایشته ! » دیه‌ن ماتاح ؛ اوزمان یلکنلری
صویه ایندیرر . آرپاجی قومروسی کبی دوشونه‌رك آه
دیر : کاشکه بکا نصیحت ایتمکله قالماسه‌یدیلر . بنی دوکسه
ایدیلر ، باغلاسه ایدیلرده کندی هوامه براقمسه ایدیلر »
دیبه دوکونور . آه أولوم آه ، نره‌ده‌سك ؟ دیه هرکسك
قورقدیغی أولومی ، او جانه منت بیلیر .

أی قولم نصلسك ؛ ! . بن آدامی نصل دوشوندیرومشم
کوردکمی ؟ . سن حق سوزینه قولاق آصمایوب دیك
باشلیلق ایدر ایتمز بن همان سنك قفاکی أزمه‌دم . همان
بیلدیرملر ایندیره‌رك سنی یرك دیبنه کچیرمه‌دم . عجله‌یه
نه حاجت واردی ؟ بندن قاچوب نره‌یه کیده‌بیلیردك ؟ .
تلاش ایتمه‌دم . عقلکی ، فکریکی قوللانامدیغك ایچون
سنی کندی هواکه براقدم . سن‌ده بنی عاجز صاندك .
سکا کوجم یتمیور ظن ایتدك . دوشونمه‌دك ، کندینی
ایجه دوشوندیرمه‌دك . کیتدکجه باطدك ، کیتدکجه بلاکی
بولدك !

نصل شیمدی بکندکمی معرفتکی ؟ بن سنی نصل

ياراتدمدی . نصل بر تمیز بابادن ، بر تمیز آنادن دنیایه
کتیردمدی ؟ . ایلیك تمیز ، کمیك تمیز . سیکیر تمیز ،
دامار تمیز . یورەك تمیز ، جکر تمیز ، قان تمیز .
جان تمیز . . ایچکلر چیچکلر کبی هر طرفك ترتمیز
ایدی . باق بر کرە سن کندیکی نە قیلیغە قویدك ؟

او برونك اوستنە او چیرکین چیبان هیچ یاراشیورمی؟
او کوزەل یوزە او باقیر رنك هیچ یاقیشیق آلیورمی
کناهلر آدامی نە یاپارمش، نە حالە کتیریرمش ؟ جزا کدر
چك . کیت کیدە داها بلاکی بولورسك !

آغالر ، افندیلر ؛ بر عاصی کناهکار ایچون دنیادە بو اك
بویوك بر جزادر . ایشتە بزم ایچون پیغمبر افندیمزك
قورقدیغی بودر . ایکی جهان سروری بزم بو حالە
کلەمکلکمزی ایستەیور . وجود صاغلغمزك قدرینی
قیمتنی وقتیلە بیلمەمزی آرزو ایدییور . [بونك ایچون
حدیث شریفندە : « صحتك قبل سقمك » بویوریور
صوکرادە همان : « فراغك قبل شغلك » دیە قیمتی
بیلمسی لازم کلن او بش شیئك اوچنجیسنی بیلدیریور
« و فراغك قبل شغلك » . بش شیدن اول قیمت

بیلنمسی لازم‌کلن بش شیئك اوچنجیسی بوش وقت ،
کنیش زماندر . اونك‌ده آردی صیرا باش قاشیمغه
آل ده‌کمیه‌جك قدر انسانك مشغول اولدیغی دار زمانلر
واردر .

انسانلق حالی باقارسك ؛ هرکسك حالنه کوره
یا یازین ، یا قیشین یاخود صباحلری ، آقشاملری
هر نه ایسه ؛ أویله بر صیرا کلیرکه آدامك ایشی
آز اولور . خفیف اولور . بر پارچه بوش زمانی
بولنور . ایشته بو بر فرصتدر ، قدری بیلینه‌جك بر
نعمتدر . بو فرصت هر زمان أله کچمز . چونکه
ایش کوچ صاحبی اولانلر ایچون أویله غائله‌لی ،
أویله تلاشلی زمانلر اولورکه آدامك کوز آچوب
صاغینی صولینی کورمکه میدانی اولماز . بعضی بو حال
آیلرجه ییللرجه بویله کیدر . بعضیسنك تلاشی ، غائله‌سی
عمرینه سوره‌ر . بونك هیچ چشیدی بللی اولماز .
یرینه کوره ، آدامنه کوره ده‌کیشیر . لکن نه
اولورسه اولسون انسانلرك آز چوق بر کنیش زمانی
اولدیغی اولور

ایشته ، پیغمبر افندیمز ، بر کیمسه‌نك ألینه بویله بر بوش زمان کچدیمی همان اونك قیمتنی بیلمسنی أمر ایدییور . او زمانی اصلا بوش کچیرمه‌مك ایچون صیقی صیقی تنبیهلر ویرییور . بویله‌لکله عمرلریمزك بر ساعتنی ، بر دقیقه‌سنی بیله بادهوا کچیرمه‌مزه راضی اولمیور .

بز بو أمرلره ، بو تنبیهلره هیچ قولاق آصمایورز . میراث یدیلر کبی حسابسز کتابسز ایش طوتوب بول کیسه‌دن صاووریورز . بوش زمانلریمزك دکل ، بوتون زمانلریمزك بیله قیمتنی بیلمه‌یورز . او جانم عمرلری ، او قوجه سنه‌لری هپ بوشنه کچیروب دنیامزی‌ده ، آخرتمزی‌ده پریشان ایدییورز . أوته یانده او بکنمه‌دیکمز آوروپالیلر ، آمریقالیلر هپ پیغمبر افندیمزك دیدکلرینی عقللری ایله بولویورلر . هرکسدن أول مسلمانلرك یاپماسی لازم کلەن پك چوق شیلری هپ اونلر یاپیورلر .

بزم ، کاوور دینه کچدیکمز او آدملر زمانلرینك قیمتنی أویله بر بیلیورلر که علیم‌الله انسان شویله

شاشارده قالير . نزجه هيچ اهميتى اولميان هفته‌لر ، كونلر ، ساعتلر شويله طورسون دقيقه‌لرك بيله اونلرجه چوق قيمتى ، چوق اهميتى واردر .

طانيدقلرمدن بر محمد افندى واردركه ده‌ميرجيلك صنعتنى تماميله أوكرنمك ايچون وقتيله آلمانيايه كيتمش ايدى . بو ذات اوراده بر فابريقه‌يه يازيلير . باشلار كوزه‌ل كوزه‌ل چاليشوب صنعت أوكره‌نمكه . ديركن كونلردن بر كون نصلسه ايشينك باشينه درت دقيقه كچ كلير . سوز تمثيلى ؛ تام ساعت سكزده فابريقه‌ده حاضر بولينه‌جق ايكن سكزى دردت دقيقه كچه فابريقه‌يه كلير . صوكرا برده باقاركه ؛ وقتيله كله‌دى ديه بونك كونده‌لكنى كسمكه قالقارلر . محمد افندى راضى اولمامق ايستر . طوتار فابريقه مديرينه كيدر : بن كچ قالدمسه ياريم ساعت ، بر ساعت كچ قالمادم . چوق چوق درت دقيقه كيرى قالدم . اونك‌ده نه اهميتى اولور . بوقدر بر شى ايچون كونده‌لك كسيليرمى ؟ ديه سويله‌نير . بونك اوزرينه فابريقه مديرى :

— پك اعلى نه‌يه وقتنده كلدك ؟ » دير .

محمد افندی‌ده :

-- تام وقتنده كله‌جكدم . لكن تراموای آراباسنی قاچیردم . اوندن صوكرا كنی بكله‌دم . بونك ایچون درت دقیقه كیچ قالدم . » دیر . اوزمان مدیر :

— اوغلم ، محمد افندی ! بن سكا بر شی سویله‌یمی ؟ » دیر . كیجه‌لین درت دقیقه أول یاتاغكه كیره‌رسك ! درت دقیقه أول أویویوب راحتكه باقارسك ! صوكرا صباحلین درت دقیقه ایركن اویانوب قالقارسك ! درت دقیقه أول كیینوب سوقاغه چیقارسك ! درت دقیقه أول تراموایه بینرسك ! درت دقیقه أول تراموایدن اینرسك ! تام وقتنده ایش باشنه كیره‌رسك ! درت دقیقه درت دقیقه‌در ، كوزیكی آچ ! بن باشقه لاقیردی دیكله‌مم ! » جوابنی ویریر . آرتق اوندن صوكرا مدیرك بو سوزلری بزم محمد افندینك قولاغنه كوپه اولورده وقتلیجه یاتار ، وقتلیجه قالقار . بر دقیقه بیله كیچ قالمامانك چاره‌سنه باقار .

ایشته باشقه ملتلرك بزدن ایلری كیتمه‌لرینك سری ،

حكمتی هپ بودر . هپ بویله ساعتی ساعتنه ، دقیقه‌سی دقیقه‌سنه ایش کورملرندن عبارتدر . عمرلرینك قیمتنی بیلوب دقیقه‌لره بیله اهمیت ویرمه‌لرنده‌در . بزمده بویله کری قالیشمزك سببی عمریمزك قیمتنی بیلمه‌یشمزدر .

اکر بز شو حدیث شریفده پیغمبر افندیمزك بیوردیغی کبی عمریمزك قدرینی ، وجود صاغلغمزك قیمتنی بیله‌یدك بوکونکی کونده بویله ایلی عالمدن کیری قالمازدق . هیچ بر وقت بویله علمسز ، صنعتسز بر حاله کلمزدك . لکن بز نعمت قدری بیلمه‌دك . ساعتلر دقیقه‌لر دکل ، آیلر ییللر حتی عصرلر کلدی کچدی بز اویودق ، اویوشدق . حایلاز اولدق ، جاهل قالدق . بیلدیکمزی‌ده اونوتدق . آلمزده‌کنی ، آووجمزده‌کنی‌ده عالمه قاپدیردق . صوکرا هپ بو ایتدکلریمزك جزاسنی بولدق . هپسنك سیئه‌سنی آیری آیری چکدك . حالاده چکمکده‌یز . أویله ایکن ینه عقللانمه‌مدق . ینه وقتمزك قیمتنی بیلیر بر حاله کلمه‌مدك .

باقیك شونك شوراسنده اوزریمزه مسلط اولان دشمنلرله اوغراشدق . دیشمزی طیرناغمزه قاتارق

چالیشدق ، چابالادق . جان ویردك ، مال تلف ایتدك .
نه یاپمق لازمسه یاپدق ، یاقیشدیردق وطنمزی
ناموسمزی قورتاردق . آرتق او آجی کونلر ، او
قورقونج زمانلر کچدی کیتدی . اللهه یوز بیکلرجه
حمد وثنالر اولسون . لکن بز علمجه صنعتجه ینه بویله
ضعیف ، یایان قالیرسه‌ق ینه دشمن پیدا اولور . ینه
مملکتمزه کوز دیکنلر بولنور . ینه بو یرلر ، بو یوردلر
بزه چوق کورولور . ینه باشمز دردلره اوغرار .
ینه مملکتمزده قیامتلر قوپار .

ایشته بن بوندن قورقیورم . بونك ایچون سزه
الیمزده‌کی نعمتلرك قدرینی بیلدیره‌جك آیتلر ، حدیثلر
اوقویورم . طاغلریمزی تارلالریمزی ، دره‌لریمزی دکزلریمزی
ده‌میرلریمزی کومورلریمزی ، کوز اوکنه قویورم ، یاپیلاجق
ایدیله‌جك چوق ایشلریمز وار ، آمان وقتمزی اویله
اسکیسی کبی بوشینه کچیرمیه‌لم دیه چیرپینیورم .

آغالر ، بکلر ، افندیلر ! رجا ایدرم ؛ بو اوغورده
نه دیسه‌م ، نه قدر چیرپینسه‌م یری یوقمیدر ؟ سویله‌یك
الله عشقنه ؛ عمرلر بر دها کری دونمه‌مك اوزره

کچوب کچوب کیتمیورمی ؟ بری یانده دنیا قدر ایشلر
یوز اوستی طوروب هپ بزی بکلمیورمی ؟ بز بوحاله
قارشی نه یاپالم ، نه ایدهلم ؟ زمانی‌می طوردیرالم ، عمرلر
کچمه‌سین . ایشلریمزی ملکلره‌می کوردیره‌لم ، بزم کیفمز
کلسین ، راحتمز قاچماسین ؟ یوقسه بویون بوکوب
یاباجیلره‌می یالوارالم — نعوذ بالله — اونلر کلسینلر ، بو
مملکتی قوللانسینلر . بزده ساده سیرجی اولمقدن بشقه
بر شی قالماسین ؟ خایر ، خایر ! بونلرك بری اولاجق
شی دکلدر ! اولاجق بر شی وارسه اوده یالکز بزم
کندیمزه کلمه‌مزدر. عقلیمزی باشیمزه آلارق ألمزده‌کی حسابسز
نعمتلرك قدرینی بیلمه‌مزدر . باشقه هیچ برشی دکلدر .

دقت اولنورسه بزم بلك تحف بر حالمز واردر .
جیمردن قضارا بر شی دوشوروب غیب ایتدیکمزده
آرانیرز ، آجینیرز . واه ، واه دییه دیزیمزی دوکر
طوریرزده ؛ أوته یانده بوش کچیردیکمز بر ییل ایچون
آجینمق خاطریمزه بیله کلمز . حالبوکه قیمت بیله‌نه
کوره بر سنه غیب ایتمك پك بویوك بر زیاندر . هله
بزم کبی کری قالمشلر ایچون عادتا بر فلاکتدر .

بر سنه دیله قولایدر اما سکز بیك یدی یوز بو قدر ساعت ایدر . بو ساعتلر کچنجه‌یه قدر بر چکردك یاشاریرده فدان اولمغه یوز طوتار . بر چوجق دنیایه کلیرده قوشلر کبی جیویلدایوب یاتار . انسان بولیله أکر بچرسه بر بیلده دنیا قدر ذخیره میدانه کتیریر بر تارلا اون درلو سبزه‌وات یتیشدیریر . ایی باقیلاجق اولورسه بر آری قووانی آدامه سنه‌ده قرق ألّلی اوقه بال ویریر .

سز بر سنه‌یی نه بکنمه‌یورسکز ؟ انسان بر سنه‌ده اوقویوب یازمغه باشلار . انسان بر سنه‌ده صنعت صاحبی اولور . سنه دییوب کچیویرمه‌ملی . بر سنه‌ده نه‌لر اولماز ، نه‌لر اما بوده وقتك قیمتنی بیله‌نه کوره‌در . یوقسه ألی قوینده کزه‌نلره ، آرمود پیش آغزیمه دوش دیه صرت أوستی یاتانلره کوره دکل بر سنه ، اللی سنه بیله هیچدر .

شیمدی بر آز مراق ایده‌لم . باقالم عجبا بز هانکی بویدنز ؟ عمرینك قیمتنی بیله‌نلردنمی‌یز ، یوقسه بزده اویله الی قوینده کزه‌نلردنمی‌یز بونی بر أوکره‌نه‌لم ! هر کس

کلاهنی أوکنه قویسون دوشونسون . هرکس نه قیراطده
بر شی اولدیغنی آکلامغه صاواشسون .

سزك نه دییوب نه دوشوندیککزی بیله میورم . اما ؛ بکا
قالیرسه بز هیچ عمریمزك قیمتنی بیله میورز . اوجانم کونلری
او اوزون کیجه لری هپ بوش بوشینه کچیروب کیدییورز .
اوزریمزه بر حالسزلك ، بر کوشکلك چوکمش . شویله
قولیمزی ، قنادیمزی قیمیلداتمغی جانمز ایسته میور . ساده
جبوغمزی چکوب راحته باقق ایستیورز . ساده بر کناره چکیلوب
پینه کله مك آرزوسنده بولنیورز .

اما بریده آرابه قیرلمش طوریور . دام بوزولمش آقیور .
باغ باغچه اوته اورمانه بوغولمش . تارلا ، طوپراق قوتسز
قالمش . چولوق چوجوق پریشان . بورج غیرتلاقده . .
ایش کوچ هپ یوز أوستی . هپسی بزه باقیور ، هپسی
بزی بکلیور . وارسین باقسین ، وارسین بکله سین . بزی
قیپرداتماسینلرده ایسترسه قیامت قوپسون . نه یاپالم زورله
دکل یا . ایچمزده بر ایستکسزلك ، بر کوکلسزلك وار . هیچ
ایشلریمزی کوچلریمزی بر یولینه قویمق سوداسنده
دکلز . ساده بسبتون آچ چیپلاق قالمایه جق قدر

دوراکی بر کچینمه ؛ ایشته او قدر .

پك اعلا شیمدی بز بوکا نعمت قدری بیلمك‌می دیه‌جکز ؟ وقت قیمتنی بیله‌ن بویله‌می یاپار ؟ بر آز وطنه آجییان ، بر آز چولوغنه چوجوغنه مرحمت ایدن بو یولیمی طوتار ؟ . آ مسلمان ، به اللهك قولی دیسه بریسی ؛ بو نه باطاقجی کیدیشیدر ؟ هیچ ایشلك صوکنی دوشونمیورمیسك یاهو ؟ ! . یارین ربکك حضورنده حساب ویره‌جکسك . یارادانك سنی محشر کوننده صورغویه سؤاله چکه‌جك .

— ای قولم ، بن سکا أل ویردم ، آیاق ویردم ، آغز ویردم ، قولاق ویردم . کوز ویردم ، کوکل ویردم . صوکره هر قوله میسر اولمیان بویله کوزل بر مملکت ویردم . بونجه سنه‌لر سنی یاشاتدم ! سویله : بنم ویردیکم بو نعمتلری نه یاپدك ، نره‌یه صرف ایتدك ؟ ! » دیه سنی صیقاجق ، سندن اینجه اینجه حسابلر ایسته‌یه‌جك .

او زمان سن شاشیرر ، بونالیرسك . بو کچن کونلریکه آجیرسك ، آجینیرسك . حایلازلقله کچیردیکك

وقتلر ایچون یرندکه یرینیرسك . او وقت باشك
طاشه دەکوب ایواه دیرسك . آه بر داها دنیایه
دونسەم ، بر دقیقەمی بیله بوش کچیرمەم دیه دوکونورسك
اما ایش ایشدن کچمش بولنور . او وقت پشمانلق پاره
ایتمز . او صرەده یرینمك ، دوکونمك فائده ویرمز .
نه یاپاجقسەڭ اصل شیمدیدن یاپ ! نعمت قدری
بیلەجکسەڭ اصل شیمدیدن بیل ! فرصت اَلده ایکن
اَلیکی آیاغکی هپ فائدەلی ایشلرده قوللان ! یوقسه صوڭ
پشیمانلق بر خبر ایتمز .

« و شبابك قبل هرمك !» . بش شیدن اُول قیمتی
بیلنمسی لازم کلەن بش شیئك دردنجیسی کنجلکدر .
اونكده آردی صیرا اختیارلق دنیەن بر باش دردی
واردرکه آکلماز ، یوطولماز بر بلادر . اختیارلقده اُویله
اُولوم کبی کوزلرینی آچمش ، طیرناقلرینی حاضرلامش
دیشلرینی غیجیرداتارق قوشیور . کنجلکك اوزرینه
آتلق ، اونی یوق ایتمك ایستیور . هیچ طورمیور .
دیکلەنمیور ، دائما ایلریلەیور .

ایشته کنجلکه بوقدر دشمن اولان اختیارلغی بسبتون

كرى چویرمك اصلا قابل دكلدر . لكن اونى كریله‌تمك ؛ كچیكدیرمك انسانك الندەدر . كندینى هر یوزدن یانه ایى قوللانان بر كیمسه ؛ باقارسك اللى آلتمش دكل سكسان ، طقسان یاشنه كلیر . ینه حالا قرق یاشنده بر بابایكیت كبى ییر ، ایچر ، كیفنه باقار . أوكسوروك بیلمز ، آقصیریق بیلمز ، صاپ صاغلام كزر طورور . دیشلر تام ، معده صاغلام ، باغیرصاقلر صاغلام . بوبرەكلر مكمل . كوز كورور قولاق ایشیدیر . نه‌صاغیرلق وار ، نه‌سرسملك . طین طین أوتر ، شویله طیغ كبى بر اختیار .

آدامجغز یاش یاشامش ، عمر سورمش اما ادارەلى كیتمش . ماكنه‌یى بوزمامش ، تمیز طوتمش . ایشته بو آدام بیلەرك اولسون بیلمه‌یەرك اولسون ، پیغمبر افندیمزك سوزینى طوتوب كنجلكنك قدرینى بیلمش . كندینى ایى قوللانمش ، دلیقانلیلغى كوزلجه محافظه ایتمش . اما أوته یانده نیجه كنجلر واردر كه داها بو آدامك طورونى اولابیلیر بر یاشده ایكن نه اولمشسه اولمش . أویله قاورولمش ، قیوریلمش قالمش . نه آغزده دیش ،

نه معده‌ده هضم .. باغرصاقلر قوتسز ، باجاقلر درمانسز .
قره جکر سقط ، بوبره‌کلر بوزوق . کوکسده‌کی نفس بورولری طیقانمش . اینجه‌لی قالینلی هر دورلو سس چیقاریر . اوکسوروکدن طیقسیریقدن حالی خراب.

دها یاشی آز اما دلیقانلی دینه‌جك یری قالمامش . کندینی هیچ کوزتمه‌مش ، پك خور قوللانمش . پك قیباسی‌یه کیتمش . بو زواللی ، ایچکی دیمش ایچمش . بیلمکلر دەویرمش . هفته‌لرجه آیلمادیغی اولمش . نه ایش نه کوچ . کندینی خراب ایتمش کیتمش .

صوکرا قمار دیمش دالمش . اولانجه واریغی یوغینی صاتمش ، صاومش ، ایکی پارالق اولمش ، ینه اویناممش . . صوکرا کوتو یول دیمش کیتمش . نه مال دوشونمش ، نه جان دوشونمش . نه عرض ، نه ناموس خاطرینه کتیرمش . دورلو تهلکه‌لر کچیرمش ، دورلو أولوملر آتلاتمش . اولمدق کیازه‌لکلرده بولونمش . سوزك قیصه‌سی هر چرکفه دالمش ، هر رنکه بویانمش . نهایت یاشی اوتوز دیه‌دن کمی شابه اوطورمش . آز

زمانده چوق خیرپالانوب طانینماز بر حاله کلمش . وقتندن اول چوکمش . دها دلیقانلی ایکن اختیار اولمش .

نه اولاجق ؛ أویله کیدیشلك صوکی البته بویله اولور . او قدر حسابسز ایش طوتمانك عاقبتی ایو اولمایه‌جغی آشکار بر شی . آشکار بر شی اما کل‌ده سن آ کلات باقالم . اونی ایلك أوکجه‌دن کوز قیزغینلغیله دوشونه‌ن وارمی یا ؟ . ایش ایشدن کچدکدن صوکرا پریشانلقلر ، پشیمانلقلر باشلایور . کنجلکمزك قیمتنی بیله‌مدکده شویله اولدق ، بویله اولدق دیه آهلر واهلر ایدیلیور .

ایشته بونك ایچون پیغمبر افندیمز بو حدیث شریفنده اختیارلق کلوب چاتمادن اول کنجلکك قیمتنی بیلمه‌یی امر ایدییور . صوك پشیمانلقلره دوشمه‌مك ایچون پشیندن حاضرلقلی دورانمنی تنبیه بیوریور .

ای کنجلر ، دینجلر ؛ ای مملکتك کوکه‌ندیکی سوکیلی اولادلر؛ او امرلر سزه‌در .بو تنبیهلره سزلره‌در : بز ، کنجلك فرصتنی قاچیرمشز . شمیدی او نعمت

سزك أليكزده‌در . بونك ايچون ملتك طوتار ألى ، كورور كوزى سزسكز . بو مملكت هركسدن زياده سزكدر . اختيارلر ؛ بزم كبى ياشنى باشنى آلمش آداملر سزه كچمش زمانك بر يادكاريدر . اونلر ايى كوتو بر درجه‌يه قدر نوبتلرينى صاومشلردر . كوچكلره كلنجه او زواللبلر هنوز يكى يتيشيورلر . اونلرك سزك كبى اولمسنه دها يوز فرون اكمك ايستر . بونك ايچون شيمدى نوبت سزكدر . آنالرك بابالرك ، بيوكلرك كوچكلرك هپ اميدى سزلرده‌در .

بويله ايكن سز كندى قيمتكزى بيلمزسه‌كز ، أويله عشرتله قماره ، دها بر طاقم مناسبتسز شيلره كنجلككزى محو ايدرسه‌كز صوكرا بزم حالمز نيجه اولور ؟ . سزه آجييان ، سزه بر آز نصيحت ايتمك ايسته‌ين اولورسه قيزييورسكز . سز ظن ايدييورسكز كه كيمسه‌جكلر سزه قاريشاماز . كيمسه‌جكلر سزه حساب صوراماز . ايستديككز كبى ياشار ، ايسته‌ديككز كبى دوشر قالقارسكز . حالبوكه سزك اوزريكزده يردن كوكه قدر بزم حقمز واردر . كوجكزده و

قوتکزده ، کنجلککزده سزك دکلدر ، بزمدر .

بز سزی کوزیمزك ببکی بیلیورز . بز سزه کل ایله دوقونمغه بیله قیامیورز . اولادلریمز دیدکجه آقر جکریمز کوزوکییور . واریمزی یوغمزی هپ سزك اوغوریکزه فدا ایدییورز . بز قیلیکزه خطا کلمهمك ایچون اوستکزه تیترهیورز . بز سزی بو قدر قیمتلی طوتیورزده سز نیچون کندیکزه آجیمایورسکز ، کندیکزی هیچه صاییورسکز . کنجلککزی درلو درلو شیلرله برباد ایدوب کیدییورسکز ؟ دوشونسه کزه بر کره سز اوقدر اوجوزمیسکز ؟ سز قولایجهجقمی بو چاغه کلیوردیکز ؟ زواللی آنالر ، بابالر سزی بو بویه کتیرنجهیه قدر نه أمکلر ویردی . نه محنتلر ، نه مشقتلر چکدی . یازیق دکلی سزه ؟ . .

سز کندیکزه آجیمایورسه کز باری کوزنی هپ سزه دیکمش اولان ملتکزه آجییك . کندیکزی أویله اولور اولماز شیلرله چوروتوب بزی کیمسهسز براقمایك . یوره ککزده انصاف ، مرحمت یوقسه آزیجیق الله قورقوسیدهمی یوق ؟ نه قدر دالغین اولسه کز ینه

باشكزك اوستنده طوغوب باطان آيلرى ، كونشلرى طوپاچ كبى أويروب چويرەن جناب مولايى ألبته دوشونديككز واردر . او كوكلرك كنيشلكى ، او ييلديزلرك اوزاقلغى ألبته سزى برآز دوشونديرمشدر .

ايشته حكمتيله قدرتيله يرلرى كوكلرى بويله ياپوب ياراداں ، بوتون جهانه بيك درلو ترتيب ونظام قويان الله سزى بر مسلمان آنادن ، بر مسلمان بابادن دنيايه كتيرمشدر . بوى بوص كوچ قوت ويروب بوتون دنيانك نعمتلرينى أوككزه قويمشدر . باصديغكز طوپراقلرك آلتنه آغيرلغنجه آلتون كتيرەجك معدنلر طولديرمش . دنيا قدر كنيش مملكتلره سزى صاحب قيلمش . هوانك صويك اييسنى ، هر شيئك اعلاسنى هپ او مملكتلره نصيب ايتمش . . بونجه نعمتلره قارشى عجبا سزك اولوب اولاجق وظيفەكز ساده كيفكزدەمى باقمقدر ؟ ساده ييوب ايچوب نفسكزى كورلتمكدنمى عبارتدر ؟ .

نه وقت كه كنجلك قيمتندن لاف آچيلير ، همان عقلمه ريشار اسمنده بر آلمان دليقانليسى كلير . اونك

سویلدیکی بر سوزی سویله‌مکدن کندیمی آلامام .

بو کنج ؛ مملکتنده کندی دیلیله اوقومش یازمش ، مکمل تحصیل کورمش . بویوك بویوك مکتبلردن ، مدرسه‌لردن شهادتنامه‌لر آلمش . بوقدرله‌ده قالمایارق عربجه أوکره‌نمکه هوس ایتمش ، أوکره‌نمش . همده نصل ؟ هانی ده‌که مسلمانلرك أوکره‌نه‌مدیکی بر عربجه أوکره‌نمش . استانبوله کلدیکی زمان عربجه‌سنی دها ایلری کوتورمك ایسته‌مش . بونك ایچون آرامش ، طارامش عربجه‌یی پك ایی بیله‌ن بر ذاتی بولمش . باشلامش اوندن أکسیکلرینی تماملامغه . ایشته او ذات بایزید کتبخانهٔ عمومیسنك مدیری استانبوللی خواجه اسماعیل افندیدر .

شو آلمان کنجنك اوسته‌لغه باقیك‌که یاریم یامالاق عربجه بیله‌نه کیتمیورده اسماعیل افندی کبی پك نادر یتیشه‌ن بر ذاتی بولویور . دیمك‌که او بال آلنه‌جق چیچکی بیلیور . حقیقةً اسماعیل افندی‌ده أویله بر اسماعیل افندیدرکه — الله عمرینه برکت ویرسین — اویوقلارکن بیله یانده پاکلش عربجه اوقونسه عیم‌الله او ساعت

ایر كیلیر . همان او یاكلشی دوزلتیر . هركسك آكلاما-
دیغنی او آكلار . بویوك كوچوك هركس اوندن استفاده
ایدر . كندیسی اجنبی لسانی‌ده بیلیر . حتی دوقتوردر .
ملكیه طبیه‌سندن شهادتنامه‌سی واردر .

— ایشته او ریشار ، بو اسماعیل افندیدن درس آلیركن
عربجه بر آثار سوزی كلیر . اسماعیل افندی او سوزك
وقتیله عربلر آراسنده ایلك اولا سویله‌نمه‌سنه سبب اولان
بر وقعه‌یی آكلاتمق ایسته‌ینجه ریشار :

— رجا ایده‌رم اسماعیل افندی ؛ بنم عربلرك ماصالینی
دیكله‌مكه وقتم یوقدر . سن بكا لازم اولانی سویله ، كچ .
زیرا عمرلر قیصه‌در . اوكره‌نیله‌جك دها بك چوق شیلر
واردر . » دیر . فائده‌لی اولدیغی حالده كندی اوستنه
لازم اولمیان شیلری دیكله‌مك ایسته‌مز .

شیمدی رجا ایده‌رم باقیك ، انصاف ایدیك ! سزك
كبی بر دلیقانلی اولان شو آلمان ریشار ایكی دقیقه‌لق
بر زمانه بیله آجییور ، كندیسنه بر فائده‌سی اولمایان
كچمش ، كیتمش بر وقعه‌یی دیكله‌مك ایسته‌میور . بویله
شیلرله ذهنینی دولدورمق ، قفاسنی شیشیرمك آرزو

ایتمیورده یا سزه نه اولیور که ای تورك کنجلری؛ کیجه‌یی کوندوزه قاتارق یوزلرجه صحیفه‌لك حکایه کتابلرینی برایکی کونده دەویریپیورسکز .

بعضاً بر دفعه ایله‌ده قانمایوب او اوقودیککزی بر دفعه دها اوقویورسکز . او جانم وقتکزی بویله ماصاللر ، بر طاقم لزومسز شیلرله کچیریپیورسکز. کوزلریکزی یورویورسکز . سکیرلریکزی بر باد پریشان ایدییورسکز . دوزمه حکایه‌لر ایچون آغلایور-سکز . ایسترسه صحیح اولسون . عالمك برطاقم مناسبتلی مناسبتسزلرینك باشنه کله‌ن شیلر ایچون کوز یاشلری دوکیورسکز ؟ ایچله‌نیورسکز . صوکره‌ده کندیکزی اونلره بکزه‌تمکه چالیشیورسکز .

بلکه‌شیمدی سزروماتلری، حکایه‌لری بکامدح ایتمك ایستر-سکز. غایت کوزل یازمشدر . ایچلرنده پك ایلری‌ده واردر. دیرسکز . . پك اعلا ایکی کوزم أویله اولسون . . سزه أویله دکلدر دیه‌نمی وار ؟ سزك چیکنه‌دیککز قالدیرملری دوشه ، قالقا بن‌ده چیکنه‌دیکم ایچون رومانلرك نه مال اولدیغنی سزك قدر بیلیرم . البته

اونلرك كوزل يازلمشلری‌ده واردر . البته اونلرك ایچریسنده ضررسزلری‌ده بولنور . لكن عزیزم ؛ نه اولورسه اولسون بزم شیمدی او كبی شیلرله اوغراشاجق ، أویله شیلر ایچون اوطوروب آغلایاجق ، ایچله‌نه‌جك وقتمز وارمیدر ؟ .

آ مبارك أولادلر ! سزك جانكز ایچله‌نمك ، دردلنمك ایستەیورسه هر یوزدن یانه كیری قالمش اولان شو مملكتك حالنی دوشونك‌ده ایچله‌نیك ، دردله‌نیك . نه یاپاجقسه‌كز اونك ایچون یاپیك ! .

باقیك ؛ شو آلمان ریشار بر دقیقه‌سنی فدا ایده‌میور . صوكره سن قوس قوجه بر تورك أولادی عمرینی بوش بوشینه كچیریورسك . اولدیمی شیمدی بو ؟ رجا ایده‌رم سز سویله‌یك ، بن حق ویره‌یم . وارسه بر دیه‌جككز دییك ، حقلی ایسه‌كز بن‌ده سزكله برابرم .

اما بكا قارشی : جانم بوتون ملت رومان اوقومیوریا . . اونی‌ده اوقویان بعضی دلیقانلیلر ، بعضی كنج قیزلردر . » دیه‌جكسكز . ایشته بن چیرپیندیغم‌ده بویا ! . . اصل ملتك خلاصه‌سی‌ده اونلر دكلیدر ؟ اونلرسز ملت ،

أونلوسز مملكت اولورمی ؟ . هله بعضی بر تك كنج بيك كنجه بدل اولاجق قدر قيمتلی اولور . ايشته بو سببدن پيغمبر افنديمز كنجلكه پك بويوك بر قيمت ويرييور . دليقانليلغك زيان اولوب كيتمه‌سنه اصلا راضی اولميور . هيچ بر كنجك اويله ضررلی شيلرله كنديني خيرپالامسنه ايچی ألويرميور . بونك ايچون حديث شريفنده : وشبابك قبل هرمك! » ديه كنجلكنك قيمتني بيلديرييور .

« وغناك قبل فقرك!» . بش شيدن أول قيمتی بيلنمه‌سی لازمكله‌ن بش شيئك بشنجيسی زنكينلكدر . بونك‌ده آردی صيرا فقيرلك دنيله‌ن بر بلا واردر كه عادتا آتشدن كوملكدر . ايشته بو بلا هر زمان زنكينلكك تپه‌سنده دولاشير . اونی يوق ايتمك ايچون هپ فرصت كوزه‌دير . اصل معرفت زنكينلكك قدريني پشيندن بيلوب فقير دوشمكدن قورقوب قاچنمقدر .

بعضی كيمسه‌لر صوفولوق ايده‌جكم ديه زنكينلكه قيمت ويرمزلر . بعضی كيمسه‌لرده زنكينلكك پشينده‌كی فقيرلغی هيچ حساب ايتمزلر . او أل كنيشلكی هپ

أويله بر قرار كيدر صانيرلر . حالبوكه نه أويله‌در ، نه‌ده أويله . او فكرده يا كلشدر ، بو كيديش‌ده يا كلشدر . پيغمبر افنديمز « وغناك قبل فقرك! » يعنى فقيرلكدن اول‌ده زنكينلككك قيمتنى بيل بيوره‌رق هم زنكينلكه قيمت ويرمشلردر ، همده بو زنكينلكك قيمتنى بيلمه‌سى ايچون نصيحت بويورمشلردر .

زيرا شكرينى بيله‌ن بر كيمسه ايچون اللهك اك بويوك نعمتلرندن برى‌ده زنكينلكدر . أل كنيشلكيله عمر سوروب كيمسه‌يه بويوك بوكه‌مك دنياده نه دولتدر . چولوغنى چوجوغنى كيمسه‌جكلره محتاج ايتمه‌مك بر آدام ايچون نه نعمتدر . انسانه ساده بو يتيشير . زنكينلك سايه‌سنده او ياپه‌جغى ، ايده‌جكى خير حسنات‌ده جابا .

بو بويله ايكن بعضيلرى زنكينلكى‌يك خور كورورلر . اللهك بويله برنعمتنى ياپانه آتوب فقيرلكه أوزه‌نيرلر . بيلمه‌م‌كه فقرالغك نه‌سينى بكه‌نيرلر ؟ بيلمه‌م‌كه زنكينلكه اولو اورتا نه‌ايچون دشمن كسليرلر ؟ صانكه يوقسوللق‌چكوب أل اوغلينه محتاج اولمامق ايى برشيدر . هيچ دوشونمزلركه فقيرلك آتشدن كوملكدر . اونك‌سه‌ويله‌جك بريرى يوقدر .

یوقسوللغك نعوذ بالله أویله بر درجه‌سی واردرکه آدامی شویله دارالتیر بونالتیرده چیله‌دن چیقاروب بیك دورلو کناهه صوقار . بونك ایچون پیغمبر افندیمز : فقیرلکدن سکا صغینیرم یاربی ! » دیه دعا ایدرمش فقیرلك ایی بر شی اولسه‌یدی هیچ پیغمبر افندیمز بویله دعا ایدرمیدی ؟

فقیرلك زنکینلکدن نصل ایی اولورکه بر دفعه فقیر اولان کیمسه حج ایده‌مز ، زکات ویره‌مز . اسلامك ایکی بویوك شرطینی یرینه کتیره‌مز قربان کسه‌مز ، بر خیر یاپاماز . محتاجلره یاردیمده بولوناماز . لکن زنکینلر بویله‌میدریا ؟ اونلر حجه کیدرلر ، زکات ویریرلر . جامع چشمه یاپارلر ، یتیملری اوقوتورلر . أوکسوزلری کلین ایدرلر . دها بونك کبی نیجه خیر وحسناتده بولونورلر . زواللی فقیرلر بونلرك برینی یاپامازلر. چونکه بویله شیلر هپ زنکینلرك خرجیدر . اصلا فقرا خرجی دکلدر .

بونك ایچون انسان بیلیر بیلمز زنکینلکی یردن یره اورمامليدر . آ کلامادن دیکله‌مه‌دن زنکینلره أویله

خور باقـامليذر . بزم ديمز بزه ؛ صـاقين زنكين اولمـايك ديميور . زنكين اوليك ، لـكن دنيا مالنه طاپمايك دييور . مالى آرتدقجه اللهدن اوزاقلاشان كيمسه‌لرى ذم ايدييور . يوقسـه شـكرينى بيله‌ن زنكينلره سوز يوقدر . اونلر ملتك مملكتك قاتيغيدر . أويله‌لرى دنيايه لازم كيمسه‌لردر .

فقيرلره عاجرلره باقاجق ، يتيملرى أوكسـوزلرى كوروب كوزه‌ته‌جك اونلردر . جامع ، مكتب ، يول چشمه كوپرى داها بونك كبى بر طاقم خيراتى ميدانه كتيره‌جك زنكينلردر . بويله شيلر هپ زنكينلكله اولور .

اما سز بنم بو سـوزيمه قارشى : بو زمانده أويله بـسلك ديديكاك زنكينلر پك آزدر . » ديه‌جكسـكـز . شـيمدى سز آزدر ، چوقدر سـوزينى بر طرفه براقيك‌ده مسـلمانلغك بكـنديكى زنكينلردن اولمانك چاره‌سـنه باقيك ! بر طرفدن مالـكز ملـكـكـز چوغالسين . بر طرفدن‌ده خيريكـز ، حسـناتكـز آرتسـين . بويله ياپارسـه كـز دنيا كزى‌ده ، آخرتكـزى‌ده معمور ايتمش اولورسكـز . بوقسـه بو زمانده فقير اولان كيمسه نه بلينى طوغرولته -

بیلیر ، نه‌ده دینه آدام عقللی بر خدمت ایده‌بیلیر .
أویلاجه غم و کدر ایچریسنده یووارلانوب قهر اولور گیدر .
شیمدی بیلمش اولیك که زنکینلك ایکی دورلو اولور .
برینی بزم دیمز پك بکه‌نیر ، برینی هیچ بکنمز .
سزه شو زنکینلکك ایسیله فناسنی بر کوزلجه آکلاتایم‌ده
ذهنکزده ایجه یر ایتسین . بو ایکی زنکینلکی بربرندن
آیرد ایتمك ایچون سزه بر تمثیل کتیره‌یم‌ده ایشك
آکلاشیلمادق بر یری قالماسین .

انسان دوشونوب کندیلکندن تمثیل بولمغه هیچ
حاجت یوق . نور ایچنده یاتسینلر ، بکنزه‌تنلر بکنزتمشلر :
کمی‌یه دکز نصل لازمسه انسانه‌ده دنیا مالی أویله‌جه
لازمدر . » دیمشلر . شیمدی سزه صورارم ؛ کمی‌یه
دکز نصل لازمدر ؟

— نصل اولاجق باص بایاغی لازمدر . دکز
اولمازسه کمی بر شیئه یاراماز . صوسز یرده کمی
نه کزه‌بیلیر ، نه یوزه‌بیلیر . بو بللی برشی .

— ایشته طبقی بونك کبی ؛ پاراسز پولسز آدام‌ده
طاغ باشنده یاپیلوب قالمش بر کمی‌یه بکنزر . صو

أولمانجه كمی ناصل يورويه‌مز ، بر يرلره كيده‌مزسه يوقسول كيمسه‌ده هيچ بر خير وحسنات ياپاماز . خيرندن حسناتندن واز كچدك ، قارتی بيله دويوراماز‌ده أوته كنه بريكنه خامپا اولور . ياخود كيده‌ر عالمك باشينه بلا كسيلير . شيمدی ايش ايجه آكلاشيلسين ديه سزه بن بر شی دها صوراجغم .

— كمی دكزسز اولمازمش ، بونی آكلادق . لكن شوراسی واركه ؛ دكزك صويی كمينك نره‌سنده اولماليدر . طيشنده‌می طورمالی ، يوقسه ايچنده‌می بولونمالی‌در ؟ بونی‌ده بر أوكرنمك ايسترم .

— ألبته صو كمينك طيشنده اولماليدر . زيرا صو دينيلان شی بر دفعه كمينك ايچينه دولاجق اولورسه كمی باطار كيده‌ر .

ايشته آغالر ؛ اصل دقت ايديله‌جك بر بوراسيدر . دكزك صويی نه قدر چوق اولورسه اولسون كمينك ايچينه كيرمدكجه برضرر ويرمديكی كبی بر آدامك‌ده مالی‌ملكی نه‌قدر چوق اولورسه اولسون ؛ او مال ، او ملك انسانك كوكلنه كيرمدكجه هيچ برضرر ويرمز . لكن اكر مال ، ملك محبتی

بر کره آدامك کوکلنه کیره‌جك اولورسه ؛ بر آدام پارایه
پوله طاپینه‌جق بر حاله کلیرسه ؛ ایچینه صو هجوم ایتمش کمی
کبی او آدامده باطار کیدر . یعنی الك صوکنده صولوغی
جهنمك دیبنده آلیر .

صاقین سز یا کیلوبده : آدام سن‌ده ، بر دنیا محبتندن
نه چیقار ؟ » دیمه‌یك ! بیلمش اولیلك که دنیاده هر فنالق ،
هر کوتولك اوندن چیقار . نه‌دن دیرسه‌کز او محبت
دکل خسته‌لقدر ، بر بلادر . دنیایه کوکل ویره‌ن کیت
کیده أویله بر حاله کلیر که بعوذبالله آرتق دینی ایمانی
هپ پاره اولور . پاره ایچون ، پول ایچون هر شیئی
آیاق آلتنه آلیر ، هر شیئی فدا ایدر . کوزینه هیچ
بر شی کوزوکمز .

باقارسك بر محاربه آچیلیر . کوچی قوتی یرنده اولانلر
جانلریله ، باشلریله محاربه ایدرلر . وقتی‌حالی یرنده اولانلرده
ماللریله ، پارلریله محاربه‌یه یاردیم ایدرلر . پاره‌یه طاپیناجق
قدر عادیله‌شن بر زنکینه اعانه صیره‌سی کلدیمیدی
آرتق آمان یاربی ؛ آدامك جانی کیدر جانی . . ملت
مملکت اوغورنده شویله چیقاروب بر پاره ویره‌مز .

کندینی اونوتمق ایچون ، کندینی خاطره کتیرمه‌مك ایچون بوجاق بوجاق قاچار . آمان بندن بر شی ایسته‌مه‌سینلرده وارسین نه اولورسه اولسون دیه بر کناره سینه‌ر صاقلانیر .

حال بوکه جان ؛ ناصل انسانه اللهك بر اماتی ایسه مال‌ده انسانه اویله‌جه بر امانتدر . صیره‌سی کلنجه جان اسیرکه‌مزده مالمی اسیرکه‌نیر ؟ بری انصافسز دیسه بریسی ؛ عسکرلر ، او امت محمدك سه‌وکیلی اولادلری وطن اوغرنده عزیز قانلرینی دوکرلرده ؛ سن باشکدن آرتا قالاجق پاره‌کی ، پولیکی نه ایچون فدا ایده‌مزسك ؟ سنك پاره‌لرك او کنجلرك جانلرندن دهامی قیمتلی ؟ دوکوم دوکوم اوسته‌نه اوروب او پاره‌لری نه زمان ایچون صاقلارسك ؟ آق آقچه قاره کون ایچون دکلیدر ؟

خایر اویله‌سنه کوره آق آقچه ساده اوست اوسته ایستیف ایدوب سیر ایتمك ایچوندر . قاره کونده کندیسندن بر اعانه ایسته‌ندیکی کوندر .. او زواللی آداجغز نه یاپسین ، پاره‌جقلری ناصل بربرندن آییرسین ؟

أیسته‌نن شی جان دکل که ویرسین . پاره ایسته‌نیور ؛ پاره ! . اوکا هیچ قیلیرمی ، او ایستیفلر هیچ بوزولورمی ؟

اما بریده مملکت تهلکه‌ده ایمش اوکا نه ؟ اوساده پاره بیلیر ، پارایه طاپینیر . باشقه بر شی بیلمز ، باشقه شی طانیماز . یاننده بری آچلقدن جان چکیشسه اونك امدادینه قوشاماز . او بیچاره‌یه بر لقمه یدیره‌مز ، ایکی قاشیق چوربا ایچیره‌مز . چونکه صکره اوچی پاره‌یه دوقونور .

اما اونك بو حالی خلق یاننده هیچ خوش کورولمزمش . هرکس کندیسی ایچون ایی شیلر سویله‌مزمش ، کیمك اومورنده . . او اونی دوشونورمی ؟ حریف هر شیئه ، هر شیئه راضی . تك اوندن پاره ایسته‌مه‌سینلر . . أ کمکنی قیرماسینلرده ایسترلرسه قفاسینی قیرسینلر . او اونك ایچون دها اهوندر

نعوذبالله دنیاده بوندن دها عادیلك ، بوندن دها دها فنالق‌می اولور ؟ ایشته دیمز بزه بونك ایچون زنکین اولیك لکن ماله ، ملکه کوکل ویرمه‌یك ! »

دییور . شیمدی سزه صورارم الله عشقنه ؛ فنامی ایدییور ؟

پاره کز ، پولیکز دولابیکزده ؛ قاصه کزده ، کیسه کزده طورسه‌ده کوکلکزده طورماسه اولمازمی ؟. اکر سز بویله یاپارسه کز ، دینمزك دیدکلرینی بولیله طوتارسه کز شویله علیم الله قارون قدر مالکز اولسه فائده‌سندن باشقه هیچ بر ضررینی کورمزسکز .

أویله ایسه ای مسلمانلر ؛ کلیك آرتق انصاف ایدیك.شو دیدیکلریمی بر کوزلجه‌دوشونیك! صکره‌ده شویله براطرافکزه کوز کزدیریك ! باقیك بوتون باشقه ملتلر ناصل عقللرینی باشلرینه آلمشلر ، ایشلرینی یواینه قویمشلر ، کوله اوینایه چالیشوب زنکین اولیورلر . زنکینلکلرینك قیمتنی بیلوب کیتدکجه قوتله‌نیورلر .

ایشته بزده أویله یاپالم . بزده أویله زنکینلشمکه باقالم ! صکره‌ده زنکینلکك هم قیمتنی بیله‌لم ، همده شکرینی ادا ایده‌لم ! بویله یاپارسه‌ق ، بو یولی طوتارسه‌ق ایکی جهانده‌ده راحت کوروروز ، سلامت بولوروز . یوقسه نه دنیامز دنیایه بکزر ، نه‌ده آخرتمز بر شیئه

يارار . ایکیسنده‌ده محروم قالیرز ، پریشان اولورز ؛ بونی‌ده

بویله بیلمش اولالم !.

و آتیکم من کل ماسألتموه . و ان تعدوا نعمةالله

لاتحصوها . انالانسان لظلوم کفار .

بوکونلك بوقدرله قالسین . سبحان ربنا رب العزة عما

یصفون . وسلام علی المرسلین . والحمدلله رب العالمین . الفاتحه ..

فمجاز مرسل والا فاستعارة مصرحة (الفريدة الثانية ان كان المستعار اسم جنس اى اسماء غير مشتق فالاستعارة اصلية والا فتبعية لجريانها فى اللفظ المذكور بعد جريانها فى المصدر ان كان المستعار مشتقا وفى متعلق معنى الحرف ان كان حرفا والمراد بمتعلق معنى الحرف مايعبر به عنه من المعانى المطلقة كالابتداء ونحوه وانكر التبعية السكاكى وردها الى المكنية كما ستعرفه (الفريدة الثالثة ذهب السكاكى الى انه ان كان المستعار له متحققا حسا وعقلا فالاستعارة تحقيقية والا فتخييلية فسينكشف لك حقيقتها (الفريدة الرابعة الاستعارة ان لم تقترن بما يلايم شيئا من المستعار منه او المستعار له فمطلقة نحو رأيت اسدا وان اقترنت بما يلايم المستعار منه فمرشحة نحو رأيت اسدا له لبد اظفاره لم تقلم وان اقترنت بما يلايم المستعار له فمجردة نحو رأيت اسدا شاكى السلاح والترشيح ابلغ لاشتماله على تحقيق المبالغة فى التشبيه والاطلاق ابلغ من التجريد واعتبار الترشيح والتجريد انما يكون بعد تمام الاستعارة فلا تعد قرينة المصرحة تجريدا نحو رأيت اسدا يرمى ولا قرينة المكنية ترشيحا (الفريدة الخامسة الترشيح يجوز

ان يكون باقيا على حقيقته تابعا للاستعارة لا يقصد به الا تقويتها وثالثها وزان يكون مستعارا من ملايم المستعار منه لملايم المستعار له ويحتمل الوجهين قوله تعالى (واعتصموا بحبل الله) حيث استعير الحبل للعهد وذكر الاعتصام ترشيحا اما باقيا على معناه او مستعارا للوثوق بالعهد (الفريدة السادسة) المجاز المركب وهو المركب المستعمل فى غير ما وضع له لعلاقة مع قرينة كالمفرد ان كانت علاقته غير المشابهة فلا يسمى استعارة والا يسمى استعارة تمثيلية نحو انى اراك تقدم رجلا وتأخر اخرى اى مترددا فى الاقدام والاحجام لا تدرى ايهما اخرى (العقد الثانى) فى تحقيق معنى الاستعارة بالكناية اتفقت كلمة القوم على انه اذا شبه امر باخر من غير تصريح شىء من اركان التشبيه سوى المشبه ودل عليه بذكر ما يخص بالمشبه به كان هناك استعارة بالكناية لكن اضطربت اقوالهم وانتظرض لها فى ثلثة فرائد مذيلة بفريدة اخرى لبيان انه هل يجب ان يكون المشبه فى صورة الاستعارة بالكناية مذكورا بلفظ الموضوع ام لا (الفريدة الاولى) ذهب السلف الى ان المستعار بالكناية بلفظ المشبه به المستعار المشبه للنفس المرموز اليه بذكر

لازمه وجه تسميتها استعارة بالكناية اومكنية ظاهر واليه ذهب صاحب الكشاف وهو المختار الفريدة الثانيه يشعر ظاهر كلام السكاكى بأنها لفظ المشبه المستعمل فى المشبه به بادعاء انه عينه واختار رد التبعيه اليها بجعل قرينتها استعارة بالكناية وجعلها قرينة لها على عكس ماذكره القوم فى مثل نطقت الحال من ان نطقت استعارة لدلالة والحال قرينه ويرد عليه ان لفظ المشبه لم يستعمل الا فى معناه فلا يكون استعارة وهو قد صرح بان نطقت مستعار للامر الوهمى فيكون استعارة والاستعارة فى الفعل لاتكون الا تبعيه فلزمه القول بالاستعارة التبعيه الفريدة الثالثه ذهب الخطيب الى انها التشبيه المضمر فى النفس ولا وجه لتسميتها استعارة الفريدة الرابعه لاشبهة فى ان المشبه به فى صورة الاستعارة بالكنايه لايكون مذكورا بلفظ المشبه به كما فى صورة الاستعارة المصرحة وانما الكلام فى وجوب ذكره بلفظ الموضوع له والحق عدم الوجوب لجواز ان يشبه شئ بامرين ويستعمل لفظ احدهما فيه ويثبت له شئ من لوازم الاخر فقد اجتمع المصرحه والمكنيه مثاله قوله تعالى فاذاقها الله لباس الجوع

والخوف فانه شبه ماغشى الانسان عند الجوع والخوف من اثر الضرر من حيث الاشتمال باللباس فاستعير له اسمه ومن حيث الكراهية بالطعم المر البشيع فيكون استعارة مصرحة نظرا الى الاول ومكنية نظرا الى الثانى ويكون الاذاقة تخيلا العقد الثالث فى تحقيق قرينة الاستعارة بالكناية ومايذكر زيادة عليها من ملايمات المشبه به فى نحو قولك مخالب المنية نشبت بفلان وفيه خمس فرائد (الفريدة الاولى) ذهب السلف الى ان الامر الذى اثبت للمشبه من خواص المشبه به مستعمل فى معناه الحقيقى وانما المجاز فى الاثبات ويسمونه استعارة تخييلية ويحكمون بعدم انفكاك المكنى عنه عنها واليه ذهب الخطيب (الفريدة الثانية) جوز صاحب الكشاف كونه استعارة تحقيقية لما يلايم المشبه كما فى قوله تعالى (الذين ينقضون عهد الله) حيث استعير الحبل للعهد على سبيل الكناية والنقض لابطاله (الفريدة الثالثة جوز) السكاكى كونه مستعملا فى امر وهمى شبيه بمعناه الحقيقى ويسميه استعارة تخييلية ولا يخفى انه تعسف (الفريدة الرابعة المختار) فى قرينة المكنية انه اذا لم يكن للمشبه المذكور تابع يشبه رادف المشبه به كان

بالنسبة الى الانسان والرسم التام وهو الذى يتركب عن جنس
الشئ وخواصه اللازمة كالحيوان الضاحك فى تعريف
الانسان والرسم الناقص وهو الذى يتركب عن عرضيات
تختص جملتها بحقيقة واحدة كقولنا فى تعريف الانسان انه
ماش على قدميه عريض الاظفار بادى البشرة مستقيم القامة
ضحاك بالطبع * القضايا * القضية قول يصح ان يقال لقائله
انه صادق فيه او كاذب فيه وهى اما حملية كقولنا زيد كاتب
واما شرطية متصلة كقولنا ان كانت الشمس طالعة فالنهار
موجود و اما شرطية منفصلة كقولنا العدد اما زوج او
فرد والجزء الاول من الحملية يسمى موضوعا والثانى محمولا
والجزء الاول من الشرطية يسمى مقدما والثانى تاليا والقضية
اما موجبة كقولنا زيد كاتب واما سالبة كقولنا زيد ليس
بكاتب وكل واحد منهما اما مخصوصة كما ذكرنا و اما كلية
مسورة كقولنا كل انسان كاتب ولا شئ من الانسان بكاتب
واما جزئية مسورة كقولنا بعض الانسان كاتب و بعض
الانسان ليس بكاتب واما ان لا يكون كذلك وتسمى مهملة

كقولنا الانسان كاتب والانسان ليس بكاتب والمتصلة
امالزومية كقولنا ان كانت الشمس طالعة فالنهار موجود
واماالتفاقية كقولنا انكان الانسان ناطقا فالحمار ناهق
والمنفصلة اماحقيقية كقولنا العدد امازوج واما فردوهي
مانعةالجمع والخلومعا واما مانعةالجمع فقط كقولنا هذاالشي
اماحجراوشجر واما مانعة الخلو فقط كقولنا زيدام
ان يكون فى البحر واما ان لا يغرق وقد تكون المنفصلة
ذوات اجزاء كقولنا العدد امازائد او ناقص اومساو
التناقص * هواختلاف لقضيتين بالايجاب والسلب بحيث
يقتضى لذاته ان يكون احداهما صادقةوالاخرى كاذبة كقولنا
زيدكاتب وزيدليس بكاتب ولا يتحقق ذلك الا بعداتفاقهما
فى الموضوع والمحمول والزمان والمكان والاضافة والقوة
والفعل والجزءوالكل والشرط ونقيض الموجبةالكلية انماهي
السالبةالجزئية ونقيض السالبة الكلية انماهى موجبةالجزئية
كقولنا كل انسان حيوان بعض الانسان ليس بحيوان ولا شيء
من الانسان بحيوان بعض الانسان حيوان والمحصورات

لا يتحقق التناقض بينهما الا بعد اختلافهما فى الكلية والجزئية
لان الكليتين قد تكذبان كقولنا كل انسان كاتب ولا شئ
من الانسان بكاتب والجزئيتين قد تصدقان كقولنا بعض
الانسان كاتب وبعض الانسان ليس بكاتب * العكس *
وهو ان يصير الموضوع محمولا والمحمول موضوعا مع بقاء
السلب والايجاب بحاله والتصديق والتكذيب بحاله والموجبة
الكلية لا تنعكس كلية لانه يصدق قولنا كل انسان حيوان
ولا يصدق كل حيوان انسان بل تنعكس جزئية لانا اذا قلنا
كل انسان حيوان يصدق قولنا بعض الحيوان انسان فانا نجد
شيئا موصوفا بالانسانية والحيوانية فيكون بعض الحيوان
انسانا والموجبة الجزئية ايضا تنعكس جزئية بهذه الحجة والسالبة
الكلية تنعكس كلية وذلك بين بنفسه فانه اذا صدق قولنا
لا شئ من الانسان بحجر صدق قولنا لا شئ من الحجر بانسان
السالبة الجزئية لا عكس لها لزوما فانه يصدق قولنا بعض
الحيوان ليس بانسان ولا يصدق عكسه * القياس * وهو
قول مؤلف من اقوال متى سلمت لزم عنها لذاتها قول آخر

وهو اما اقترانى كقولنا كل جسم مؤلف وكل مؤلف محدث
فكل جسم محدث واما استثنائى كقولنا ان كانت الشمس
طالعة فالنهار موجود لكن الشمس طالعة فالنهار موجو
ولكن النهار ليس بموجود فالشمس ليست بطالعة والمكرر
بين مقدمتى القياس يسمى حدا اوسطا وموضوع المطلوب
يسمى حدا اصغر ومحموله يسمى حدا اكبر والمقدمة الذ
فيها الاصغر تسمى الصغرى والتى فيها الاكبر تسمى الكبرى
وهيئة التأليف من الصغرى والكبرى يسمى شكلا
والاشكال اربعة لان الحد الاوسط ان كان محمو
فى الصغرى وموضوعا فى الكبرى فهو الشكل الاول وا
كان بالعكس فهو الرابع وان كان موضوعا فيهما فهو الثالث
او محمولا فيهما فهو الثانى فهذه هى الاشكال الاربعة المذكور
فى المنطق والشكل الرابع منها بعيد عن الطبع جدا والذى
عقل سليم وطبع مستقيم لا يحتاج الى رد الثانى الى الاو
وانما ينتج الثانى عند اختلاف المتقدمين بالسلب والايجا
والشكل الاول هو الذى جعل معيار العلوم فنورده ههنا ليجع

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي انبت دوحة العلم في صدور العلماء وجعل ثمارها انوار احكام الشريعة الغراء اللهم رب الارباب مالك الرقاب منزل الكتاب محق الحق وملهم الصواب الذي احاط بكل شي علما ونصب من مصنوعاته على كمال قدرته علما صل وسلم على افضل من انزل اليه الكتاب واوتي الحكم وفصل الخطاب محمد الذي اثمر بفيض من فيضه افنان الفنون واحيى دوارس الفضل حتى درسوها من الشروح والمتون وعلى اله الاوتاد وصحبه الاقطاب الذين اجازوا من استجاز بجواز ندائهم الى مجاز الحقيقة بالارشاد والتكميل واجاروا من استجار جوار

ناديهم من اهل الجور والفساد بالصفح الجميل وهب
لنا من لدنك رحمة انك انت الوهاب منك المبدأ واليك
المآب اما بعد فيقول الفقير العبد الضعيف الى عفو
ربه الصمد غبار اقدام الفضلاء وعثار مسالك
الصلحاء الحاج حافظ محمد على بن نور الدين المناستيرى
اوصله الى معرفته اجل النعماء واكمله بدوام عبوديته
شكر الآلاء ان انفس ما صرفت اليه نفايس الاعمار
وشمرت الساق بالجد والجهد فى تحصيله فى الليل
والنهار واحسن ما يدور عليه سعادة الدارين
وينزل لديه كرامة المنزلين فضيلة العلم الذى
يتجلى لمن قام به كل مبهم وبه يصير العالم نموذج
العالم وهو ملكة ملك بها الفضل على الملك
وارتفع قدره باقل من فلكة المغزل على الفلك
يرشدك الى هذا السر الاسمى قوله تعالى وعلم آدم
الاسماء وقال الله تعالى فلما جاوزا قال لفتيه آتنا
غدائنا لقد لقينا من سفرنا هذا نصبا الى قوله

قال له موسى هل اتبعك على ان تعلمن مما علمت رشدا
وقال الله تعالى قل هل يستوى الذين يعلمون والذين
لا يعلمون وقال الله تعالى انما يخشى الله من عباده العلماء
والفقهاء امناء الرسل والعلماء ورثة الانبياء
وورد عن سيد الاصفياء انه قال صلى الله تعالى عليه وسلم
من سلك طريقا يلتمس فيه علما سهل الله له طريقا فى
الجنة وان الملائكة لتضع اجنحتها لطالب العلم
رضاء بما يصنع وان العالم يستغفر له من فى السموات
ومن فى الارض حتى الحيتان فى الماء والادلة النقلية
والعقلية فى هذا الباب كثيرة ولتحصيله اسباب شتى
واقدمها العقل السليم عن الآفات ولا بد للعقل من الا
سناد الى الاستاد حتى يأتيه اليقين قالوا الاسناد
من الدين ولولا الاسناد لقال من شاء ما شاء ولهذا لم يزل
السلف يركبون على غارب الاغتراب للتشرف بهذا
الشرف وان ممن لاحظته العناية الربانية وحفته
الهداية الرحمانية حتى حضر مجلس هذا الادنى

واعتنى فى تحصيل الفنون بالجد الاعلى ونال منها النصيب
الاوفى المولى العالم الفاضل والعامل الكامل شكر الله
سعيه اعنى به حافظ رجب ابن ذالنون المناسترى افاض الله
عليه عرفانه الجلى والخفى منبعثا من ينابيع الحكمة
فى بداية نشره وشرفه بفيوضات قدسه ولطايف
انسه فى نهاية امره ووفقه لما يحبه ويرضاه وجعل
اخره اولى من اولاه ثم طلب منى الاجازة لانه اوفى مدة
الاخذ بحسب العادة ظنا منه انى اهل لذلك مع علمى
انى لست من رجال تلك المسالك فحسنت ظنه فاجزت
له بان يروى مايسوغ له وعنى روايته من جميع العلوم
نظرية وعملية نقلية وعقلية حديثا وتفسيرا
اصولا وفروعا رجاء دعوة منه فى ظهر الغيب وعملا
بقوله عليه السلام من كثر سواد قوم فهو منهم
وحديث من رضى عمل قوم كان شريك من عمل به
وشاهده من تشبه بقوم فهو منهم قال السهروردى
فتشبهوا ان لم تكونوا مثلهم ان التشبه بالكرام

فلائح ويسند الى ما وقع ابتداؤه منى فى اى وقت شاء
فى اى مكان شاء على اى شخص يشاء بشرط ان يراعى الشروط
المعتبرة عند اهل الرواية والدراية وان يقدم
المقدمات التى لا مخلص عنها فى البداية والنهاية وانى
قد اخذت هذه العلوم عن منبع عيون العلماء ومطلع
شموس الفضلاء سلطان المحققين وبرهان المدققين
فافاضنى الفياض العليم مما افاضه بوجهه الكريم
الا وهو السيد شريف احمد بن محمد المفتى فى المناستر طيب الله
ثراه وجعل الجنة مثواه المجاز عن الشيخ الجليل العالى التقى
والورع النقى الكامل المحقق والفاضل المدقق الا وهو
مصطفى بن عثمان الطربرونى المفتى فى المناستر وهو المجاز له
من التفسير والحديث واصولهما والكلام والبلاغة
وغيرها من العلوم النقلية والعقلية من ائمة الاعلام
منهم سيد العلماء وفهامة الفضلاء الاذكياء المشتهر
فى المشارق والمغارب لم يسمع الاذن مثله فى الاعصار
وما رأت نحوه الابصار بل هو معجزة من معجزات رسول الله

صلى الله تعالى عليه وسلم اعنى به حسينا بن حسين
الاسيلغونى العريف بقنوى تغمد الله عليهما بالطف
والسعادة الابدى وهو عن شيخه محمد الصادق
الارزنجانى المعروف بمفتى زاده طيب الله ثراه وعن
عمر بن محمد القسطمونى وهو قد اخذ العلوم الشرعية
والآلية عن الاساتذة الاجلاء والفحول الفضلاء منهم
محمد القسطمونى المشتهر بنورى زاده ومنهم
النحرير الكامل اسماعيل الكلنبوى ومنهم المحقق
عمر الكمشخانه وى والثالث قد اخذ العلوم عن المحقق
السيد عبد الوهاب بن حسين الامدى المجازله عن
شيوخه وعن المدقق العريف باحمد القازابادى
عن محمد التفسيرى بسنده الواصل الى ابى حنيفة اكرمه
الله تعالى بالطافه الحميدة ومنهم العالم المحقق العامل
الكامل والمدقق الفاضل الحاج عمر افندى الاقشهرى
العريف بدرس وكيلى وهو عن شيخه محمد الصادق
الارزنجانى عن شيخه محمد منيب افندى العينتابى

الآخذ عن الحافظ اسماعيل القنوى عن الشيخ عبد الكريم
الآمدى عن الشيخ عثمان الدوركى القيصرى عن الفاضل
المشارى القيصرى عن مولانا رجب افندى الامدى
عن النحرير عبد الرحمن الآمدى عن مولانا جلى الدين الامدى
ومحى الدين وهما عن محمد الشروانى عن مولانا حسين الخلخالى
عن مولانا ميرزاجان عن الفاضل جمال الدين محمود الشيرازى
عن العلامة جلال الدين الرومى عن محى الدين الكشكنارى
عن استاد العالم خاتم المحققين السيد الشريف الجرجانى
عن مولانا مبارك شاه عن المحقق قطب الدين الرازى
عن العلامة قطب الدين الشيرازى عن المحقق نصير الدين
الطوسى عن كاتب القزوينى عن الامام فخر الدين الرازى
عن الامام حجة الاسلام الغزالى عن ابى المعالى عبد الملك
ابن يوسف الجوينى عن الامام الهمام ابى طالب المكى رحمهم الله
تعالى واسكنهم فى غرف الجنان واما سندنا فى الفقه
والتفسير فعن الشيخ محمد الصادق الارزنجانى عن شيخه
محمد افندى اليمانى الازهرى عن الشيخ عبد الرحيم والشيخ

عبدالحی فا الشیخ عبدالرحیم عن الثوری عن عمر بن نجیم
عن العلامة شهاب الدین احمد بن یونس الشهیر بالشبلی
عن العلامه عبد البر ابن شحنة عن المحقق ابن الهمام
عن الشیخ سراج الدین عن الکنانی عن الشیخ علاء الدین
السیرامی عن السید جلال الدین شارح الهدایة عن شیخه
علاء الدین عبد العزیز البخاری عن حافظ الدین الکبیر
صاحب الکافی والکنز عن العلامة شمس الدین الکردری
عن برهان الدین صاحب الهدایة عن شمس الائمة
السرخسی عن شمس الائمة الحلوانی عن الفاضل ابی
علی النسفی عن ابی بکر محمد بن الفضل البخاری عن الامام
عبد الله السبذمونی عن امیر عبد الله بن ابی حفص
البخاری عن ابیه عن الامام محمد بن حسن الشیبانی
وهو عن الامام ابی حنیفة وابی یوسف رحمهما الله
تعالی وابو حنیفة عن حماد بن ابی سلیمان عن ابراهیم
النخعی عن علقمة عن عبد الله بن مسعود رضی الله
تعالی عنه وابن مسعود عن رسول الله صلی الله تعالی علیه

وسلم وهو عليه السلام تلقى عن جبريل عليه السلام
وهو عن الله تبارك وتعالى اما سندنا فى الحديث فمن
الشيخ الحاج مصطفى افندى جهارشنبوى وهو عن
شيخه سعيد الجهارشنبوى عن شيخه محمد العينتابى
الامدى عن الشيخ محمد اليمانى عن العلامة خليل
اللقانى والشيخ محمد الزرقانى والشيخ احمد الشافعى وهم
اخذوا عن ابراهيم اللقانى ومحمد الباهلى عن سالم السنهورى
عن نجم الدين الغيطى عن زكريا الانصارى عن حافظ
ابن الحجر صاحب الفتح عن ابرهيم التنوخى عن احمد
بن ابى طالب عن ابى عبد الله عن ابى الوقت عبد الاول بن عيسى
الهروى عن ابى حسن الداودى عن عبد الله ابن احمد ابن حمويه
عن محمد بن يوسف الفربرى قال اخبرنا محمد بن اسماعيل
البخارى بسنده المشهور الواصل الى رسول الله صلى الله
تعالى عليه وسلم اما سندنا فى اصول الحديث فيعلم
مما نقلنا واما سندنا فى مشارق الانوار فاغنيناه عن
الذكر بذكر اصله ولنقتصر من ذكر السند على هذه الكتب

نفعنا الله تعالى بها وبهم امين ثم اوصى نفسي واياك مع
سائر الاحباب بما اوصى به الله تعالى عامة انبيائه وكافة
اوليائه والنبي صلى الله تعالى عليه وسلم خلص اخوانه
واعزة اصحابه من تقوى الله فانه رأس كل شيء ومآل كل
بضاعة ومراتبها المتفاوتة معلومة فعليك باعلاها
ولا يتحصل ذلك الا بترك كل ما لا بأس به لئلا يقع فيما فيه
بأس وترك كل ما لا يعنيه كما روى عنه عليه السلام
علامة اعراض الله تعالى عن عبده اشتغاله بما لا يعنيه
فلا يضيع ذرة من وقته بصرفه الى ما لا يعنيه والا لطال
حسرته يوم القيمة ويلزم التوقي عن الشبهات
في الاكل واللبس والسكنى وتطهير القلب عما سوى
الله تعالى وانارته باشتغال ذكر الله تعالى الى ان يصل
الى الفناء في الله وذلك انما يحصل ويسهل بالخلوة والرياضة
وترك صحبة الخلق سيما عوامهم باشتغال صحبة الحق
والاشتغال بتزكية النفس وتهذيب الاخلاق و
فرط التجانب عن اسباب الشهرة فان الشهرة آفة

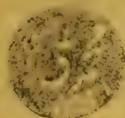
وقلل من الاخوان ما قدرت فان اقل ضرر هم استراقهم
وقتك الذى هو رأس مال كل بضاعتك فانه لن يعطى
لك اعز منه تنال به كل عز وشرف لا غاية له ولا نهايه
ولو اضيع ذرة منه لفات بلا خلف بل جميع الملوك كلها
لو صرفوا خزائنهم وبذلوا جهدهم مع عساكرهم
لا يقدرون على ان يعيدوا تلك الذرة فلا تضيع مثل
هذا الوقت العزيز بالصرف الى الميولات الفاسدة
والاهواء الشيطانية ولا تجعل نفسك منكوسة
فى مهاوى هذا الرجس والزور يجب رأس كل خطيئة
واطلب العز فى خدمة مولاك ولا تطلب عن الدنيا
واهلها والا فلا تحصل شيئا من الدنيا بل لا تنفعك
عن الافتقار فى كل احد والذل فى مدة عمرك وتوكل
على بارئك فى امر دنياك مستغنيا عما سواه فيعزك
ويجعل كل عبد عبيدك كما فى الحديث القدسى يا دنيا
اخدمى من خدمنى واتعبى من خادمك وهذا من المجربات
المشاهدة وقد قال عليه السلام اعمل لدنياك بقدر

مقامك فيها واعمل لآخرتك بقدر بقائك فيها واعمل لله
تعالى بقدر حاجتك اليه واعمل للنار بقدر صبرك عليها
وفي الحديث كفاية لأهل النصيحة بل قيل انه زبدة علوم
الاولين والاخرين ونتيجة غاية حكم الانبياء والمرسلين
وعش ما شئت فانك مفارق واعمل ما شئت فانك مجزى به
فلا تجعل الصالحات الباقيات فداء الفانيات الزائلات
ولا تكن من الذين استبدلوا الذى هو ادنى بالذى هو خير
لأن ذلك كله لا يعدل عند الله جناح بعوضه وتأمل
قوله تعالى استعيذ بالله ما عندكم ينفد وما عند الله باق
فخالف نفسك لحطام الدنيا باكتساب ما يونسك فى
قبرك ويوصلك الى الرفاقة مع المنعم عليهم من النبيين
والصديقين والشهداء والصالحين تخالف الجمهور
من تبع هواه من اهل الدنيا واياك والصحبة معهم وميو
لانهم من الزخارف والزهرات فهل يسلم من يشاركهم
فانه لا خير فى كثير من نجويهم وهل يغر اللبيب بغرورهم
وكان ايديهم يدا امانة وعارية وعز الدنيا ذل وذلها

شرف ونعمها نقم ونقمها نعم منحها مع المحن محرم وسرورها
مع الحزن توأم وكن مع الخلق على حسن معاشرة بالرحمة
بالحلم والتودد والشفقة وعفو من ظلم واساء واحسانه
والتواضع والرفق واللين وكظم الغيظ ودفع الغضب
ما قدرت وتأمل قوله تعالى لحبيبه صلى الله تعالى عليه
وسلم فبما رحمة من الله لنت لهم ولو كنت فظا غليظ
القلب لانفضوا من حولك الآية كيف اثنى على همر بلينه
لهم وكيف جعل سببه من اثار رحمته وكيف اشار الى
سبب الجمع عليه وعدم التفرق لديه واقض حاجاتهم
ما دام في وسعك بالمال والنفس والروح وقد قال
عليه الصلاة والسلام افضل الاعمال بعد الايمان بالله تعالى
التودد الى الناس ويكفي في هذا الباب حديث جامع الصغير
افضل الفضائل ان تصل من قطعك وتعطي من حرمك
وتصفح عمن ظلمك وفي رواية تحسن من اساء اليك
وليكن صحبتك مع العلماء سيما فقرائهم وعليك التأدب
بآدابهم والانجذاب من حالاتهم وسيرهم وتوقيرهم

وتكثير قضاء حاجاتهم واعلم ان الحكمة الكبرى
والغاية القصوى من تخمير طين آدم عليه السلام
مقصورة على العبادة والاتفاق على ان افضلها فى
الفضائل هو تلاوة القرآن سيما فى الصلوة خصوصا
فى التهجد والافضل من القرآن ما يتعلق بذكره تعا
لانه على قدر مذكوره تعالى واجتهد كل اجتهاد
على دوام عبوديته فى افضل عبادته بدوام الخضوع
بالله كى تصل الى لقاء الله تعالى عز وجل وعلا وهو
اقصى المقاصد واسنى المآرب ورزقنا
وفقنا كون آخر كلامنا
لا اله الا الله محمد رسول الله
صلى الله تعالى عليه وسلم
تسليما كثيرا
تمت
سنة ١٢٢٢
رجب ١٥

هذه صورة اجازتي وسندي في الكتاب والسنة وفي
شرعيات العلوم وعقلياتها وادبياتها عمل اجازني
كل من هؤلاء الفحول فاجزت الفاضل الحاج حافظ رجب
ابن ذا النون المسترى وفقنا الله واياه في الدارين امين
وانا الفقير الحاج حافظ محمد علي ابن نور الدين المسترى
المدرس بمدرسة جامع عتيق بمدينة مسترقد ووقع هذه
الاجازة سنة ١٢٧٧ شعبان المعظم ٢١

سنه‌در کفر یله علوده اولو بده ثمدی برساعت ایچنده سؤال حساب وعذاب عقابدن خلاص اولوب بن برساعته‌قدر اوله‌جغم دیمکله کرامت وشهادت کلمه‌سنی اجرا ایده‌رك حسن خاتمه ایله‌دخول اولین اوله‌رق جنة کیره‌جکنه ینارم دیدیکی کبی بردقیقه مؤمن ومحمدی اولمق برحبه‌در ولکن برقبه دکری وار دخی برآن مقداری نوع بنی ادمه کفر براقچه‌در که دار ینده خائب خاسر نار الانبار عذاب الیم کرار غضب ملك الجباری صاتون الور نتکم شیطان پرعصیانك ماوقعه‌سی کبی زیرا شیطان بد طغیان درتدنجی قات کوکلر خلق اولندیغی وقت خلق اولنوب اولوقتدن سجده امر شریفنه کلنجیه قدر بلکه بیك ملیون سنه‌لر یر یوزنده جناب حقه عبادت ایدوب یر یوزنده شیطانك سجده ایتمدیکی ایکنه اوجی قدر یر قالمیوب یر یوزینی عبادتله طولدردیغندن جناب حق درجه‌سنی عالی قیلمغله برنجی قات کوکه چیقاروب اوراده کذلك نیجه یوز بیك یللر عبادتله یدنجی قات کوکاری کچوب اعلای علیین ومقام مقربینه ترقی ایتمش وعزازیل نامنی قزانمش ایسه‌ده آدم علیه‌السلامه سجده امر خطا بیله مخاطب اولمیوب غرور واستکبار وتوفیقسزلغندن برلحظه‌ده قلبیه بن نوردن خلق اولندم نور عالیدر حضرت آدم سافل اولان طوپراقدن خلق اولندی لایق اولان ادنی اعلایه سجده ایتملی ایدی حالبوکه ادنا ایچون اعلایه سجده امری بوعدالت دکلدر ملاحظه‌سی کندینی کفره القا ایله عز شرفی وسعادت ابدیه‌یی غائب ایدوب ابدی وسرمدی غضب باری ومأبد نار انباره مستحق اولدیلر بونلردن آکلاملی که ایمان ایله کفر بیننده نقدر مخالفت واردر ای موحدلر بودین مبین احمدیه‌نك قدر شرفنی بزلر بوکارخانه‌ده لایق وجهله اکلایامیوب انجق جمعیة عظما ومحکمهٔ کبراده اکلیاجاغز ولکن اولزمان بزم چانطه‌لر یمزده بولنان ایواه سرمایه‌لری بزلره فائده ویرمیه‌جکدر جناب اعظم مخلوقات افندمز

حضرتلری (هلك المسوفون) بیوردیلر یعنی برآدم برشیئك فنالغنی بیلوب بوفی‌الحقیقه فنادر انشاءالله ایلروده ترك ایدرم دیانلرهلاك اولدی بیوردیلر فی‌الحقیقه واصحاب فحشیاتدن چوق کشی کوردم عجزلرینی بیلوب انشاءالله ایلروده توبه وترك ایدرم دیانلر ترك وتوبه نصیب اولمدن اولدیلر ای محمدیلر بزلره نه اولدی اغزلریمزحقی سویلیوب وقلبلریمز تصدیق ایتدیکی حالده فعلیاتنده تکاسل ایدریز جناب اکرم عالم افندمز حضرتلرینك بیورمش اولدیغی برحدیث شریف مألیدرکه بنم امتمك منافقلری دیللری ایله طوغری سویلیوب وقلبلری ایله تصدیق ایلیوب فعلیاتنده تکاسل ایدنلردر ای موحدلر خرشید محمدی اهل ایمانی قوامه وکماله کتورر اکر اهل ایمان اهل‌الله افندلریمز کبی خرشید محمدیه‌یه طالب ونورمذکوره واسطه‌سیله کندیلری اللهه کوسترمکه راغب اولسلر ایدی اهل‌الله عظام حضراتی کبی ارشاد بلیغ وتربیهٔ اکملدمحمدی ایله قوام وکماله رك قبول دائرهٔ بارکاهه بسط قدم ایدرلرایدی زیرا کونش خرشید محمدیدن افراز اولمش برمفرزهٔ قلیله وشرذمهٔ ضعیفه ایکن اشیایه قوام وکمال ویرویده اکمل اولان نور خرشید محمدی مؤمنینی نصل قوامه کتورمز عجبا مخلوقاته نور محمدیدن اعظم نه وارکه عجبا وحتی جناب قادر قیوم حضرتلری قرأن اعظمنده وفرقان بلاغت اکرمنده (والضحی) بیوردی مفسرین کرامدن بعضیلر ضحی‌دن مراد نور عظیم قلب محمد علیه‌السلامدر جناب حقك ضحی بیورمدن مراد الهیه‌سی جمیع حالده مولی‌سیله برابر ساکن اولوب ضیاسنك ونوریننك چوقلغندن ایچون ضحی تسمیه اولنان قلب محمده بن قسم ایدردم دیمك اولدیغندن نور خرشید محمدی‌یی وقلب لطیف احمدیدن بیوك برشی یوقدر ای موحدلر بطلهٔ قریشدن برطاقم حریفلرك جناب اعظم مخلوقات علیه اکمل التحیة واتم التسلیمات افندمز حضرتلرینك شان شرف نبوتلرنده برطاقم هزیان مقاللرینه مبنی جناب قادر مطلق

وقتی وقت اجابت اولدیغندن سوی والای سبحانی وطرف اللهیدن بر منادی
ندا ایدوب درکه ای نوع بنی ادم هر کمکه بوانده ربیسندن هیچ برشی
سؤال ایدوب استیان یوقیدر وربیسی تعالیدن هیچ کناهلرینه مغفرت
طلب ایدن یوقیدر دخی توبهٔ استغفار ایدن یوقیدر دخی عصیانلرینه
ندامت ایدن یوقیدر ای عبادالله سزلره تعجب اولنور که سزلر بومبارك
وقتده غفلت اوزره یاطور سکز قلقوب توبهٔ استغفار وندامت خوب
کار ایدرك بومغفرت اولنه‌جق وقتی بیهوده کچورمیك اکاه اولوب
بو برکاتدن محروم اولمیك دیر چونکه سحر وقتی عرش اعظم اوچ
شیدن ایچون صارسیلور برنجی سحر وقتی اهل سحر اولان عاشقین
صادقین اولنلرك عباداتلری واسطه‌لریله جناب حقه ملاقاتلری فرحلقلر-
ندن عرش اعظم حرکت ایدر ایکنجی مذنبین مستغفرینك اه انینله
اغلایارق قلب خلوصله جناب حقه صغینه‌رق ایتش اولدیغی توبهٔ
استغفارلری انلرلر ... عرش صارصیلور اوچنجی برطاقم ادملرکه
کندیلری اوزرلرنده طاغلر قدر کناهلری اولوب او کناه سببیله یوم
قیامت وحشر ندامتده رذیل و بدنام ومغضوب جناب دیان اوله‌رق
چوق وقتلر عذاب جناب الهیده بوانه‌جغنی بیلوب وسحر وقتی برکره توبه
جناب الله کندینی عفو ایده‌جکنی بیلورکن کیجه صباحلره قدر اویویان
دملره عرش اعظم غضبندن صارصیلور جناب الیاس علیه السلامدن
روایت اولنور وقت تمام اولوب عزرائیل علیه السلام قبض روحه
کلدکاری وقت الیاس علیه السلامپك بر زیاده بکا ایله اغلامغه باشلادیغندن
عزرائیل علیه السلام دیرلرکه نه اغلارسك بو فانی دنیادن خلاص اولوب بر بکه
سلامت ایده‌جکسك دیدکارنده یا عزرائیل بن بومدن اغلامم شونلردن
اغلرد ایچون اغلارم قیشك اوزون کیجه‌لری و یازك اوزون کونلرندن
ایلاجغم ایچون اغلارم زیرا یازك اوزون کونلری اوروج طوتوب
قیشك اوزون کیجه‌لری صباحلره قدر نمازلر قلوب بم اولان

محبوبمه مناجات لذتندن دور اولاجاغم وهیچ بیهوده نیجه
بیك ییللر طوپراق التلرنده ر بمدن غافل وعبادتندن لذت الیماجاغمه
اغلارم دیدكاری وقت جناب خدادن عزائیل علیه السلامه برندا
كالدیكی كه یاعزرائیل الیاسك روحنی قیامته قدر قبض ایتمهز یرا بنم خدمتمده
محبتی اولوب بنمله متلذذ اولدیغندن ایچون ای موحدلر كیجه قالقوب
نماز قلمق پك عالی برهمتدر لایق اولان انسان نفسنه بویله عالی نعمتلر
ایتمه‌لیدر زیرا كیجه قالقوب نماز قلمق عبده الله طرفندن برسعادة ابدیدر
ای موحدلر اهل اللهدن بعضیلری كیجه نمازی معنیده انسانك روحی
وبعضیلر معنیده روحك غداسیدر دیدلر اگر برادم كیجه نمازینی التزام
ایتمز ایسه معناده اولورویاخود روحك غداسی اولدیغی حالده روح
ضعیفلیوب قوامه كتورمش اولدیغی جسد مختل اولور چونكه جناب خدا
حضرتلری انسانك یدنه ارادهٔ جزئیه ویرمك مناسبتیله انسانی خیر
وشر اشلمكده مختار قیلندیغندن انسانك ایسه تصرفده مكلف اولدیدخی وجود
انسانیده ایكی طرف واردر بری لطیف اولوب كوزه كورنمیان
روحدر ایكنجی كثیف وظلمانی اولوب كوزه كورینان جسددر
چونكه انسانك لطیف اولان روحی ایچروده وكثیف وظلمانی اولان
جسدی طشرده اولدیغندن اگر برادم اوامر علیهٔ سبحانی وبرطاقم
صلوة لیل كبی نوافله دوام ایدر ایسه روح قوت بولوب جسد
ضعیفلنور نته‌كم اهل الله كرام افندیلریمز كیمكه جسد ضعیفلندرمك
جهتلریله درجهٔ انكشافه بسط قدم بیوردیلر وخصوصیله جناب اعظم
كائنات علیه افضل التحیات افندمز حضرتلری كندیلرك روحلری روح
مخلوق سائره اوزرلرینه ضیعفی جلادة تفوق ایدوب كندیلری عبادت
جهتیله دخی انام اوزرلرینه عالی اولدقلرندن عبادت شریفلری روح
لطیفلرینه قوت ویرمكله روحك انتشار جسدده بولنان جسد شریفلرینی
ضعیفلندیروب بلكه محو یله یاتون بتونه محض عین نور قلدیغندن

٢٤ رهبر نجات

ه اسرى وقاب قوسين اوادناده جناب واجب الوجود حضرتلرينى
ن كوز يله كورديلر چونكه جناب موسى عليه السلامه (لن ترانى) بيورلدى
كر موسى عليه السلام جناب حق رؤيت طلبنده كورمسى لازمكالسه باش
وز يله كوره جكندن طرف ومكان اثباتى لازم كلور ايدى حاشا جناب حق
رف ومكاندن مبرادر اما جناب اكرم مخلوقات افندمز محض نور اولديقلرندن
كارينى نصل كوررلر ايسه آرقه وهر طرفى او يله كورررلر ايدى اى طالب خدا
لان موحدلر سزلره اعلام ايده رمكه جناب اكرم عالم صلى الله عليه
سلم افندمز بو مخلوقاتك كزيده وخلاصه سى اولوب اوكا امر بيورمش
اديغى عبادتده عبادتلرك كزيده سى اولديغنه اصلا شك يوقدر ديمككدر كه
ناب حقه يرنجى وصلت اوكزيده اولان عبادتله اولور چونكه كيجه نماز قلمغى
ناب واجب خاصة بنى محترم صلى الله تعالى عليه وسلم حضرتلرينه فرض
وروب عباد سائره يه فرض بيورمدى هر نقدر فرض بيورمدى ايسه ده محبة
لام برادم بيارايسه امر يله مكلف اولاندن البته افضلدر اى موحدلر
زلره اعلام ايده رمكه جناب واجب الوجود حضرتلرى قرآن جليلنده
بيب اديبى مصطفى صلى الله تعالى عليه وسلم افندمزه كيجه لرى احيا ايله امر
وردى بو احياء ليل مقبل عارف ومقبل صادق ايچون قربت الى الله يه يك
صح بر كوزل يولدر اى امة مرحومه بزلره تدبير سزونه مرحمت سزادملرز
ادم دنيوى واخروى هر نكه ايشه تشبث ايدر ايسه اكا تدبير شرطدر خصوصيله
لرك دعوا سنده بولنديغمز اخرت يوجيلغى اخرت يوجيلغنك شرط
عظمى تدبير حسنه وملاحظهٔ مستحسنه در زيرا انسانيتده مشترك
اولدقلرى مقدم كچن صالحيندن آخرت يوجيلرى بزلركبى صويو نوب دوكنوب
بجه لك عنتارى وفسى اراءه قلرندن صكره اوزرنده بر پارمق طوزلى جزملر له يا
وب صباحلره قدر كيده جك اولدقلرى يوللرنده خرسيز وسائر اخافلرندن ناشى

تدبیر حسنه وملاحظهٔ مستحسنه لره صیرورت ایده رك تدبیرمذ...
سایه سنده مهلکات طرفی وخرسزلردن وارسته وامین اولدقلری...
قبول دائرهٔ عزته کیروب وصلت جناب پروردکاره مظهر اولدیو...
موحدلر بونلردن اکلاشیلان مرید ایله مراد دخی طالب ایله مط...
دخی عاشق ایله معشوق دخی یار ایله یاران بینلرنده کیجه مانع وحیـ...
ایدر اغیار اولمدیغندن حبیب ایله محبوبك صلتی کیجه مخصوص او...
(حکایه) ابراهیم خواصدن روایت اولنوب درلرکه برکون بـ...
چارشوسنده کزمکده ایدم برکوله نك النده تلال طتوب بوکولهٔ عیـ...
برابر الورومی دیکه ندا ایده یور ایلرو واروب یامنادی بوکوله نك عیـ...
ندر دیدکده منادی جوابنده بونك عیبی اوچ دانه در اولکی کوندوز...
هیچ یمك یمیوب اخشاملره قدر اوروج طوتار ایکنجی صباحلره قـ...
اویومایوب نماز قلار اوچنجی کسه لرله قار یشوب لاقیردی ایتمز ا...
اقتضاسی قدر سویلر دیدکنده بن کوله یه یقین کاوب سن الله...
بیلانلردن سك غالبا دیدکده بکا جوابنده یا ابراهیم اکر بن رب تعالی...
بلمش اولسم اللهك غیری ایله اشتغال ایتمزدم دیدکلرنده اکلادمکه بوکو...
عارفیندن تلاله سوأل ایلدم بونی قاچ غروشه ویره جك سك دیدکده...
تلال بومجنوندر هرنکه ویرسکز ویره جکز دیدکلرنده برمناسـ...
بها ویروب لوجه الله عذاب ایتمك ایچون الدیغمدنصکره بکا یك محبت...
ایدوب زیاده سیله سوندکدنصکره بکا دیدی یا ابراهیم سن بنی دنیـ...
اسیرلکندن خلاص ایدوب عذاب ایلدك همان حق تعالی یوم اخرتده سنی...
جهنمدن خلاص ایلسون دیدی کوزمدن غائب اولدی اطراف اربعه...
باقوب کوره مدم وتحری ایدوب بولامدم صندمکه اولدن یوق ایمش...
جناب واجب الوجود حضرتلری قرآن کنزالاسرار وکلام قدیم بلاغت...
ابرارلرنده (ومن اللیل فتهجد به نافلة لك عسی ان یبعثك ربك مقاما...
محمودا) یعنی حبیب نجیبم ورسول فخیمم کیجه نك بعض وقتنده او یانوب...

دنيا جهتندن كنديه برفرح وسرور ويره جك شيلري
نه ونمكه قالقيشورلر انجق خاطرندن اولوم صوغوقلغي چيقسون
ون وحتي اولوم خاطرلرندن چيقمق ايچون قبره يقين اولان
جنازه جيقان اوي بيله مشئوم طوته رق ترك ايدوب اخر
اولرده اوتوررلر دخي برمحله كيتمك ايچون ايكي يول اولوب
قبرستان يانندن كچوب بردخي اخر يردن كچرسه البته قبرستان جوارنده كه
اخافه ونفرتلرندن ترك ايدوب او بر يولدن كيتمكه مجبوراولورلر
موحدلر ديمك اولور كه انسان وفات ايتدكدن صكره بيچاره اولوب
اللي اوله جقلردر كليك اولمزدن اول بزلرده بولنان بيچاره لك
واللايلغك چاره سنه بقالم مؤمنه سعادت دارين كندي مهلكه سندن
ن اولمق (حكايه) بركون حسن بصري حضرتلرينه بر خاتون كلوب
شيخ بنم دنياده سومش اولديغم بر قزم وار ايدي بوندن برقاچ
مقدم بامر الله تعالى وفات ايليوب كنديلري زياده محبتم اولديغندن
كوره جكم كلوب بر درلو رويامده دخي كوره مديكمدن سزلردن
جا ايدرم رويامده قزمي كورمنك طريقني بكا تعريف بيورك
دكارنده بصري حضرتلري يا خاتون سن بو كيجه يتسو نمازيني
لدقدن صكره يتاجاغك وقت الله رضاي شريفيچون دورت
كعت نماز قيلوب هر بر ركعتنده برر فاتحه وبرر (الهيكم التكاثر)
قويوب نمازدن صكره جناب حقه يا ربي بكا قزمي كوستر
ءكه دعا ايدوب بعده او يقوك كلنجيه قدر صلواة سلامله مشغول
لوب او يقوك كلوب اويوديغكده باذن الله مطلوبك اولان قزيكي
ورسك بيوزندقلرندن صكره خاتون [illegible] كلوب بصري حضر
ينك تعريفي وجهله يابدقدن صكره او كيجه عالم معناسنده
زيني شويله بر فنا حالده كورديكي اوزرنده قطراندن كيسولر
قلرنده آتشدن بوغاغيلر اللرنده كلپچك بوغازنده زنجيرلر زياده سيله

عذاب وعقاب ایچروسنده پك فنا بر پریشان حالده عذاب او
كوردیكنده بر فغان و دهشتله اویانوب طوغری حسن بصری حضر
تلرینك حضورینه كلوب یا حضرت شیخ امریكز وجهله اجرا ایتدم وال
قزمی پك فنا حالده كوردیكمدن زیاده سیله اسف ایدیورم بو
عذابدن قورتولماسنه بر چاره یوقمیدر دیدكلرنده بصری حضرتلری
درقولایی وار سن قزك ایچون فقرایه برشیلر تصدق ایتملیسنكه سنك قزك
عذابدن خلاص اولسون بیوردقلرنده قادین كیدوب تصدق ایتمكده
اولسون او كونك كیجه سی اولدیغی و قتلرده حسن بصری حضرتلری
عالم معناسنده كندی یی جنت اعلا باغچه لرنده كزر كوروب بر عظیم
كوشكه تصادفله انی دخی كیدوب تماشا ایدرلركن ایچروسنده پك مزین
بر روضه كوروب انی دخی تماشا ایتدكلرنده روضه درونده كویا
پارچه سی كبی بر جاریهٔ پاكیزه بر عظیم سریر اوزرنده اوتورمش
باشنده بر نوردن تاج وارقه سنده جنت ایپكلرندن یتمش قات حله لری
كوردیكنده ندا ایدوب چاغردی یا شیخ بصری بنی بیلدكمی بر
شول خاتونك قزی یمكه بنی رؤیاسنده كورمك ایچون سزلره كلوب
رجا ایتدی دیدكلرنده حسن بصری اكلادیكه بر كیجه اول والده سنك
عذاب وعقابده كوردیكی قیزدر بیوردیلر یا جاریه دون كیجه سنی
والده ك پك زیاده عذاب وعقاب ایچنده كورمش ایدی شمدی بو حال
ندر دیدكلرنده یا شیخ فی الحقیقة دون كیجه عذاب وعقابده ایدم
بالكز بن دكل كاملا بو قبرستان اهالیسی كه تام یتمش بیك كشی
ایدك بو كون او قبرستانه صلحادن بر ذات عالی كلوب بزلره
مرحمةً عذاب اللهدن خلاصمز اولمقلغمز ایچون جناب حقه پك
كوزل بر دعا ایدوب دخی بر فاتحه اوقیوب ثوابنی نقدر بو قبرستانده اهل
ایمان وار ایسه باغشلدیغندن جناب قادر حضرتلری او صالحك دعاسی
بركاتیله یتمش بیك عذابه لایق اولان كشیلریكه جمله مزی عفو

غیبیه افندمز حضرتلری قومی کبی امی ایدیلر: هیچ بر مکتبده اوقونمه‌مش، وهیچ برکیمسه‌دن تحصیل علوم ایتمه‌مشدی. ذاتاً اووقتلر عربستانده اوقور یازار کیمسه‌لر پك آز ایدی. علوم ومعارف انتشار ایتمه‌مشدی، یازی دخی هنوز معلوم دکلدی. ایشته زمانده‌کی علومی اوکرنمه‌دن، کتابته وقرائته واقف اولمه‌دن رسول اکرم افندمز حضرتلرینك احکام جلیله‌یی متضمن بردین علوی نشر بیورملری معجزات باهره‌لرینك اك محیرالعقولیدر. اویله بردین عظیم که احکام جلیله‌سی دنیا وآخرتده بتون انسانلرك سعادت ونجاتنی تأمین ایتمشدر. دینلرك اك مکملی، اك مضبوطی، احتیاجات بشریه‌یه اك موافق اولانی بودیندر. بلطفه تعالی الی الأبد دوام ایده‌جك وانسانلره بخش فیوضات وسعادت ایده‌جك اولان بودین جلیلدر. امی برکیمسه‌نك مظهر وحی الٰهی اولمه‌دن بویله بردین مکمل وعالی وضع ونشر ایده‌بیلمسی ممکنمیدر؟ بونی هانکی عقل قبول ایدر؟ ایمدی ثابت اولدی که دین اسلام، بذاته، پیغمبر افندمزك برمعجزهٔ باهرالبیانیدر.

حتی رسول کبریا علیه افضل التحایا افندمزك بوحالنه یعنی امی اولمسنه اشارت ایچون قرآن کریمده:

(حق سبحانه وتعالی اول الله عظیم الشاندر که امیلر ایچنده ینه آنلر کبی برامی‌یی رسول کوندردی. اول امیلره جناب حقك آیتلرینی اوقویوب کتاب وحکمت تعلیم

ایدر هر نه قدر آنلو بوندن اول جهل وضلالت ایچنده ایسه‌لرده .) بیورلمشدر .

فخر عالم افندمز یازی یازمدیغی ایچون وحی نازل اولدقجه یاننده بولنان وحی کاتبلرینه یازدیرردی ، حدیبیه مصالحه‌سنده جریان ایدن وقعه بوکا دلیلدر . نته کیم بحث مخصوصده ان شاالله تعالی شرح وتفصیل اولنه جقدر . اکر حضرت محمد صلی الله علیه وسلم امی اولمیوب ده تحصیل کورمش ، تدرس ایتمش اولسه‌یدی بو بابده کی آیتلر نشر اولندیغی وقت یالکز دشمنلری دکل ، دوستلری وخصم واقرباسی بیله تکذیبه قالقیشیر و « سن فلان کیمسه‌دن تحصیل ایتمدکمی ؟ » دیه اعتراض ایدرلردی . حال بوکه هیچ بویله بر اعتراض درمیان ایدن اولمامشدر .

رسول اکرم افندمز امی ایسه‌لرده قلب پاک تابناکلری تجلیات اسرار الهیه‌یه مظهر اولدیغندن عقل وفطانتلریله ، رأی وتدبیرلریله جمله‌نك فوقنده بولنور وبو سببله قبیلهٔ قریشك بر مشاور مؤتمنی ، بر رئیس محترمی کبی تلقی ایدیلیردی . اهالیٔ مکه‌یه تلقین ایتدیکی حس امنیت و اعتماد دولاییسیله هرکسك نظرنده محترم و موقر ، عظیم و مبجل بر مقام احراز ایتمشدی . چوق سوز سویله‌مز ، فقط سویلدیکی وقت مناسبتلی ، عاقلانه ، صمیمی سویلردی . دائما بحث ایتدیکی ماده‌یی نور حقیقت کبی میدان وضوحه چیقاریردی .

اوجنی ظهر سعادتلری جانبنه صوقارلر وبعض کره کتف مبارکلری آراسنه صالیویررلر ایدی . ترجیحاً کیدکلری یشیل ویا بیاض صاریق ایدی . بعضاً سیاهه قریب قویو رنکده صاریق دخی صارارلردی . ازجمله اصحاب کرامدن جابر رضی الله عنهدن مرویدر رسول اکرمك مبارك باشنده سیاه صاریق اولدیغی حالده مکه‌نك فتحی کونی مکه‌یه داخل اولدقلرینی سویلدیلر .

(ازار شریفلری)

ازاردن مراد وجودك آلت قسمنی ستر ایدن لباسدر . ردا دخی وجودك اوست قسمنی ستر ایدن لباسه دینور . حاجیلرك کوکسدن آشاغی بوروندکلری احرامه ازار وصرتلرینه آلدقلری احرامه رداء دیرلر .

ابن جوزی روایت ایدرکه رسول اکرم افندمزك رداء سعادتلرینك طولی درت ذراع وعرضی ایکی بوچوق ذراع ایدی. مبارك وجودلرینه کیدکلری وقت اتکلری یرلره دکمیوب بالدیرلرینك نصفنه قدر کلیردی . ایمدی لباسك وجه مسنونی بودر.

— ١٨ —

(رسول اکرم افندمزك حضرت علی « رضی الله عنه » ی)
(تحت تربیه‌سنه آلمسی)

فخر کائنات افندمز حضرتلری حضرت خدیجه ایله ازدواج

ایتدکدن صوکرا ثروت وسامان صاحبی اولمش ایسه‌ده اولکی حیات ساده‌سنی تبدیل ایتمدی. ثروت جدیده‌سندن یالکز خیرات وحسنات یولنده استفاده ایدردی . اوصره‌لرده یاغمورسزلق سببیله قطعهٔ حجازیه‌ده قحط وغلا باش کوستردی ، اهالئ مکه مضایقه‌یه دوچار اولدی . اول فخرعالمك عموجه‌سی ابوطالب کثیرالعیال وفقیرالحال اولدیغندن مضایقه ایچنده قالمشدی. حضرت پیغمبرافندمز بوصره‌ده عموجه‌لرینه معاونت لزومنی حس ایده‌رك دیکر عموجه‌سی عباسه مراجعتله دیدی‌که : ای عموجه‌م ! سن زنکین‌سك . ابوطالب فقیرالحالدر. شو قحط وغلا زمانی کچنجه‌یه قدرابوطالبك اوغللرندن بریسنی سن یانکه آلوب باق ، بریسنی‌ده بن آله‌یم . بوصورتله کندیسنك بار احتیاجی تخفف ایتمش اولور. عباس بوتکلیفی قبول ایتدی . ابوطالبه کیدوب کیفیتی سویلدیلر. ابوطالب ممنون اولوب موافقت ایتدی . جعفر طیاری عباسه وعلی‌یی حضرت محمد علیه‌الصلاة والسلامه ویردی . اووقت علی هنوز بش یاشنده‌ایدی. فخرکائنات افندمزکبی برذاتك زیرحمایه و صحابتنده پرورشیاب اولدی . مدینه‌یه مهاجرتدن صوکرا سیدةالنسا فاطمةالزهرا رضی‌الله عنهایی تزوج ایله پیغمبره داماد اولدی . پیغمبردن صوکرا دردنجی خلیفه اولارق مقام خلافت عظمایی احرازایتدی. اسلامیته نصل خدمت ایتدیکی ومیدان غزاده کفاره نصل قیلنج صالladیغی صره‌سی کلنجه بیان اولنه‌جقدر .

فخر کائنات افندمز حضرتلری حضرت علی‌یی نزدینه آلدیغی

بابالریکزده ، ددهلریکزده ضلالتده ایدی ، دیور . یا آنی بزه تعرضدن نهی ایت ویا آنی حمایهدن واز کچ .

ابوطالب هرنهقدراسلامی قبول ایتمهمش ایسهده اقربالق غیرتیله آنلری طاتلی یوز وملایم سوزایله دفع ایتدی . رسول اکرم دخی اولکی کبی ناسی دین مبینه دعوته دوام ایلدی . بوایسه قریشه پك آغیر کلدی . تکرار طوپلانوب ابوطالبك یاننه واردیلر . و « آرتق بز بو حاله صبر وتحمل ایدهمیز . نهاولهجق ایسه اولسون . بارئ ایکی فرقهدن بری هلاك اولسونده دیکری راحت اوزره قالسون . اکر سن محمد (صلی الله علیه وسلم) دن واز کچمزسهك بز سندن آیریلرز . » دیدیلر .

ابوطالب، ایشكدها زیاده کوچلشدیکنی اکلادی. برطرفدن رسول اکرمك خاطرینی تیرمق ایستهمدیکی حالده دیکر طرفدن قومیله جنك وجدال ایتمهسنی وبینلرینه عداوت دوشمسنیده ایستمزدی . آنك ایچون فخر کائنات افندمزك یاننه کیدوب « قومك شویله شویله سویلییور » دیه وقوع حالی حکایه ایتدی ودیدی که « یامحمد ! بالجمله قریش سنك علیهکه تفاق ایتمشلر . بکاده کوجنمشلر . اقربا بینه عداوت القا ایتمك موت دکلدر . آنلره قارشی مدارا اوزره اولوب شدتی ازاله ایتمك دها مناسب اولمازمی ؟ آنلرك طلبی کندیلرینی کفروضلالته نسبت ومعبودلرینی لوم وتقبیح ایتمهمکدن عبارتدر . سن ینه کندی دینك اوزره حرکت ایت .

رسول اکرم ، عموجه‌سنك بو سوزلرندن آرتق کندیسنی ترك ایده‌جکی ظننه دوشدی ومتأثر اولارق دیدی که :

« والله یاعم لووضعوا الشمس فی یمینی والقمر فی شمالی ماترکت هذا الامر » یعنی : (ای عموجه‌م ! الله قسم ایدرم که آنلر کونشی صاغمه ، قمری صولمه قویسه‌لر بن ینه امر تبلیغدن واز کچه‌مم .)

مبارك کوزلرندن یاش کلدی و همان قالقوب یوریویردی .

ابوطالب حضرت پیغمبره ایمان ایتمه‌مش ایسه‌ده برادر زاده‌سی اولدیغی کبی کندی النده بویوتمش اولدیغندن وهرحالنه مطلع بولندیغندن آنی اولادندن زیاده سووردی . اول حضرتك اویله محزون اولارق قالقوب کیتمسی آکا پك تأثیر ایتدی . و آرقه‌سندن چاغیروب (ای برادر زاده‌م ، کل ! ایستدیککی سویله : الله‌ه قسم ایدرم که سنی هیچ بر وقت هیچ بر سببله تسلیم ایتمم .) دیدی .

بو وجهله رسول اکرم افندمز ینه دعوت سنه‌لرینه دوام ایتدیلر .

قریش طائفه‌سی ابوطالبك حضرت پیغمبری حمایه‌دن فراغت ایتمدیککنی کورونجه رؤسادن اون کشی طوپلانوب حضورینه کلدیلر وولید بن مغیره‌نك اوغلی « عماره » یی برابر کتیردیلر . عماره ، قریش چوجوقلری ایچنده کوزل و یاقیشیقلی بر کنج ایدی . ابوطالبه دیدیلر که : « یااباطالب ! بیلیرسك که مکه‌ده بو چوجوقدن دها کوزل بریسی یوقدر . پدری ده معروفدر ، اصیلدر . بونی سکا ویره‌لم . سن ده محمدی (صلی الله علیه وسلم) بزه ویر . آنی قتل

بت مکه شهرینی اداره ایده‌من ایکن برالله نصل اداره ایده‌بیلیر ؟»
دیه‌رك چیقوب کیتدیلر . بوحادثه‌اوزرینــه شو آیات جلیله نازل
اولدی :

﴿ اجعل الآلهة الهاً واحداً ان هذا لشيء عجاب وانطلق الملأ
منهم ان امشوا واصبروا علی آلهتکم ان هذا لشيء یراد ﴾

مآل منیفی : « محمد بونجه الهکزی ابطال ایدوب ده برالله‌ی
یاپمق ایستیور . بوسوزیك عجیب برشیدر . آنلرك برقسمی کیده‌رك
دیدیلرکه یولکزده دوام ایدیکز . الاهلریکزه طاپمقده صبر وثبات
ایدیکز . محمد ایله دینمزده‌کی مخالفت مقرر ایمش . »

(حکایهٔ عتبه بن ربیعه)

قریش عناد وخصومتده دوام ایتدی . رسول اکرمك قدرتی
کوندن کونه تزاید ایتدیکنی واصحابی آرتمقده اولدیغنی قریش کورنجه
ایچلرنده شعرده وکهانتده وقوف ومهــارتی اولان کیمســه‌لری
کوندروب آنی اقناع ایتمکه قرار ویردیلر . رؤســای قریشــدن
(عتبه بن ربیعه) بواوصافی جامع برکیمسه اولمغله اونی کونderدیلر .
عتبه کیدوب فخر عالم افندمزی حرم کعبه‌ده بولدی و « یا محمد
سنمی بیوکسك باباك عبداللهمی ؟ » دیه سؤال ایتدی . اول حضرت
جواب ویرمینجه « دیمك که سن بیوکسك . اویله ایسه سکا نازل
اولان آیاتدن برآز اوقوده ایشیده‌یم » دیدی . فخر عالم افندمز

دخی بسملهٔ شریفه ایله افتتاح ایده‌رك سورهٔ سجده‌دن « حم .
تنزيل من الرحمن الرحيم كتاب فصلت آياته قرآناً عربياً لقوم
يعلمون بشيراً ونذيراً فاعرض اكثرهم فهم لايسمعون . . .
فان اعرضوا فقل انذرتكم صاعقة مثل صاعقة عاد وثمود » آیتنه
قدر تلاوت بیوردیلر که مآل شریفی شودر : « حم حقیچون
قرآن کریم ، رحمن ورحیم اولان الله تعالی‌دن نازل اولمشدر .
بوبر کتابدرکه آیتلری عربی اولارق فصل و تمیز ایدلمشدر ؛
تبشیر وانذار ایدر. لکن مشرکلرك اکثری اکا حوالهٔ سمع اعتبار
ایتمزلر. « بزم قلبلریمزده پرده واردر . دعوت ایتدیککك شیئی
اکلامایز ، قولاقلریمزده آغیرلق واردر. ایشیتمیز. سنکله بینمزده
حجاب واردر. سن کندی بیلدیککك کبی عمل ایت ، بزده کندی
دینمزده گیده‌لم » دیرلر. سن آنلره دی که : بن سزك کبی برانسانم.
معبود حقیقیکز . اِله واحددن عبارت اولدیغی بکا وحی اولندی.
سزده جناب حقه اطاعتده مقیم اولیکز. آکا توبه واستغفار ایدیکز
عذاب شدید اول مشرکلر ایچوندرکه زکاتلرینی ویرمزلر، آخرته
ایمان ایتمزلر. جناب حقه ایمان ایدنلر وعمل صالح ایسته‌ینلر ایچون
اجر عظیم واردر . دی که ارضی ایکی کونده خلق ایدن جناب
حقه‌می کفر ایده‌رك شریك قوشیورسیکز ؟ جناب حق عالملرك
ربیدر. ارضك اوزرنده یوکسك طاغلر خلق ایتدی ، آنلره
خیر وبرکت ویردی وآنلرك اقواتنی تقدیر ایلدی . سؤال ایدنلر
ایچون بونلرك خلقی درت کونده تمام اولدی . بعده سمایی خلق

وقرانلق که، تمام تمام اوبرینك عكسیدر. بورلده بتون اعمی اوله‌رق قالمشلر، اك عالم ومتبحر ظن ایتدكلری آدملر، علم ومعارفده تعمق ایتدكجه معنویات عمومیه‌لری تدنی ایتمكده‌در. اك عادی شیلره سنه‌لرجه صرف افكار ایدرلرده بو طرفده معنویاته كلنجه ذره قدر صرف افكار ایده‌میورلر..

الحمدلله ثم الحمدلله یوز بیك كره الحمدلله دیه‌لم جناب حق بزی نعمت اسلام ایله پرورده ایده‌رك او ظلمت كفرو ضلالدن محافظه ایلمشدر.

الحمدلله ثم الحمدلله مسلمانز، نعمتلرك اك بیوكی نعمت اسلامدر، ولی بزم بصیرت كوزلرمزی آچمش «لااله‌الاالله محمد رسول‌الله» نعمت عظماسنی تعداد و بالخاصه الحمدلله ثم الحمدلله نه قدر شكران ایده‌جك اولورسه‌ق آزدر.

باب سیاحتده تصور و تفكر اولنه‌جق جهت معنویاتدر. بوده آنجق دینه احترام ایتمكله اولور، زیرا بو كبی شیلر یالكز دین نقطهٔ نظرندن تقدیر اولنه‌بیلور.

بزم علمای عربدن (محمد بن عبدالله‌المعروف بابن‌باطوطه) اثرینه رحلة ابن باطوطه‌دیرلركه پك‌مشهوردر. بو آدم هجرت نبویه‌دن یدی یوز یكرمی بشنجی سنه‌سی سیاحته چیقمش. سیاحته چیقمه‌سی اصل مسقط رأسی اولان طنجه شهرندن ٧٢٥ سنه‌سی رجبنه تصادف ایدر، اولاارض حجازه كلمش صوكره بتون عربستان وارض فلسطینی جولان ایده‌رك بلوجستان طریقیله هندستانه كچمش، یالكز هندستان داخلنده اون سنه قدر كزمش واورادن ملدیو، جاوا جزیره‌لرندن كچه‌رك چین داخلنه كیتمش، تركستان و تاتارستانلری جولان ایتمش، یدی

یوز قرق درت سنه‌سنده سیاحتنه ختام ویرمش؛ مجموعی یکرمی طقوز سنه‌لك بر سیاحتدر.

بر آزده ملاحظه اولنورسه بوندن آلتی یوز سنه مقدم واقع اولمش بر سیاحتدر؛ او زمانده نه یول وار و نه‌ده انسانه رهبر اوله‌جق بر شی وار، نه‌واپور ونه‌ده تیمور یول، هیچ بری اولمدیغی حالده یالکز همت سایه‌سنده بو قدر قطع مسافه اولنمش؛ تصور اولنورسه شایان تقدیردر. فقط بزده بو کبی علماء اسلام خدمتلری کورلمیورده بر طاقم فرنك نام‌لری ذکر اولنیور.

بیچاره ابن باطوطه اوزمانده «رحلة ابن باطوطه» نامنده آلتیوز صحیفه‌لك بر کتاب یازمش؛ فقط کیم اوقومش، کیم دیکله‌مش؟ هیچ.

علماء اسلامدن دها بوکبی اثرلر پك چوق وموجوددر، کرهٔ ارضی قارش قارش کزمشلر، اوامر الٓهیه‌دن اولان (سیروافی الارض) امر جلیلی منطوقنی ایفا ایتمشلر؛ رحمهم‌الله. بزم عصر حاضر علماسی معلومات فروشلغه کلورسه اسلافمزدن بوکبی ذوات محترمه اسامیسنی قاله آلمق ایسته‌مز، بتون فضائلی وامبری، رادلوف‌لره اسناد ایتمك ایستر، کندیمزده بر عطالت، معاش دوشکنلکی وار. استانبولجه ایشیمزی یولنه قویه بیلسه‌ك دکل اویله بلاد بعیده‌یه کیدوب مشقتلری اختیار ایتمك، کندی اولکه‌مزده بویله بر آز معلومات ایدینمك ایسته‌میورز. آناطولیدن خبرمز یوق، آرناودلقدن خبرمز یوق، یمن وحجازی فلسطین وعراقی آغزه آلان یوق. ایشته بزم حالمز، طبیعی اونسبتده استقبالمز.

بزده بتون افراد ملت کأنْ عطالته محکوم ایمش، حالمزی تفتیش وتحقیق ایده‌جك اولورسه‌ق، فی الحقیقه کندیمزی آلداتمیه‌رق آچیق محا کمه ایده‌جك اولورسه‌ق بوملت بوحال ایله انقراضه محکومدر.

دور سابق دیدك ، استبداد دیدك بیلمام نه ، برطاقم موانع تصور ایتدك ؛ هپ کندی کندیمزی آلداتدق .

شمدی ایسه ادارهٔ مشروطه سایه‌سنده بولنیورز ، هیچ موانع یوق یوللرمز هر طرفه آچیق ، فقط بزده هیچ حرکت یوق . دور سابقده عبدالحمیددن شکایت ایدردك ، هپ قباحتی آکا اسناد ایدردك شمدی‌ده « اتحاد و ترقی » دن شکایت وهرقصوری‌ده بوجمعیته اسناد ایدییورز . کندیمز هیچ برشی یاپمادق ویاپمق‌ده ایسته‌میورز ؛ نه بیوك حقسزلق ؟

بوکون هر هانکی خواجه قالقسه‌ده هیچ اولمزسه شو ایکی کونلك آرناودلغه کیتسه اوراده مؤمن قرداشلرمزی کمال صمیمیت ایله وعظ ونصیحت ایده‌رك « الدین النصیحة » مقتضای منیفیله عمل ایده‌رك امر معروف ، نهی منکر ایتسه‌ك نه بوقدر مسلمانلرك قانی دوکلوردی ونه‌ده بیت المال المسلمین‌دن بوقدر پاره صرف اولنوردی ونه‌ده ایکی ملت آره‌سنده بوقدر منافرته میدان آچلوردی . نه‌چاره بزم علمامزده بویله لله فی الله وفی سبیل الله ولاعلاء کلمة الله خدمت ایده‌جك درجه‌ده غیرت وفعالیت کورلمیور ؛ حالبوکه ملتك رهبر ترقی وتعالیسی علمادر .

تمنیاتمز خالصانه‌در ، تماميله حسن نیته مبتنیدر .

مولا بزم حالمزی اصلاح ایلسون ، بالخاصه علمامزه انصاف ویرسونده لطف و عنایتیله اوامر الهیه‌سنه مناسب خدمتلره موفق ایلسون آمین .

عبدالرشید

فیاتی ۳۰ غروش

کتاب صاحبنك یازوب باصدیردیغی باشقه کتابلر

کوی خطیبی	تورکجه خطبه‌لر
کوی خواجه‌سی	وجود صاغلغی
کویلی علمحالی	چناق قلعه جبهه‌سنده
عسکر علمحالی	دیوب [illegible]وندکلرم

ابتدائیلرده دین درسلری ایکنجی

» » » اوچنجی »

» » » دردنجی » »